

»Življenje ob Rabi« nekaj dni v Ljubljani

Dnevi porabske kulture, ki so minuli teden potekali v Ljubljani, so zares hitro minili. Komaj za hipec smo pokukali v delček življenja in dela petih tisočev Slovencev, ki žive v sedmih vaseh Porabja, v deželi Železni županiji, v sosednji Madžarski.

Vse, kar so nam predstavili v triurnem pogovoru (ob dobri udeležbi obiskovalcev) v Cankarjevem domu in kar so prikazali z razstavo ter pesmijo in ljudskimi plesi, je govorilo o dobrem razvoju slovenske manjšine na Madžarskem, pa tudi o dobrem sodelovanju med Slovenijo in Madžarsko. Ob tej priložnosti je generalni sekretar Demokratične zveze južnih Slovanov na Madžarskem dr. Marin Mandič dejal, da prav iz Slovenije prihaja največ podpore za uresničevanje njihovih manjšinskih nalog v okviru narodnostne organizacije Hrvatov, Srbov in Slovencev. To pa bi bilo kljub prizadevanjem le šibko delovanje, če ne bi veljala tudi na Madžarskem sorodna načela našim o enakopravnosti narodnostnih skupnosti z večinskim narodom, h katerim spadajo še posebne narodnostne pravice, kamor vštevamo ohranjanje narodnostne biti, razvoj materinščine, kulture in dvojezičnosti.

V spomin na 13. marec

Krajani cerkniške krajevne skupnosti Rakek praznujejo te dni krajevni praznik v spomin na 13. marec leta 1942, ko se je skupina mladih rakovških fantov odločila prijeti za orožje in se spoprijeti s sovražnikom. Osrednja slovesnost je bila minulo soboto v domu DPO na Rakeku. Ob tej priložnosti so podelili najvišja državna odlikovanja, občinska in krajevna priznanja najzaslužnejšim posameznikom in društvom. Red republike z bronastim vencem so prejeli: Roman Gorjan, Franc Perko in Franc Udovč, red zaslug za narod s srebrno zvezdo Anton Bajt in Ivan Jernejčič, red dela s srebrnim vencem Peter Strohsack, red za vojaške zasluge s srebrnimi meči Milan Juvančič in red zaslug za narod s srebrno zvezdo Edvard Lenarčič, Anica Truden, Antonija Ivančič in Franc Krajc pa so dobitniki priznanj OF.

Jože Čurin

Vse bo dobro – vendar ne po starem

Torej smo dobili posojilo. Zadovoljni smo lahko, vendar pa ne uspavani. Naše dolgoročno stabilizacijsko kolo se mora nemoteno vrteti naprej, brez oddiha ali morebitnih »olajševalnih računov«, ki bi nas navajali k lenarjenju ali pa celo k samoprevari, češ saj je že kar bolje. Ne smemo namreč pozabljati, da ostaja še vedno poglavitni problem jugoslovanskega gospodarstva: manj razpoložljivih deviz, kot jih potrebuje (po odvajanju deviznega deleža za splošne družbene potrebe in posojila).

Res je, da načrtovano povečanje izvoza in deloma tudi nova posojila obetajo zmanjšanje deviznega primanjkljaja, toda slejkoprej ostaja osnovna naloga v gospodarskem povezovanju na način, ki bo omogočal najbolj ugodno delovanje po merilih tržnih zakonitosti. Nad polovico cen bo sproščeni in gospodarstveniki bodo morali nadvse resno preučiti vsak svoj korak v tej smeri in premagovati skušnjave, da ne bi zvišane obrestne mere in vseh drugih (tudi subjektivnih nepravilnosti in težav) stlačili v vrtoglavo višanje cen. Tenkočutno bo treba slediti dogajanju na področju tečaja dinarja, pri tem pa neusmiljeno zaostriti finančno disciplino. Tako so premišljali delegati skupščine SFRJ na torkovi seji, ko so sprejemali poročilo in novico o odobrenih mednarodnih posojilih. Dodali so, da bomo načrtovano (in prenačrtovano) iz dolgoročnega stabilizacijskega načrta uresničevali le, če bomo dosegli, da bodo dogovorjeno uresničevali VSI in ne le nekateri.

Tudi zmanjševanje administrativnih ukrepov sodi v krog nujnosti, vendar je to odvisno od tega, koliko se bomo držali dogovorjenega. Kajti, če bi kje na tem svetu merili bogastvo po številu snedenih besed, neuresničenih obljub in neizvršenih (pa načrtovanih) konkretnih nalog, potlej bi bili pri nas zares bogati.

Navsezadnje pa je prava podoba stanja in dejanja naše v prazno tekoče pogovarjanje okrog zakona o cenah. Zato so delegati ostro opozorili, da nas utegne to spet drago stati in nas v pregovarjanju pripeljati do konca tega leta.

B. Ž. J.

Kaj je v kurirčkovi torbici

Kaj prenašajo pionirji kurirji na svojih kurirskih progah? Najprej je v torbici pismo pionirjev predsedstvu republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. Temu pismu pionirji pridno prilagajajo pisma svojih pionirskih odredov, izvirna sporočila in iskrene zaobljube pionirjev. Poleg pisma je zemljevid glavne trase. Z njim si pionirji kurirji pomagajo od javke do javke. Glavni poti pionirji lahko vrišejo še stranske poti kurirčkove pošte in prilepijo fotografijo domačega kraja. Uporaben in predvsem zanimiv pa je dnevnik sprejemov in oddaj, v katerega pionirji vpisujejo krajša poročila o načinu prenosa torbice, o spremljajočih akcijah in manifestacijah.

Pomembno je, da pionirski odredi z aktivni in klubi v KS ob koncu aktivnosti ocenijo svoje delo, saj se le tako lahko v prihodnjih akcijah izognejo slabostim in nadaljujejo le uspele oblike.

Kje so torbice? Na progi TV-Dolenjska so jo v ponedeljek, 19. marca, pionirji iz Krškega prevzeli od Brežičanov, naslednji ponedeljek, 26. marca, pa jo bodo izročili novomeškim pionirjem. Na progi K-Koroška je torbica še v rokah pionirjev kurirjev iz Dravograda, ki jo bodo jutri predali svojim vrstnikom iz Radelj. Jutri bodo kurirčkovo torbico sprejeli tudi mladi Ljutomerčani, in sicer od pionirjev iz Ormoža, ki jo nosijo od ponedeljka. Na progi P-Primorska so jo včeraj ajdovski pionirji prevzeli od novogoriških, nosili pa jo bodo vse do naslednjega četrtka, ko bo nadaljevala pot na ramenih pionirjev iz Sežane. Ostane nam še peta proga, to je G-Gorenjska; torbico so včeraj pionirji iz Trzica slovesno sprejeli na javki pri spominski plošči na bolnišnici Senično, jutri pa jo bodo prav tako slovesno predali naprej svojim vrstnikom iz Radovljice.

Živa Drole

Teden mladinske solidarnosti z osvobodilnimi gibanji

Ta teden (od 19. do 25. marca) je posvečen mladinski solidarnosti z osvobodilnimi gibanji v svetu. Včeraj zvečer je bila v Domu španskih borcev v Ljubljani republiška proslava s tem namenom, danes pa bo zvezna proslava v Novem Sadu.

V tem tednu se vrstijo filmski prikazi, predavanja, razstave in srečanja s predstavniki osvobodilnih gibanj, s katerimi naj bi opozarjali predvsem mladino na pomen osvobodilnih gibanj v svetu, hkrati pa naj bi bila to tudi spodbuda skozi organiziranje različnih oblik pomoči (v šolah, različnih organizacijah mladine...), ki bi vključevale tudi tolmačenje jugoslovanskega pogleda na osvobajanje še zaslužjenih in zatiranih v svetu.

Srečanje s svetom

Da bomo morali tudi letos iskati finančno pomoč pri istih virih kot lani, je bilo znano že takrat, ko smo pripravljali resolucije o družbenem in gospodarskem razvoju v letošnjem letu. Bilance denarja in potreb se preprosto niso krile. Tako so tudi resolucije izdelali ob upoštevanju približno tri milijarde dolarjev finančne pomoči iz mednarodnih denarnih skladov. Vlade petnajstih razvitih držav, ki se jim je pridružil tudi Kuvajt, so že lani načeloma privolile, da bodo pomoč tudi potrdile, po ustaljeni navadi pa so prepustile mednarodnemu monetarnemu skladu (IMF), da se z Jugoslavijo dogovori o bistvenih pogojih najemanja tega posojila. Pogovori so bili etapni in so se končali 1. marca letos s podpisom t. im. pisma o namenih – kar pomeni, da so se IMF in naši vladni zastopniki dogovorili o nekaterih ukrepih tekoče in razvojne politike.

Zaradi pomanjkljivega obveščanja tako javnosti kot tudi gospodarstva in njegovih delegatov v skupščinah se je mnogim zdelo, da je IMF narekoval jugoslovanskemu gospodarstvu vrsto ravnanj in pogojev, ki pomenijo celo vmešavanje v notranje zadeve naše države, da je ravnal kot finančna sila, ki daje denar, da se je preprosto obnašal kot nekakšna prisilna uprava. Pa se je izkazalo, da so bile zahteve IMF skoraj povsem enake stališčem in opredelitvam, ki smo jih že zdavnaj zapisali v stabilizacijske programe, še zlasti pa v protinflacijski program, potem pa v boju za proizvodnjo, izvoz in osebne dohodeke nanje nekoliko pozabili. IMF nas je torej poučil, da je treba dogovorjeno tudi uresničevati. Preprosto nas je poučil o tem, kako tuji gospodarski svet pojmuje ekonomske zakonitosti.

Ti ukrepi so:

CENE – Do 1. maja je treba doseči, da se bodo cene najmanj 55 odstotkov industrijskih izdelkov oblikovale prosto, po pravih ponudbe in povpraševanja, tretjino cen pa bi določali s sporazumi. Cene električne energije, železniške tarife, cene naravnega plina, nafte in derivatov nafte bi prilagajali periodičnim gibanjem v gospodarstvu.

TEČAJ DINARJA – V bistvu gre za to, da bo tečaj dinarja drsel v tempu in po meri razlik v gibanju domačih in tujih cen. Seveda pa so določili tudi rok, v katerem bo treba nadomestiti zamujeno prilaganje tečaja dinarja zaradi »zamrznitve tečaja.«

FINANČNA DISCIPLINA – Glede na to, da je bilo lani v državi za 120 milijard dinarjev izgub, da je za 220 milijard din nekritih tečajnih razlik, da so nepravilne terjatve presegle 280 milijard din, da je za 200 milijard nepravilnih dolgov do poslovnih bank (obresti), je nelikvidnost krepko privla gospodarstvo. S poostreno finančno disciplino je treba zagotoviti, da med gospodarskimi organizacijami ne bodo krožile nekritične menice. Delovne organizacije, ki ne bodo poravnale obveznosti do upnikov, in tiste, ki so v izgubah, ne bodo smele več večati osebnih dohodkov toliko časa, dokler dolgov ne bodo vrnila. Tako bodo pravzaprav obudili sklep iz zakona o zavarovanju plačil, ki so ga zaradi joka in stoka prizadeti v zvezni skupščini razveljavili do 1. januarja letos.

POLITIKA OBRETNOSTI MER – Z realnimi obrestmi je treba zagotoviti, da bo kapital dobil pravo ceno, pa tudi, da bo dinar edino plačilno sredstvo v državi. Pov-

prečna obrestna mera za posojila bi tako narasla od 23 na 29 odstotkov. Za gospodarstvo, ki ima malo lastnih obratnih sredstev in ki ima veliko posojil za dokončanje naložb (in prekoračitve zaradi počasne gradnje), bo to gotovo najtrši oreh.

SPREMLJANJE URESNIČEVANJA UKREPOV – Vsake tri mesece bodo naši pristojni organi skupaj s strokovnjaki IMF spremljali gospodarska gibanja. Do novembra bodo pripravili popolnejšo analizo o gospodarski politiki in o učinkovanju obstoječega deviznega sistema v državi.

Kolikor je ekonomski rek, da se leto dni inflacije zdravi z dvema letoma stabilizacije, točen, potem našemu gospodarstvu ne kaže drugega, kot da se ozdravitev loti s takšno šok terapijo. Ukrepi torej niso presenečenje, razen morebiti za tiste, ki so mislili, da lahko še naprej delajo in živijo po starem. Visoke obresti, ki odpravljajo posojila kot obliko socializacije slabega poslovanja, in politika tečaja dinarja, ki krepko kaznuje nepremišljeni uvoz, bosta najbrž precej dramatično presenečenje za vse tiste, ki so se navadili iskati pomoč od zunaj, ki so se navadili izogniti se srečanju z resnico in s pravo bilanco, ki so se privadili, da so breme, ki bi ga morali sami nositi, prevladali na državo, na sistem in na tujino. Življenje na up bo posled obremenjeno z visokimi obrestmi. Vrednost nacionalne valute bo določal zunanji trg, in ne več nacionalni ponos. O tem, kako bomo živeli jutri, pa odločajo naše roke, naša pamet in naše znanje. Večja bo proizvodnja, bolj bomo delali in več bomo imeli. Tudi za odplačilo nakopičenih tujih dolgov.

Ivan Vidic

V ZDA vse v znamenju volilnega boja

Združene države Amerike so že zagazile v predvolilno obdobje. To obdobje se dejansko razteza na vse koledarsko leto. Gre za posebnosti ameriškega volilnega sistema, ki določa tako imenovane »preliminarne« volitve, ko stranke izbirajo svoje kandidate, in prave volitve, ko izbrani delegati strank (gre seveda zgolj za dve odločilni stranki: Demokratsko in Republikansko) končno izvolijo predsednika države za obdobje štirih let.

Za vsako, prav tako tudi za sedanje obdobje predvolilnega boja v Združenih državah velja pravilo, da celotno dogajanje znotraj dežela in prav tako celotna mednarodna dejavnost vlade potekata v znamenju volitev. To pomeni, da v tem letu ni pričakovati na področju ameriške politike nikakršnih posebnosti, zlasti pa ne takih dejavnosti, katerih rezultat bi bil negotov. Vse dejanje in nehanje tako vlade kot opozicije je povsem podrejeno volilnim ciljem.

Za tokratno predvolilno kampanjo so zlasti značilna dogajanja v Demokratski stranki. Medtem ko so republikanci sklenili vnovič kandidirati dosedanjega predsednika Ronalda Reagana, pa se je na listi Demokratske stranke pojavilo več kandidatov. Vse do nedavno, ko se je kampanja dodobra razvnela, je kazalo, da si bosta na novembrskih volitvah stala nasproti dva poveljavna tekmeča: Ronald Reagan kot kandidat republikancev in Wal-

ter Mondale, nekdanji podpredsednik, kot kandidat demokratov. Izjemno pozornost ne le ameriške, pač pa tudi vse mednarodne javnosti je zato vzbudil nepričakovani in nenačrtovani vzpon mladega Mondalovega protikandidata iste stranke Garya Harta. Kar zapovrstjo so se nizale njegove zmage in prav ta njegov bleščeči in nenadni vzpon je sprožil resna ugibanja, ali se ameriško volilno telo, se pravi ameriška javnost, ne obrača v povsem novo smer, ko naj bi bil Hart predstavnik nove smeri ameriške notranje in zunanje politike, glasnik novih družbenih sil še posebej mladega rodu in predstavnik novo nastajajoče tehnološke zvrsti v razvoju ameriškega gospodarstva: računalništva, robotike, elektronike in informatike. Seveda je izhod bitke med dvema strujama v demokratski stranki, Mondalovo in Hartovo, še povsem negotov, že zavoljo tega, ker gre tudi za zelo neenake pogoje, v katerih se oba kandidata potegujeta za zaupanje volilcev. Mondale ima dosti več državiških izkušenj, na svoji strani ima milijonsko sindikalno organizacijo ALF-CIO in je za ameriške razmere in za volitve zelo pomembno – Mondale ima v primerjavi s Hartom na voljo neprimerljivo več finančnih sredstev za volilno kampanjo. No pri Hartu utegne pičlost sredstev vsaj delno nadomestiti zavzetost in izjemna zagnanost njegovih sodelavcev in tisočev mla-

dih navdušencev, ki utirajo Hartu pot med ameriške množice.

Vse prezgodaj je govoriti, kakšna politika Združenih držav utegne iziti iz letošnjih volitev. Ne glede na zmagovalca je spričo sedanjih razmer na svetu, zlasti pa spričo v odnosih med velesilama, očitno, da so nasprotja med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo ter z njimi zvezana silovita oboroževalna tekma – tako rekoč segla do stropa. Zato bi bilo vnaprej možno samo dvojce: ali Reagan vodstvu ameriške politike pripelje odnose med obema sovražnima taboroma do vrelišča, kar bi pomenilo usodno izbiro ne le za oba sprta bloka, marveč za ves svet, ali pa se novo ameriško vodstvo usmeri k iskanju uravnoteženega popuščanja, ki bi postopno prineslo pomiritev in s tem tudi možnost ustavitve oboroževalne tekme.

Spričo dejstva, da so nedavno nastale spremembe v vodstvu Sovjetske zveze, in spričo tega, da bodo združene države dobile bodisi novo bodisi obnovljeno vodstvo, bi bila ta skoraj hkratna, izmenjava vodstva v obeh državah kaj ugodna priložnost za obnovo takih pobud v njunih odnosih, ki bi bile v korist popuščanja. Nikakor pa ne bi smele biti povod in uvod v še hujšo zaostritev napetosti.

Drago Košmrlj

S pobudami do trdnjega miru

V trenutkih, ko kriza v odnosih med dvema vojnopolitičnim blokom dosega svoj vrhunec, smo priče pobudam, da bi le obnovili pogajanja za mir in zmanjšali breme oboroževanja. Preden so se znova odprla vrata dunajskega Hofburga in sprejela predstavnike dveh blokov na pogajanjih o zmanjšanju vojaštva in klasične oborožitve v Evropi, je romunsko zunanje ministrstvo razposlalo v ime varšavskega sporazuma vsem članicam pakta NATO predlog o zamrznitvi in zmanjšanju vojaških stroškov v obeh vojaških organizacijah.

Kaj bi zamrznitev prinesla? Kakor vemo, so članice NATO že 1977 leta sklenile, da bodo svoje vojaške proračune vsako leto povečale za 3 odstotke. To tudi redno izpolnjujejo. Denar za orožje redno priteka, vsako leto pa ga je za 3 odstotke več kakor prejšnje leto. Teoretično bi romunski predlog ustavil izdatke za orožje in s tem za ogrožanje, ne pa

varovanje miru. Predlog je doživel usodo kot že marsikateri pred njim. Za zavrnitev je bilo treba poiskati razloge in nato tudi pojasnila. Med razlogi navajajo podatke, da so bile ZDA najbolj nedisciplinirane, ko je šlo za tiste 3 odstotke iz leta 1977. Letos bo ameriško povečanje doseglo 17 odstotkov, povprečje od 1977 leta pa je 10 do 12 odstotkov. Denarja za oboroževanje je dovolj, pa čeprav imajo nekatere članice pakta težave med razpravami o vojaških proračunih. Kakor koli že, oboroževalna industrija nima finančnih skrbi.

V razmerah, ko izdatki vseh držav na svetu presega 850 milijard dolarjev na leto, ko se vojaška poraba povečuje z neverjetnim tempom, takšnega predloga za zamrznitev in zmanjšanje vojaških stroškov ne bi smeli zavrniti samo zaradi tega, »ker prihaja z druge strani«. V ameriških krogih to dobro vedo, zato ponujajo v presojo nekatere svoje trditve. Tako na pri-

mer ponavljajo, da SZ ne objavlja natančnih podatkov o tem, koliko daje za oboroževanje, občasno pa gredo še dlje, in trdijo, da porabi SZ za oboroževanje celo več kakor ZDA! Če obrnemo list v dokumentih londonskega inštituta za strateške raziskave, dobimo podatke, da porabi SZ 15 odstotkov svojega bruto proizvoda za vojaško moč. To je skoraj dvakrat več, kot je ustrezni ameriški odstotek. Torej, tako ugotavljajo v Londonu, izdatki so skoraj uravnovešeni, kajti SZ ima za polovico manjši bruto proizvod, kot ga ima ZDA...

Prepiranje o izdatkih za oboroževanje izgublja pomen in težo, če ni prizorišča, na katerem bi teorijo preverjali v praksi. To se dogaja na dunajskih pogovorih, pogajanjih, ki jih nekateri že imajo za uvod v obnovitev ženevskih srečanj, na katerih so do konca lanskega leta razpravljali o omejitvi raketno-jedrskih taktične in tudi strateške

oborožitve. Teoretično vzeto, je na evropskih tleh preveč orožja – klasičnega in preveč vojakov. Praktično pa vemo, da že od 1949. leta niso povsem usklajeni interesi med zahodno Evropo in ZDA o tem, kako naj bi se Zahod ubranil pred za zdaj domnevni sovjetski napadom s konvencionalno oborožitvijo, torej brez jedrskih nabojev.

Američani premišljajo takole: napad (sovjetski) bi bilo mogoče odvrniti z grožnjo, da bo SZ uničena z jedrskim orožjem; če strahovanje ne bi dalo rezultatov, potem bi bilo treba napad razbiti na konvencionalen način, vendar – z najmanjšo možno izgubo, žrtvovanjem ameriških življenj. Če tudi to ne bi uspelo, tako premišljajo Američani, bo spregovorilo jedrsko orožje, pri čemer pa ni nujno potrebno, da se jedrski spopad v isti sapi razširi tudi na medcelinsko raven...

Logično nadaljevanje tega premišljanja je stališče ameriškega ministra za voj-

sko Casparja Weinbergerja. Pravi, da je za ZDA življenjskega pomena, da obdržijo svoje vojaštvo v Evropi. Po njegovem prepričanju bi vsaka večja evakuacija ameriških čet resno oslabil Zahod, s tem pa opogumila SZ, da bi se začela ukvarjati z mislijo o neposredni intervenciji v osrednji Evropi. Ker je v zamisli čutiti nezaupanje v uspeh dunajskih pogajanj o razorožitvi v osrednji Evropi, so v ameriškem obrambnem ministrstvu pohiteli z razlago, da je ministrova teorija namenjena le tistim članicam NATO, ki izražajo bojazen, strah pred nevarnostjo, da bodo ostale same in brez čezatlantske zaslombe,

Ni mogoče mimo že nekoliko obrabljene primerjave o jastrebi in golobih v prizadevanjih za pospešitev razorožitvenih pogajanj. Jastrebi vztrajajo pri svojem in zavračajo predlog za zamrznitev vojaških stroškov ter zmanjšanje oborožitve. Kot da sami prezirajo dokaj utemeljeno spoznanje: »Boljša so celo dolgotrajna pogajanja, kakor pa kratka vojna«. Če bi izbruhnila jedrska vojna, bi lahko le še malokdo razglabljal o krat-

kovidnosti faktorjev, ki so bili pravočasno opozorjeni na kritično stopnjo zaostritve v mednarodnih odnosih.

Marsikje na svetu so pri sluhili prizadevanjem varšavskega sporazuma, da bi se pogajanja čimprej začela, ali pa, da bi se vsaj odprla perspektiva zanje. Že nekaj tednov potem, ko so bila ženevska pogajanja prekinjena, je postalo jasno, da brez medsebojnih stikov in dogovarjanja ni mogoče zanesljivo varovati miru na svetu. Zunanja ministra obeh super sil sta v Stockholmu, na začetku konference o razorožitvi v Evropi, takoj dosegla soglasje o obnovitvi pogajanj, za zdaj samo na Dunaju, nato pa je bilo pričakovati nove korake. Ne manjka jih, čeprav je res, da so precej neodločni, česar po tako dolgotrajni praksi, kot jo imajo svetovne sile z medsebojnimi stiki, skoraj ne bi pričakovali. Vsi, ki želimo svet, ki bi se razvijal v znamenju medsebojnega zaupanja, ne pa strahovanja, nismo toliko razočarani nad ponovljeno ravnodušnostjo najmocnejših, kot smo zaskrbljeni za usodo dejansko krhkega miru na svetu.

fl-

Četrty krog sovjetsko-kitajskih pogajanj

(Uvertura v otoplitev medsebojnih odnosov?)

V Moskvi se te dni končuje četrty krog sovjetsko-kitajskih pogajanj o normalizaciji medsebojnih odnosov, ki ga številni upravičeno imenujejo »maraton na starih stezah«. Pogajanja sta vodila namestnik kitajskega zunanjega ministra Čien Čien in namestnik sovjetskega ministra za zunanje zadeve Leonid Iljičev. Pogovori obeh delegacij so minili v »super tajnosti«, državniki pa so se sestajali v vili Spiridonovka. Srečanja so bila prepuščena dogovoru oziroma pobudam ene ali druge strani. Med lanskim tretjim krogom sta se delegaciji sešli petkrat, kitajska stran pa je med drugim obiskala Taškent (mesto, iz katerega je Leonid Brežnjev na pomlad leta 1982 pozval Peking, naj začne dialog o postopni normalizaciji odnosov).

Čeprav ostajajo stališča še vedno daleč vsaksebi, je sedanjim pogajanjem dala pomembno spodbudo izjava sovjetskega partijskega šefa Černjenka. Ta je v govoru ob volitvah v novi sovjetski parlament s posebnim poudarkom govoril ravno o odnosih s sosedami. Dejal je, da je njegova država še vedno privrženec normalizacije odnosov s Kitajsko, vendar po njegovih besedah dosedanja posvetovanja kažejo, da imata obe strani še vedno različne

ne poglede do številnih načelnih vprašanj. Černjenko ni govoril o veliki sosed, kakor je to marca lani v drugem krogu pogajanj storil takratni državni in partijski voditelj Jurij Andropov. Andropov je še pred letom dni napovedoval večji napredek v odnosih med državama, Černjenko pa je tokrat menil, da Sovjetska zveza ne more privoliti v kakršnekoli dogovore, ki bi šli na škodo tretjih držav.

In kateri bi bili možni do-

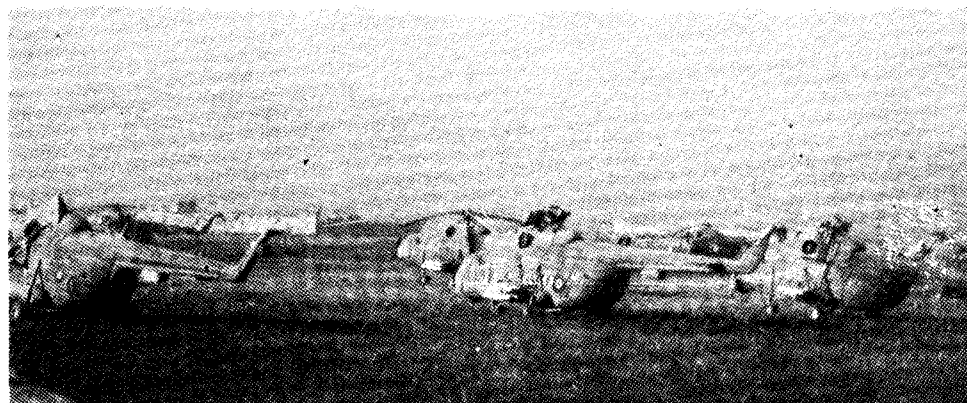
govori na račun tretjih držav?

Čeprav Černjenko tretjih držav ni imenoval, je jasno, da gre v tem primeru za vrsto načelnih vprašanj, glede katerih se Moskva in Peking nista in se očitno še ne moreta sporazumeti. Nena zadnje je to potrdil tudi obisk kitajskega predsednika Li Hsienjiena v Pakistanu, ko je ta v pogovorih z generalom Zia Ul Haqom med drugim zahteval popoln in hiter umik vseh tujih čet

iz Afganistana in Kampučije. In že smo pri poglavitnih ovirah, ki bremenijo odnose med državama in so bile še kako navzoče v najnovejšem krogu pogajanj. Velikanki, ki tudi pomensko, ne le jezikovno govorita z različnima

Kitajske, in da celo podpira jo kitajska prizadevanja glede Taiwana in Hongkonga. Sovjetski sogovorniki so tudi tokrat odločno ponovili, da je navzočnost sovjetskih vojakov v Mongoliji stvar odnosov med dvema suverenima(?) državama in da so sovjetske čete v Mongoliji na prošnjo mongolske vlade in na temelju dvostranskega mongolsko-sovjetskega sporazuma. Podobni argument imajo tudi za

Seveda moramo najnovejši krog sovjetsko-kitajskih pogajanj presojati tudi skozi očala mednarodnih odnosov, še zlasti odnosov med velesilami, namreč v luči kitajsko-ameriškega in kitajsko-japonskega sodelovanja. Med januarskim obiskom kitajskega premiera Džao Cianga v Washingtonu, namreč niso skrivali zadovoljstva v Moskvi, da obisk le ni potrdil strateškega partnerstva med Kitajsko in

jezikoma, si prihajata nasproti na različnih poteh. Kitajska v prvi vrsti zahteva zmanjšanje sovjetskih enot in orožja na mongolsko-kitajski meji (približno 10 divizij), hkrati pa tudi umik vojske s sovjetsko-kitajske meje. Peking nadalje zahteva umik omejenega sovjetskega kontingenta iz Afganistana in prenehanje sovjetske podpore Vietnamu pri njegovi zasedbi Kampučije in očitni ekspanzijski politiki. Moskva je tudi tokrat na omenjene zahteve odgovarjala negativno, namreč da svojih čet iz Afganistana in podpore Vietnamu ne bo umaknila, vse dokler ne bo zagotovljeno mednarodno poročstvo, da ne bo vmešavanja v notranje zadeve teh držav, še zlasti v afganistanke ne.

Čeprav ni pravega optimizma, da bi se pogajanja o normalizaciji kaj kmalu končala, pa ne gre prezreti Černjenkove izjave, češ da njegova država podpira koristno izmenjavo mnenj, hkrati pa je predlagal, naj bi dvignili raven udeležencev v pogajanjih. Ze leta 1982 Leonid Brežnjev ni zavračal takšne možnosti, vendar je Jurij Andropov ni več omenjal. K temu moramo dodati še sovjetsko »prijaznost« glede izjav, da v Moskvi nimajo nikakršnih ozemeljskih zahtev do

podpore vietnamski agresiji v Kampučiji. Namreč, Vietnamu pomagajo na osnovi pogodbe o dolgoročnem prijateljstvu in sodelovanju. Samo pogodbo so lani jeseni obnovili in ji dodali številne novosti, ki sodelovanje samo še bolj krepijo.

Kljub takšnim nasprotujočim si stališčem pa je v minulih dveh, treh letih vseeno opaziti krepitev in vzpon v odnosih na nekaterih drugih področjih, npr. gospodarstvu, kulturi in športu. Na mejah ni večjih incidentov, prepri se tekoče urejajo, kitajska stran pa glede obmejnih sporov iz preteklosti poudarja, da mora Sovjetska zveza priznati neenakopravno naravo pogodb, ki jih je carska Rusija podpisala s Kitajsko (leta 1892), nadalje da mora zasedena ozemlja vrniti in da morata državi obmejna vprašanja urediti z miro-ljubnimi sredstvi.

Medsebojna trgovina je konec sedemdesetih let padla, po sovjetski zasedbi Afganistana je znašala le 200 milijonov dolarjev, medtem ko je z ZDA znašala 5,5 milijarde z Japonsko pa 10 milijard dolarjev. Kljub temu je lanska blagovna menjava znašala 700 milijonov dolarjev, za leto pa načrtujejo 1,2 milijarde. Prav gotovo so k izboljšanju prispevali tudi prejšnji trije krogi pogajanj.

Združenimi državami. Nena zadnje so zato tudi pogledali skozi prste tehnološkemu in znanstvenemu sodelovanju med državama. Sedanje kvartanje s pisanimi kartami in z medsebojnimi vplivi in položajem v trikotniku velesil je posebej zanimivo, če vemo, da bo ameriški predsednik Ronald Reagan aprila obiskal Kitajsko. Po obisku v ZDA je kitajska stran dala jasno vedeti, da v trikotniku ZDA-SZ-Kitajska ne misli igrati podrejene vloge, oziroma zaveznika na račun ene ali druge velesile. Hkrati so v Pekingju zavrnili moskovske obtožbe, češ da se z obojestransko kritiko oboroževalne tekme, tako ZDA kot SZ, vseeno bolj približuje Združenim državam.

Čas bo pokazal, koliko so bili najnovejši pogovori koristni za obe strani kot tudi za mir na azijskih tleh. Ze zdaj pa lahko zapišemo, da pogajanja pomenijo napredek v odnosih med državama. Slednje med drugim potrjujejo tudi besede namestnika sovjetskega zunanjega ministra Mihaila Kapice, ki je dejal, da se še pred štirimi leti s Kitajci ni dalo niti pogovarjati, zdaj pa je baje mnogo bolje. Ni sovražnosti niti obmejnih incidentov.

Očitno se tek, pa čeprav maratonski, na starih stezah nadaljuje. **Miha Lamprecht**

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do

»Avstrija priznava pomen vloge in nalog Jugoslavije na mednarodni ravni kot ene vodilnih članic gibanja neuvrščene. Cenimo vašo politiko in neodvisnost, ki ni v korist le vam, temveč tudi Evropi in s tem tudi svetu«. To je v zdravici predsedniku predsedstva Miku Špiljaku dejal avstrijski predsednik Rudolf Kirchschläger ob obisku jugoslovanske delegacije na Dunaju. Kirchschläger je še dodal, da se njegova država zavzema za nedotakljivost Jugoslavije ter za njeno gospodarsko stabilnost in napredek. Dejal je tudi, da obstoj slovenske in hrvaške manjšine bogati avstrijsko kulturo, zato je nujno podpirati manjšino. ■ Na Dunaju so po daljši prekinitvi spet obnovili pogajanja med vzhodnim in zahodnim blokom o zmanjšanju vojaških sil in orožja v srednji Evropi. Obnova pogajanj naj bi označevala prizadevanja obeh blokovskih sil, da se lotita miroljubne poti v urejanju spornih zadev. Vendar dunajska pogajanja, ki trajajo s prekinitvami že več kot deset let, niso doslej dala nobenih koristi. ■ V švicarskem mestu Lausanni so se predstavniki vseh poglavitnih političnih in verskih struj Libanona zedinili o ustavitvi oboroženih spopadov med muslimanskimi in krščanskimi oboroženimi skupinami. Ta dogovor naj bi bil sad posredovalne vloge sirskega predstavnika na pogajanjih. Po drugi strani je Izrael zagrozil, da bo uveljavil sporazum o miru z Libanomom, ki ga je libanonski predsednik razveljavil pod pritiskom muslimanskih sil. ■ Se nedolgo je kazalo, ko da je vsaka pomiritev med južnoafriškim rasističnim režimom in sosednima državama Mozambikom in Angolo nemogoča. Zdaj pa je sporazum med Južno Afriko in Mozambikom, da ustavita medsebojne spopade, že stvarnost. Tečejo tudi že pogajanja z Angolo o podobnem sporazumu. Angolska stran zagotavlja, da bodo kubanske čete zapustile deželo, če bo Južna Afrika zares prenehala z vojaškimi vpadi na angolsko ozemlje.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do

O varovanju družbenega premoženja

Družbena lastnina predstavlja osnovo našega družbenopolitičnega sistema in je bistven izraz socialističnih, samoupravnih družbenoekonomskih odnosov. Prav zato je varovanje družbenega premoženja posebno poudarjena potreba naše družbe, in še zlasti v razmerah, ko moramo uresničevati ekonomsko stabilizacijo in premagovati motnje v družbenoekonomskih odnosih. Obnašanje do družbenega premoženja dobiva v praksi subjektivni izraz, ta pa nosi v sebi elemente zasebnosti, oziroma skupinsko-lastniške koristi. Na mnogih področjih se srečujemo z ogrožanjem družbenega premoženja, dohodka in dohodkovnih odnosov. Ugotavljamo mnoge nepravilnosti, pa tudi vzroke, iz katerih le te izvirajo. Gre za protislovja, ostanke stare miselnosti in ravnanj, pa tudi izkrivljanj samoupravnega položaja delavca pri odločanju v družbi. Za uspešno varovanje družbene lastnine, so ugotavljali na zadnji seji predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, je treba zagotoviti uspešno delovanje mehanizmov, s katerimi jo lahko zavarujemo. To pa sta v največji meri prav samozaščita in utrditev vloge družbene lastnine. Vsi delovni ljudje in sploh vsi, ki so uporabniki družbene lastnine, morajo dejansko postati

nosilci njenega varovanja in zaščite. Gradivo o teh vprašanjih je na zahtevo Komisije za ustavna vprašanja skupščine SFRJ pripravilo zvezno pravosodje na osnovi podatkov, ki jih je imel na voljo zvezni družbeni pravobranilec samoupravljanja.

Neskladje med tisto vlogo, ki bi jo družbena lastnina morala imeti v naši družbi, in med dejanskim stanjem je po mnenju preučevalcev rezultat sedanjega neskladja med utrjenimi načeli o uporabi družbene lastnine ter postavljanjem ustreznih pričakovanih družbenih odnosov, oziroma zaradi njihove očitne neskladnosti in šibkosti v delovanju mehanizmov družbene zaščite.

Varstvo družbenega premoženja v okvirih dolžnosti in pravic zveznih organov in organizacij se mora še posebno realizirati na področju natančne evidence sredstev v družbeni lasti (tistih sredstev, ki jih uporabljajo zvezni organi v skladu s posebnim zakonom). Na tem področju pravni regulativ še ni izpopolnjen, prav tako pa je potreben posodobitve, ugotavljajo v gradivu na to temo njegovi pripravljalci. Nadzor vseh vrst družbenih sredstev še ni zadovoljiv in ne spodbuja k racionalni uporabi družbenih sredstev, prav tako spremembe funkcionalne

in organizacijske strukture zveznih organov in organizacij niso zagotovile hkrati združevanja istovetnih strokovnih služb in ne zmanjšujejo stroškov poslovanja pri izvrševanju delovnih nalog... Cela vrsta je še predalčkov in kotov, kamor bi bilo treba pogledati in vedno znova preverjati tako pravno-normativne kot idejno-človeške odnose do družbenega premoženja. Kajti, normativno je to varstvo dobro uravnano, medtem ko končni učinki delovanja sklopa skupnih mehanizmov niso zadovoljivi. Ugotovitve kažejo, da je nujno tudi bolj poglobljeno in predvsem koordinirano delo vseh subjektov, ki jim je zaupano varovanje družbenega premoženja, sodelovanje nosilcev funkcij družbene zaščite, delavcev, organizacij združene dela in njihovih organov... Da bi dosegli večjo moč in učinkovitost pri odstranjevanju raznih pritiskov in motenj pri opravljanju nalog, zaradi posebej izražajočih se (skupinsko-lastniških) hotenj v združbenem delu, v posameznih organih, skupinah in pri posameznikih. Nezakonitosti se še vse preveč razgubljajo in vse premalo konkretno prikazujejo kot škodljivo delovanje, ki ovira naš družbeni in ekonomski razvoj.

B. Ž. J.

Vidim – ne vidim, vem – ne vem!

Med borci, in ne samo med njimi, neredko slišimo vprašanje, zakaj zveza komunistov ne spremeni smeri vetra v sedanjem gospodarskopoličnem dogajanju, zakaj nekateri smejo nekažnovano delovati mimo večinsko sprejetih stališč v delovnem kolektivu, občini, v republiki, federaciji, mimo partijskih dokumentov in stabilizacijskega programa. Borci takšnega samovoljnega ravnanja posameznikov ali ožjih skupin ne morejo spraviti v sklad s tistim, kar so doživljali med vojno. Če je kdo ravnal samovoljno, ga je zadela huda kazen. Nanj je padla teža moralne kritike njegove bojne enote ali organizacije. Breme te kolektivne kritike je bilo tako težko, da je sam iskal čimprejšnjo priložnost, da popravi napako, da se izkaže pri izvršitvi kake posebno težavne naloge. Skoraj vsak borec med obujanjem spominov na vojne čase pove, kako velika je bila moralna obveznost posameznika pred kolektivom, pred skojevsko, partijsko organizacijo. »Danes samo govorijo in govorijo,« pove borec v pogovoru, »raven pa brezobzirno uveljavljajo osebne koristi v škodo skupnosti.«

Mnogi pravijo, da so danes drugačni časi; z zmrdovanjem pokažejo, kako malo jim je mar, kaj si borci mislijo ali povedo o »današnjih nepravilnostih«. Brez dvoma so se časi res spremenili, toda ne tako zelo, da bi danes vsak zase ali v ožji skupini smel določati pravila svojega ravnanja, ne da bi se zmenil za priza-

devanja in cilje skupnosti in za moralne vrednote, ki vendar še vedno veljajo – kljub oddaljenosti časa, v katerem so se izoblikovale in po katerih so se ravnali predvojni revolucionarji in borci v narodnoosvobodilni vojni. Te moralne vrednote danes upoštevajo mnogi »neznani borci«, »neznani komunisti«, ki jim je tuje politično manekenstvo.

Na zadnji seji predsedstva CK ZKJ so govorili o »nedoslednosti v vrstah članov ZK«, o tem, da »nobena stranka ne more živeti od pozivov in naštevavanj lepih želja.« Priznavanje nedoslednosti v vrstah članstva ZK upravljanje vprašanja borcev, kdaj bo partija spremenila smer vetra, toda vsi vemo, da se je način delovanja partije z razvojem spremenil, da se je zavestno odrekla oblasti. Na spremembo smeri vetra moramo torej vplivati vsi prek demokratičnih oblik samoupravnega socializma. Te oblike uporabljajo tisti borci, ki javno pokažejo s prstom na primer na nepravilnosti družbenopolitičnih delavcev v neki občini in – kljub odporom – vztrajajo pri svojem, dokler nepravilnosti niso odpravljene. Imamo pa prav tako primere, da borci vidijo nepravilnosti – tudi v svojih vrstah – pa se ne odzovejo. To pa pelje v resignacijo, oportunitizem, brezperspektivnost, kar je neprimerno bolj škodljivo – gledano z vidika celotnega družbenega razvoja pri nas – kot so škodljive »določene nepravilnosti«.

Lojze Štradjot

Drago Miklavc

Problemska konferenca ZSMS o podružbljanju varnosti in obrambe

Tudi mlade zanima SLO in DS

Po enoletnih pripravah, zavračanju prvotnega gradiva, govoricah o napačnih usmeritvah in prispevanju vseh mogočih etiket snovalcem gradiva se je prejšnji teden le zgodilo. Republiška konferenca ZSM Slovenije je v Cankarjevem domu v Ljubljani pripravila problemsko konferenco o »Podružbljanju varnosti in obrambe«.

Konferenca je bila zares maratonska, vendar ni izpolnila vseh pričakovanj, lahko bi rekli obeh strani: zaradi prvotnih gradiv napadene mladine na eni strani in nasprotnikov na drugi strani. Publiciteta je bila silno velika, če pomislimo na splošno zanimanje tiska in vseh odgovornih in pristojnih za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. Zdi se, da so prenekateri spet iskali žrtev, tokrat mladino, da jo ponovno poučijo o tem, kako in kaj mora storiti na tem področju. Po drugi strani pa je spet res, da se je prav mladina, navzoča na tej mladinski problemski konferenci, lahko česa naučila.

V nasprotju s pričakovanji nekaterih je na konferenci pravladoval demokracističen in strpen dialog. Nekaj mladincev je v svojih referatih celo menilo, da konferenca ne izraža misli, predlogov in pripomb njihovih organizacij, ki so jih zasnovali na občinskih in regijskih javnih razpravah o gradivu za problemsko konferenco o podružbljanju varnosti in obrambe. Prav tako gotovo niso bili z razpravo zadovoljni tisti, ki so imeli pripravljeno gradivo za nekaj, s čimer želi mladina postaviti vse dosedanje dosežke na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite na glavo, radikalizirati v popolnosti našo obrambno doktrino. Resnici na ljubo, mladini je bolj do tega, da če že govorimo o podružbljanju tega področja, prisluslujemo v snovanju tega sistema in uresničevanju zasnov tudi njej. Doslej so v sistemu splošne ljud-

ske obrambe in družbene samozaščite nastopali veliko bolj kot izvajalci, ne pa kot enakovredni sodelavci v procesu podružbljanja. Problemska konferenca je tudi jasno nakazala, da je podružbljanje obrambe in zaščite proces, ki zahteva tudi strpnost in čakanje, da pridemo do zelenih ciljev, ali, kot je poudaril Franc Šetinc, če smo se za takšno ureditev odločili, jo moramo takšno sprejeti in uresničevati.

Zakaj smo zatrčili, da je bila problemska konferenca nekaterim mladim učna ura s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Predvsem zaradi tega, ker so nekateri mladinci sami potrdili, da je bilo gradivo marsikomu, ponekod pa večini, osnova za razmišljanje in spoznavanje zasnove ljudske obrambe in družbene samozaščite, v manjši meri pa osnova za pogovore o novih in boljših rešitvah.

Veliko preveč besed na problemski konferenci je bilo namenjenih podružbljanju v oboroženih sestavinah splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Zdajšnji trenutek pa zahteva hudo dober premislek o tem, koliko armade bomo razpustili in dezorganizirali. Vojaško-političen položaj v svetu je tak, da si prešibke mirnodobne armade pač ne smemo privoščiti, to bi bila zavestna slabitev naše obrambne pripravljenosti, ali kot je poudaril dr. Anton Beller – boj zoper obrambno pripravljenost lastne države (tudi v okviru obrambnih gibanj) bi pomenil za nas žrtvovanje. V tem kontekstu je že sa-

ma naravnost naše zunanje politike k neuvrščeni dovolj močno in angažirano mirovno giba-

resnice, namreč, da mladina ne zna razpravljati o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti. Razlog pa je znan: o tem še pred časom nismo mogli odločati niti ne imeli priložnosti. Pa še nekaj bi lahko dodali, kar smo že omenili: mladina je doslej na-

Nekaterim pa je že samo dejanje, torej problemska konferenca, pomenilo, da se je nekaj premaknilo tudi na tem področju, torej da se področje zares podružblja.

Žal konferenca, tudi to smo že poudarili, ni krenila dosti dlje od oborožene komponente splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Dotaknila se je še študija SLO in DS pri nas in problematike štipendiranja ter zaposlovanja s tem v zvezi pa slabosti in pouku prve pomoči in obrambe

naj bi na fakultetah predavali predmet obramba in zaščita kot nadaljevanje snovi v prejšnjem šolanju, ne pa kot razširitev tematike. Tako tematiko naj bi predavali v prvem letniku, potem pa naj bi se predmet obrambe in zaščite specializiral glede na študijsko usmeritev: gradbinci naj bi temeljito preučili inženirstvo, kemiki RKB področje in podobno.

Kaj dosti več pa o široki paleti možnosti delovanja mladih v okviru splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite ni bilo povedanega, le nekaj besed še o delu mladih v Rdečem križu in pa pomembnosti delovanja društev in klubov organizacij za tehnično kulturo za področje obrambe in samozaščite.

Problemska konferenca je pokazala, da se mladi ukvarjajo tudi s to problematiko, da so v nekaterih stvareh tudi odprtni od snovanja obrambnih priprav. Vendar pa tudi, da morajo biti za področje sami prav tako zavzeti in se vključevati vanj. Kajti zveza socialistične mladine je v celoti in popolnoma poklicana, da se ukvarja s problemi podružbljanja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Naj na koncu omenimo še nekaj, kar je zelo bodlo v oči. Mladina sama, ki ji je bilo veliko do te problemske konference, ali pa bolje rečeno njen del, navzoč na začetku konference, je razpravo zapuščala že po dveh urah referatov in razmišljanj. Ostali smo večinoma gostje in novinarji in na koncu nas je bilo skoraj več kot mladincev samih. V pogovoru med odmori so nekateri mladinci tudi zatrčili, da je bila problemska konferenca odsev trenutnih razmer v organizaciji in da niti problemska konferenca niti gradivo zanje ne odsevata mnenja vse mladine, čeprav so ga sprejeli.

Boris Knific

V teh dneh, ko se po dolinah kažejo prva znamenja pomladi, so nekatere planinske enote Ljubljanskega armadnega območja na terenu, v gorah. V hudih in posebnih razmerah se pripravljajo za boj v snegu in mrazu. Preskušajo svoje znanje, telesno pripravljenost, iznajdljivost in kako se tehnika obnaša v takšnih razmerah. Tople vojašnice so vojniki zamenjali za bivače, igluje in zemljanke. Njihovi čevlji so dobili posebne dodatke, smuči in krplje. Mnogi od njih so sivo olivno uniformo zamenjali za belo zimsko. Visokogorski mraz neusmiljeno ščipa v obraz in druge dele telesa. Vojaki se po svoje bojujejo proti njemu. Na dan so potegnili rokavice in kremno proti zmrzovanju, seveda pa tudi s toploto. To pa daje majhen ogenj, brez dima, tako da ne more izdati »sovražniku« položaja planincev.

Tako pripadniki planinskih enot LAO preverjajo vse tisto, kar so se naučili v vojašnicah in kako bi morali ravnati v morebitni obrambni vojni. Učijo se bojevanja v razmerah, ki so zelo zahtevne in v katerih se človek pogosto znajde na samem robu svojih telesnih zmogljivosti. Takšno usposabljanje pa tak rob potisne korak dalje.

Kljub dokaj surovim razmeram je življenje v enotah potekalo tako, kot mora. Uspešno so delovale zveza komunistov, zveza mladine in odbori po osnovnih enotah. Pozabili niso niti na kulturno-zabavno življenje, ki je vojakom še olajšalo bivanje na snegu.

B. K.

nje. Zelja mirovnih gibanj torej ne bi smeli enačiti z obrambno močjo, ki mora biti, zagotovo še v zdajšnjem času, otipljiva, izračunljiva.

Pojavile so se tudi teze, ki imajo v sebi tudi nekaj

stopala zgolj kot izvajalec, zato tudi nima potrebnih izkušenj.

in zaščite na osnovnih ter srednjih šolah. Dodan je bil še zelo dober predlog,

Dosežki mariborskih komunistov pri podružbljanju SLO in DS

V zadnjem letu je organizacija ZKS mesta Maribora na področju SLO in DS delovala v skladu s svojimi programskimi usmeritvami in nalogami, ki izhajajo iz zakonskih predpisov. Občinske in mestne organizacije ZK so dosegle pri tem pomembne uspehe. Kakor pri izdelavi varnostnih načrtov so se komunisti vključili tudi v izdelavo obrambnih načrtov v krajevnih skupnostih, ozdih in drugod. Pri tem so posebno pozornost posvetili tudi lastni organiziranosti za delo v vojni nevarnosti in v vojni. Kljub temu pa z razmerami na tem področju ne smemo biti povsem zadovoljni. Kljub usposabljanju sekretarjev osnovnih organizacij ZK po posameznih občinskih komitejih ugotavljajo, da osnovne organizacije vse premalo iščejo konkretne rešitve za delo v vojni in v vojni nevarnosti in vse premalo rešujejo odprte probleme. Premalo je tudi idejnopolitičnega usposabljanja osnovnih organizacij ZK na študij-

skih sestankih, ki bi bili posvečeni splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti. S to problematiko se še vedno ukvarjajo sekretarji ali posamezni člani ZK, čeprav bi morali biti za izvajanje nalog zadolženi vsi komunisti in za njihovo izvajanje tudi usposobljeni. Osnovne organizacije se ne vračajo k problemu, ki so jih že obravnavale, to pa pomeni, da sčasoma na nekatere naloge pozabijo.

O teh problemih so spregovorili tudi na predsedstvu mestnega komiteja ZKS Maribor v pripravah na sejo programsko volilne konference ZKS.

Zveza komunistov v mestu Maribor in v občinah se je aktivno prek svojih članov vključevala tudi v aktivnosti drugih organov in organizacij. Tako se je vključila zlasti v vključevanje žensk v enote JLA. Dobri rezultati kažejo, da je pripravljenost žensk v službi JLA velika. Toda biti mora to stalna aktivnost zlasti med mladimi. Pomemb-

na je tudi ugotovitev, da je Zveza komunistov v Mariboru organizirana in usposobljena za izvajanje svojih nalog. Na to kažejo tudi rezultati vaj in moralno politično stanje v enotah in štabih Teritorialne obrambe.

Pomembno je, da se komiteji za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito iz leta v leto bolj uveljavljajo. Prek komitejev za SLO in DS uspešno uresničujemo naloge, ki jih prednje postavljajo zakon o SLO in DS. Posebno pozornost bo treba posvetiti nalogam komitejev za zagotavljanje delovanja političnega sistema. Te aktivnosti bodo morale potekati usklajeno z aktivnostmi v ZK, saj tudi v ZK niso naredili mnogo za usposobitev članov ZK in njihovih osnovnih organizacij za izvajanje te z zakonom in ustavo opredeljene naloge. Splošna ljudska obramba in družbena samozaščita mora postati del vsakdanjih naporov vseh komunistov in osnovnih organizacij ZK.

M. K.

Obilica dela

Ena najbolj delavnih komisij pri predsedstvu republiške konference Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije je prav gotovo komisija za idejno-politično delo in obrambno-samozaščitno usposabljanje. Poleg rednega dela pri teoretičnem usposabljanju, ki poteka sedaj v krajevnih konferencah ZRVS, jo čaka v prihodnje še nekaj pomembnih nalog.

Tako se zdaj pripravljajo za obisk delovne skupine zvezne komisije za idejno-politično in obrambno-samozaščitno usposabljanje. To telo zvezne konference ZRVS Jugoslavije namreč pripravlja analizo priprav, organiziranja in izvajanja usposabljanja rezervnih vojaških starešin v krajevnih in občinskih organizacijah ZRVS. S to akcijo naj bi se seznanili z dejanskim stanjem v krajevnih in občinskih organizacijah. S spremljanjem in analizo dejavnosti na področju usposabljanja naj bi dosegli večjo kakovost in zagotovili medsebojno izmenjavo izkušenj pri pripravi, organiziranju in izvedbi pouka z rezervnimi vojaškimi starešinami. Delovna

skupina zvezne konference ZRVS bo obiskala posamezne OK in KO ZRVS v času, ko potekajo teoretična usposabljanja.

Člani komisije pri predsedstvu republiške konference ZRVS mislijo, da je treba pri obiskih izpostaviti celotno problematiko, ki je povezana z usposabljanjem. Pri tem naj bi poudarili pomembnost motiviranosti rezervnih vojaških starešin pri spremljanju pouka in drugih oblik usposabljanja. Obiske naj bi pripravili tako, da bi delovna skupina spoznala delo KO ZRVS mestnega, podeželskega ali mešanega tipa.

Naslednja pomembna naloga je izdelava temeljev programa usposabljanja za ob-

dobje 1986–1990. Pri izdelavi tega dokumenta naj bi čim bolj upoštevali predloge in mnenja, ki bi jih izrekli med obiskom delovne skupine v KO in OK ZRVS. Na osnovi tega bodo izdelali program usposabljanja, ki bo obvezen za vse rezervne starešine v Jugoslaviji, seveda pa ga bodo republiške, pokrajinske, občinske in krajevne organizacije doponjevale z nalogami iz svojih potreb.

V prihodnje bodo morale organizacije ZRVS nameniti precej pozornosti preučevanju strategije oboroženega boja, ki jo je sprejelo predsedstvo Jugoslavije. Ta pomemben dokument mora živeti v praksi. To pomeni, da je potrebno njegovo vsebino vgrajevati v celoten program usposabljanja rezervnih starešin v obdobju 1986–1990.

Pripravili naj bi tudi analizo in oceno medsebojnega sodelovanja ZRVS, JLA, TD in upravnih organov in drugih dejavnikov SLO in DS na ravni KS, občine, regije in republike.

Bojan Kuntarič

Pesnikove skrivnosti

Letošnjo Kajuhovo nagrado je med drugimi dobil tudi pesnik Niko Grafenauer za svojo knjigo pesmi z naslovom *Skrivnosti*, ki je zadnja jesen izšla v novi mladinski zbirki Liščki. Kajuhova nagrada tej knjigi je hkrati opozorilo na ves mladinski knjižni program založbe Borec, ki je lani štel petnajst naslovov in je bil v celoti izviren, nov. Poleg Grafenauerjeve knjige jih je med temi naslovi vsaj še nekaj, ki se bodo zaradi svojih umetniških kvalitet uvrstili v zakladnico slovenske literature za mladino.

Niko Grafenauer je v prvi vrsti pesnik (za odrasle, če je to treba posebej poudariti), gotovo med najbolj vznemirljivimi sodobnimi slovenskimi pesniki. Njegova pesniška govorica pa je za bralca,

ki ni zrasel z moderno poezijo, težko berljiva in težko razumljiva. Ob svojem pesnenju za odrasle je Niko Grafenauer tako kot mnogi drugi slovenski pesniki že takoj spočetka začel gojiti tudi mladinsko poezijo, s katero je postal zelo popularen zlasti med otroki. Njegove igrive in humorne pesmi, polne vedrih podob, berejo in recitirajo sodobni otroci tako, kot so včasih brali in recitali Levstikove in Župancičeve. V svoji lani izšli esejistični knjigi *Izročnost pesmi* je Niko Grafenauer osvetlil tudi nastajanje svojega mladinskega pesniškega opusa. Pri tem je posebej poudaril

načrtnost svojega početja in rast od poezije, namenjene najmlajšim, pa do *Skrivnosti*, ki so namenjene doraščajoči mladini in odraslim.

Pesmi za otroke so bile in so v očeh neozaveščenih bralcev še vedno nekaj manjvrednega, o čemer ni vredno govoriti kot o umetniškem dosežku. Njihovo mnenje še potrjuje množica priložnostnih, večidel diletantskih pesmi, ki so se porodile ustvarjalcem najrazličnejših intelektualnih zmogljivosti. V preteklosti so pesniške zbirke za otroke res nastajale tako, da je pesnik napravil izbor po revijah objavljenih pesmi in jih povezal z enotnim naslovom. Niko Grafenauer pa morda najdosledneje načrtno ustvarja vnaprej zamišljeno pesniško knjigo, ki ni več zbirka raznoterega, ampak je od prve do zadnje strani enotno uglasena, s svojim namenom in pomenom, v njej ni ničesar odveč in nič ne manjka.

Takšne so tudi *Skrivnosti*, v katerih stran za stranjo govori o temeljnih stvareh v človekovem življenju, najprej o sami skrivnosti, zatem o strahu, misli, spominu, sreči, samoti, ljubezni, poljubu, slasti, lepoti, plesu, hrepenenju, svobodi, igri, bolečini, smrti pa celo o tako nedoumljivih, kot so: lastni jaz, nebo, duša, krik in nič. Jezik teh

pesmi je tudi za v poeziji manj razgledanega bralca razumljiv, razviden, nezapleten. Tudi najbolj abstrakten in težko predstavljen pojem zna naslikati s smislom za humor in ironično, čeprav hkrati ostaja ves čas dostojanstven modrec. V teh pesmih je izkušnost umetnika, ki ustvarja že četrto stoletje, in je modrost človeka, ki skuša zase in tudi za druge premisliti tudi o najtišjih, mejnih stvareh življenja. Marsikatero njegovo miselno razkritje zlahka sprejmemo za svoje, zavedali smo se ga že prej, vendar nam ga je pesnik na novo odkril v nepričakovani luči; marsikatero je za nas popolno odkritje.

Niko Grafenauer je pravkar izdal novo pesniško knjigo z naslovom *Palimpsesti*, ki je nastajala hkrati s *Skrivnostmi*. *Palimpsesti* (beseda pomeni mlajši zapis nad zbrisanim prvotnim) so namenjeni odraslemu bralcu, vajelemu avantgardne poezije. Tudi pesniško sporočilo *Palimpsestov* zadeva temeljne stvari v človekovem življenju. Kritična primerjava prve in druge knjige bi bila zato več kot zanimiva. Sklepamo pa lahko, da bo slednja knjiga odmevala v ožjih krogih poznavalcev in odjemalcev poezije, medtem ko bodo *Skrivnosti* odzvanjale v veliko večjem krogu ljubiteljev sodobne slovenske poezije, saj so jim s svojo komunikativnostjo in razvidnostjo precej bolj dosegljive.

Omenimo naj še, da je knjigo z ustreznimi liricnimi risbami bogato opremil ilustrator Karel Zelenko.

Janez Kajzer

Književniki, udeleženci NOB

Ivan Minatti

Ob 60-letnici

Pred šestdesetimi leti (22. marca 1924) se je v Slovenskih Konjicah rodil pesnik, urednik in prevajalec Ivan Minatti. Gimnazijo je končal v Ljubljani, kjer je sprva študiral medicino. Ko se je začela vojna, je bil star sedemnajst let in že kot gimnazijec se je poskušal v pisanju. S prijatelji sošolci se je navduševal za partizane in za osvobodilni boj. Njegovega prijatelja Toneta Brenka so Nemci po prijavi šišenskih »križarjev« zaprli in ustrelili kot talca. To je bilo svarično znamenje tudi za Minattija, ki je sodil v njegovo družino. Odšel je na Gorenjsko, kjer je dobil zvezo s partizani v Ahačičevi tovarni kos in v začetku leta 1944 odšel v partizane, v Gorenjski odred. Ta odred je bil ravno na poti na Primorsko, da bi se razformiral in priključil 9. korpusu.

Tako so se med akcijami (miniranje proge med Leskami in Naklim) prebijali proti Cerkljanskemu. Ob razformiranju odreda v Novakih je bil dodeljen sanitetnemu oddelku 31. divizije. Tu je sodeloval v vsem, kar je divizija doživljala, zlasti mu je ostal v spominu prenos ranjencev na Notranjsko. Večino partizanotanja je preživel v 16. SNOB Janka Premrla-Vojka. Boji so ga vodili križem po Cerkljanskem, kjer je bil tudi ranjen, vse do konca vojne, ki je bila prav na tem koščku slovenske zemlje med Trstom in Avstrijo najbolj krvava in surova (srđiti boji v Trnovskem gozdu, na Sinjem vrhu, Otlici marca in aprila 1945), ko so se nemške, ustaške in razne kvislinske skupine na begu umikale čez te kraje. Njegova partizanska pot se je končala v Monfalconu, ki ga je zasedla njegova brigada.

Po osvoboditvi se je Minatti vpisal na ljubljansko univerzo in diplomiral na slavistiki. Da se tudi v pokli-

cu ne bi ločil od književnosti, se je zaposlil kot urednik pri Mladinski knjigi, kjer je dolga leta uspešno urejeval posamezne knjižne zbirke.

Književno delo: že kot gimnazijec je pisal pesmi, ki pa jih ni objavljali. Prve objave je doživel v partizanih. Tu ga je odkril Andrej Pagon-Ogarev. Minattijevi verzi so izšli v vojaških listih in v pesniški antologiji 31. divizije z naslovom PESMI (September 1944), ki jo je uredil Andrej Pagon-Ogarev.

Pesnik o svojih partizanskih pesmih: »Ko so zvedeli za moje pesniško delo za Ogarevim še nekateri kulturniki iz divizije, sem se poslej, dasiravno kot sanitetec, veliko družil z njimi in iskal odgovore na sto in sto vprašanj, ki so me zanimala kot pesnika in borca. V tistem času sem napisal precej pesmi in jih objavljati na stenčasih ali v bataljonskih časopisih. Nisem se pa hotel vpreči v propagandno delo, čeprav so me tovariši poskušali kar naprej zasipati s priložnostnimi na-

logami. Pisal sem tisto, za kar sem menil, da moram pisati, in kar mi je šlo zares od srca. Moja partizanska lirika je intimen zapis udeleženca osvobodilnega boja. Bil sem tih in malce samotni kronist velike dobe in prav to daje morda vrednost moji poeziji iz tistih dni.«

Minattijeve partizanske pesmi so nastajale od poletja

1944 dalje, marsikatero pa so dobile svojo dokončno podobno v tistih mesecih po osvoboditvi, ko je pripravljali prvo pesniško zbirko »S POTI« (1947), ki vsebuje partizanske pesmi v treh ciklusih JEČE, V GOZDOVIH in K SVOBODI. Minattijeva lirika ostaja v območju toplega, intimnega osebnega doživljanja, zazrta v skrivnostnost človeškega srca in obdajajoče narave. Po tej osnovni noti sodi Minatti v partizanski poeziji med najbolj osebne poete. (Viktor Smolej).

Minatti sodi v Kajuhovo generacijo, izhaja iz partizanskega pesništva. V 50. letih je postal izrazit predstavnik poveljnega intimizma. Stalno navzoči prvini sta v njegovih pesmih melanholija in elegičnost, ki sta nasledek deziluzije pesnika ob teži časa in težavah civilizacije. (Emil Cesar).

V Minattijevih pesmih je

V Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani gostuje beograjska razstava

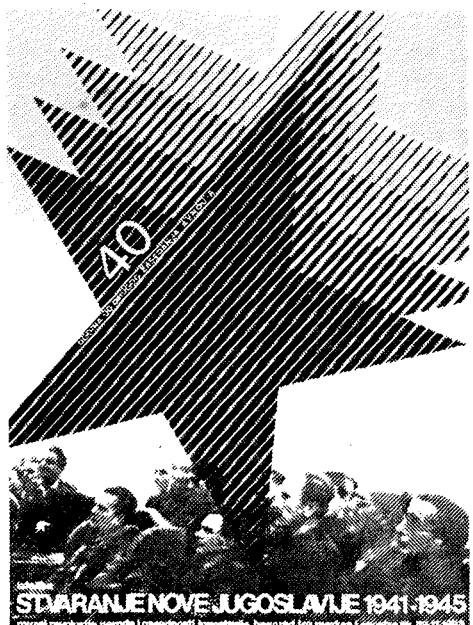
Ustvarjanje nove Jugoslavije

V MLRS v Ljubljani so minuli četrtek odprli razstavo pod naslovom »Ustvarjanje nove Jugoslavije«, ki so jo ob lanskim štiridesetletnici Avnoja pripravili Bogoljub Iljev, Verica Damjanović in Verica Nedeljković, vsi iz muzeja revolucije v Beogradu. Razstava je doživela krst v našem glavnem mestu lanskega oktobra in se sedaj seli po mestih v Jugoslaviji.

Na ljubljanski otvoritvi je zbranim spregovoril Zoran Polić, tudi sam avnojevec, ki je med drugim dejal, da sicer razstava skromno prikazuje ustvarjanje naše nove države, vendar nas srečanje s podobami naših začetkov vedno znova navdihuje.

Na otvoritveni slovesnosti je s kratkim, vendar lepo pripravljenim programom sodeloval zborček osnovne šole 10. SNOUB Ljubljanske pod vodstvom tovariša Žusta in tovarišice Zgajnarjeve.

Fotografije na razstavi so iz »železnega« repertoarja prikazov naše nedavne preteklosti in morda bi takšne razstave kazalo v prihodnji osvežiti z novimi, saj jih premore zakladnica dokumentov kar nekaj milijonov. Prav tako je bilo slišati pripombo, da bi morale takšne razstave ustrezno mesto (besedo in fotografijo) posvetiti našim žen-

skam, ki so prispevale velikanski delež k ustvarjanju nove Jugoslavije. B. Ž. J.

Sto dvajset let Slovenske matice

Slovenska matica je ob stodvajsetletnici svojega obstoja minuli četrtek pripravila občni zbor članstva. Leta 1864 je bilo društvo ustanovljeno in je vse do današnjih dni ostalo eno najpomembnejših kulturnih, znanstvenih in publicističnih gibal slovenske kulture. Na občnem zboru je o teh stvareh spregovoril zbranim predsednik Slovenske matice dr. Bogo Grafenauer. Poudaril je današnji matičin poglobljeni publicistični prispevek, ki se kaže v več kot 500 objavljenih delih v 120 letih.

čutiti osebno izrazito lirski odziv na vojno in nenačeto, svetlo, čisto razmerje do sveta, narave in ljubezni. Minatti je razpet med kruto resničnost in poetičnost lepe duše. Od krvavih bojev v »neskončno lep spomin« in od tudi vedno znova naprej v uporne pohode, to je poglaviti vsebinski ritem Minattijevih partizanskih slik s partizanskih poti. Minattijeve pesmi sodijo brez dvoma med najboljša dela partizanske lirike. (Boris Paternu).

Tudi druga zbirka PA BO POMLAD PRIŠLA (1955) je polna odmevov na partizansko doživljanje. Sledijo pesniške zbirke: NEKOGA MORAS IMETI RAD (1963), VETER POJE (Izbor - 1963), BOLEČINA NEDOŽIVITEGA (Izbor - 1964, več izdaj), VSE BEŽI Z OBLAKI IN PTICAMI (Izbor, Beograd, 1971), OBRAZ (Izbor - 1972), KO BOM TIH IN DOBER (Izbor - 1973), PESMI (Izbor - z Menartom in Krakarjem - 1977), PESMI (Izbor - 1980).

Slovenska literarna kritika je zapisala, da se je Minatti zgledoval pri slovenski mo-

derni, zlasti pri Murnu. To je bilo morda na začetku njegove literarne poti, danes je Minatti zrel, izoblikovan in samosvoji pesnik, ki je ostal »zvest človeški bližini, toplini in ljubezni, pesnik, ki je svoje človeško in pesniško jedro izoblikoval v vojnih in povojnih letih in temu svojem jedru ostal zvest.« (B. P.).

Za to trdno zvestobo naj zlahtnemu, nepotvorjenemu, čistemu liriku, kakršnih je malo v slovenski poeziji, ob njegovem življenjskem jubileju iskreno čestitamo zlasti borci z željo, da bi nas razveselil z novimi umetniškimi stvaritvami. Za bralce se mu ni treba bati, saj sodi Ivan Minatti med najbolj priljubljene in najbolj brane slovenske pesnike.

Dusan Mevlja

Novo snovanje pri Vibi

Ljubezen in Leta odločitve

V Vibinih Informacijah (biltenu) nas seznanjajo z dvema slovenskima nastajajočima celovečercema. »Ljubezen« nastaja v režiji Rajka Ranfla na osnovi istoimenskega romana Marjana Rožanca in po scenariju avtorja skupaj z režiserjem. Vsebinsko obravnava mlade med vojno v okupirani Ljubljani. Prve prizore so posneli že v začetku februarja, zadnje pa bodo opravili v začetku poletja.

Drugi celovečerec »Leta odločitve« bodo začeli snemati v kratkem. Scenarij zanj je prispeval Branko Gradišnik, režiral bo Boštjan Vrhovec, ki se bo tokrat prvič lotil celovečerca. Iz kratkega orisa vsebine povzemamo lahko le, da gre za precej zapleten prikaz dveh generacij v družini, skozi kateri se zrcali odnos do družbe, sveta, do ženske in v prvi vrsti - do samega sebe. Ali kljub vsem »uporom« in bežanju jabolko ne pade daleč od drevesa? Ali je sin kljub iskanjem in odločitvam zvil na očetovo pot konformizma? O vsem tem se bomo lahko seznanili, ko bo film pred nami.

In če smo že pri Vibinih informacijah, lahko povemo, da sta bila letos prikazana na berlinskem filmskem festivalu dva slovenska filma: Rdeči boogie in Eva v tako imenovanem »programu filmov sredozemskih dežel«. Tako (in še zlasti) Rdeči boogie kot Eva sta požela precejšnje zanimanje občinstva in strokovnih krogov.

Za mladino je napisal Mi-

Ob 60-letnici Gentilejeve reforme

Ukinitev slovenskih in hrvaških
šol na Primorskem

Se do 10. aprila je v prostorih Slovenskega šolskega muzeja v Ljubljani odprta razstava o ukinitvi slovenskih in hrvaških šol na Primorskem. Pripravila jo je partizanska učiteljica Minka Pahor, dolgoletna sodelavka odseka za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu. S to knjižnico naš šolski muzej že dolga leta sodeluje in tako je prišlo tudi do izmenjave te razstave. Minka Pahor je raziskovala pota slovenskih učiteljev, ki jih je zakon o ukinitvi slovenskih šol poglaval v izgnanstvo. Pri zbiranju gradiva za razstavo sta ji pomagala njen sin Samo in tovariš Pavel Štrajn, strokovnjak za šolstvo. Razstavno gradivo prikaže, kako je uzakonjena šolska uredba z vsemi njenimi izvršilnimi sankcijami in posledicami prizadela slovensko šolstvo Julijske krajine. Gentilejeva šolska reforma je zadala smrtni udarec tudi vsem slovenskim srednjim šolam, ki so po končani vojni še delovale. Slovensko šolstvo pod Italijo je dejansko dobilo svoje mesto le v družinskem krogu ob domačem ognjišču.

Razstava se začne z avstroogrsko mrežo šol, nato italijanska okupacija, tržaški fašizem, požigi šol. Fašisti so začeli nastavljanje svoje učitelje, slovenske pa so zapirali in preganjali. Zanimivi so prikazi življenja naših učiteljev, skratka, usode teh učiteljev se vlečejo skozi celo razstavo. Na grafičnih prikazih so označeni z rdečimi pikami. Ideja Gentileja se je postopoma širila: slovenski jezik iz šol! Najprej ostane kot dodatni predmet, nato popolnoma izgine. Kakor s šolami se dogaja tudi s časopisi. EDINOST. Najprej postane dvojezični. Tudi slovenske časopise ukinjajo. Nastopi Gentilejev šolski zakon.

Četrty člen tepta pravice materialnega jezika, napada ljudsko izobrazbo sploh. »Pustite nam našo šolo pri miru, ne preganjajte nam učiteljev, ne kradite nam naše kulture, ne strezite nam po življenju naše duše!« To je bilo geslo, ki ga je ponavljalo naše ljud-

stvo v svojem obupu. Nič ni pomagalo; leto 1923–1925, učitelje so še naprej premeščali, celo na jug Italije. Nadzorovala jih je policija. Obenem je rasel odpor Primorcev. Začeli so ustanavljati tajne preproste slovenske šole na domačijah. Marsikje so učili duhovniki. Po drugi strani so se uprli tigrovc: Če šola ne more biti slovenska, tudi italijanska ne bo! Požigi. Za slovenski jezik so skrbeli starši pa tudi razne slovenske organizacije, predvsem ženska društva, prosvetna društva in podobno. Pouk v večjih skupinah je bil vedno v nevarnosti, da ga odkrije policijsko oko. V Trstu je vodila ilegalni pouk učiteljica Amalija Čok. Zaradi tega je bila aretirana. Tudi učiteljica Zora Bajt je bila zaradi svoje narodne zavesti premeščena v bližino Neaplja. V odločbi so zapisali: »Ta gospa se ne sme več vrniti v Štanjel.«

Če so oblasti našle slovenske učbenike, so jih požgali. Teh je primanjkovalo, zato so si v tajnih slovenskih šolah pomagali z revijami: Novi rod, Prvi koraki, Kolački... Edina slovenska šola pod italijansko okupacijo je bila Ciril-Metodova pri SV. Jakobu.

Tako skozi temno zgodovino našega šolstva na Primorskem pripelje razstava obiskovalca do leta 1943, ko smo končno po dvajsetih letih odpirali naše slovenske partizanske šole s slovenskimi partizanskimi spricvali. Razstavo sklne Prešernova Zdravljica z željo po miru in slogi med narodi, ko »ne vrag, le sosed bo mejak.«

Razstava je v Trstu doživela velik odmev, saj jo je obiskalo kar lepo število ljudi. Spet se je pokazalo, da je ime Gentile, ki je uničil kar nekaj slovenskih generacij, med Primorci še vedno zakoreninjeno. Toda to Primorci ni zlomilo. K temu je veliko pripomogla prav partizanska šola. Lepo bi bilo, da bi tudi v Ljubljani ob koncu razstave lahko dejali, da je bil obisk bogat. Priporočljiva je tudi za šolarje, saj z zanimivim zgodovinskim pregledom zapusti globlji vtis kot stran v šolskem učbeniku.

Živa Drole

V počastitev 65-letnice ustanovitve SKOJ
in 75-letnice rojstva Radovana Gobca

Zborovska pesem iz otroških grl

V preteklih dvajsetih letih se je zborovsko petje za Bežigradom v šolah razmahnilo, dosegalo zadovoljive uspehe, iskalo nov zale, čeprav brez težav nikoli ni šlo. Vsa leto se srečujejo mladi bežigradski pevski zbori z vseh šol. Letos so se njihovi glasovi iz približno tisoč grl zlivali v dveh dneh v Festivalni dvorani v Ljubljani. Svoje dvajseto srečanje 14. in 15. marca so namenili počastitvi 65-letnice ustanovitve SKOJ in 75-letnice rojstva skladatelja Radovana Gobca, ki so ga ob tej priložnosti lahko pozdravili v svoji sredini. V spomin na to srečanje pa so mu izročili likovno delo učencev OŠ Milana Šušteršiča, ki predstavlja glasbeno skupino.

»Velike so bile zasluge

mladih, še posebej skojevcev, za zmagoviti revolucionarni boj jugoslovanskih narodov in narodnosti,« je dejal v pozdravnem govoru predsednik ZKO Ljubljana Bežigrad Franci Grad in nadaljeval: »Zveza socialistične mladine nadaljuje tradicije mladih borcev, ki so tudi s pesmijo na ustih premagovali težave in verjeli v svet brez vojne, v svoboden svet. Tovariš Radovan Gobec je v dneh, ko se je tudi mladina bojevala v revoluciji, napisal danes že skoraj ponarodele pesmi. Njegova ustvarjalna moč je v tistih dneh vlivala moč partizanom in vsem svobodoljubnim ljudem. Le takšni ljudje, kakršni so bili mladi komunisti, skladatelji in borci, kot je bil Radovan Gobec, so nam lahko izboje-

vali našo Jugoslavijo. Na petje in kulturo naši ljudje niso nikoli pozabili, tudi v najbolj hudih dneh ne. Zato se zavedamo, da je naše delo le nadaljevanje, dograjevanje začetege.«

Otroškim in mladinskim pevskim zborom se je pridružil še mešani pevski zbor delavsko-prosvetnega društva Svoboda iz Črnuč; zato, so dejali, da otroci, ko odrastejo, ne bodo oklevali vstopiti v pevski zbor. Leto 1985 je leto glasbe – glasbeno leto. Kdor poje, slabo ne misli. Zato so na srečanju v Festivalni dvorani sklenili, da bodo prepevali, lepo in ubrano, še posebej pa si bodo prizadevali za kakovostni razvoj.

Živa Drole

Partizanski pevski zbor

40 let zvestobe borbeni pesmi
in njenemu izročilu

3

Prvo vabilo za daljše gostovanje Partizanskega invalidskega pevskega zbora zunaj naše domovine je prišlo iz Rumunije. Poslala ga je njihova državna sindikalna organizacija. Tako so pevci PIPZ v septembru 1956. leta odpotovali na turnejo po Romuniji. Za to gostovanje so pripravili poseben program, obogaten s partizanskimi skladbami tudi drugih jugoslovanskih narodov. Kako bo uspelo gostovanje v Romuniji in kako bodo poslušalci sprejeli partizansko pesem, je bila za pevce velika neznanka. Vedeli so, da odhajajo v deželo, ki slovi po visoki pevski kulturi, zato so se pripravili z vso resnostjo in pevsko disciplino.

Turneja seje začela z nastopom v Bukarešti in nadaljevala v Ploestiju, Sinaji, Doftani, Konstanci in Temišvaru. Dobro pripravljen program pesmi, med katerimi so bile tudi tri

skih narodov, ki so močno navdušile zbrano delavstvo. Zlasti so presenetile in ugajale »Na juriš«, »Hej tovariši«, »Svobodna Slovenija in »Pesem o svobodi«, ki so bile deležne posebnega aplavza. Zbor je kronal koncert z dovršeno interpretacijo dveh romunskih pesmi v priredbi profesorja Radovana Gobca, ki ju je zbor na presenečenje zapel v romunskem jeziku. Organizatorji gostovanja so bili s kvaliteto tako navdušeni, da so med samim gostovanjem zaprosili za podaljšanje turneje. Turneja se je tako razširila z 10 na 17 dni.

Res je, da za pevce to ni bil prvi nastop zunaj meja naše države. Saj so bili že med NOB v Italiji, kjer so peli našim ranjencem in zavezniškim vojakom v Bariju, Altamuri, Gravini, Andriji, Barleti in Tranju. Peli so tudi v Trstu našim rojakom. Povsod so bili uspešni, še po-

O Koroški nekoč in danes

Osrednji odbor Skupnosti koroških partizanov v Ljubljani ter Zveza koroških partizanov v Celovcu sta tudi v letu 1983 izdala štiri številke svojega »Vestnika koroških partizanov«. Glasilo izhaja že 17. leto ter ga skrbno ureja zadnja leta nekoliko pomlajeni uredniški odbor ob pomoči založniškega sveta. Kot smo namignili že v naslovu, lahko vsebino revije na splošno razdelimo na dva glavna sklopa – na obravnavo narodnoosvobodilnega gibanja in protifašizma na Koroškem med vojno ter na sodobna dogajanja v zvezi z življenjem koroških Slovencev, pri čemer se včasih ti dve področji prav neločljivo povezujejo.

V prevelike nadržanosti bi zašli, če bi hoteli vsaj na hitro predstaviti vsebino številnih prispevkov zadnjih štirih števil revije. Zato bomo našli in označili le nekatere članke, ki po našem mnenju zaslužijo še poseben poudarek.

Če omisslimo uvodnike, med katere so ponavadi uvrščeni razni govori ob slovesnostih, posvečenih koroških dogodkom, gre omeniti rubriko »Koroška danes« oziroma »Slovenci v zamejstvu«, kjer najdejo svoj prostor objave tudi znanstveni izsledki raznih sodelavcev. V številki 1-2 bi kot takega omenili prispevek Nade Vilhar z naslovom »Socialno-ekonomski položaj slovenske narodne skupnosti na Koroškem«, ki opozarja na večkrat zanemarjene vidike težavne eksistence naših rojakov v Avstriji. V rubriki »Koroška v NOB« v isti številki je nato objavljen prav pretresljiv dokument, priče-

vanje Frana Vrhovnika iz leta 1958 o iskanju groba svoje hčerke Majde Vrhovnik-Lojzke. Sledijo razni prispevki, predvsem spominske narave o različnih epizodah težavnega boja na Koroškem v letih 1941–1945, ki so brez dvoma koristno gradivo za monografijo o NOB na Koroškem, ki jo zadnja leta intenzivno pripravljajo. Podobno gradivo najdemo tudi v rubriki »Spominjanja, jubileji, odhajanja«, saj ob takih priložnostih večkrat objavljajo tudi manj znanje detajle iz dejavnosti in življenja koroških borcev. Da so združena koroških partizanov življenjski organizmi, večkrat prav tesno povezani s političnim in kulturnim življenjem Slovencev na obeh straneh meje, pričajo poročila, objavljena v delu »Društvene vesti«.

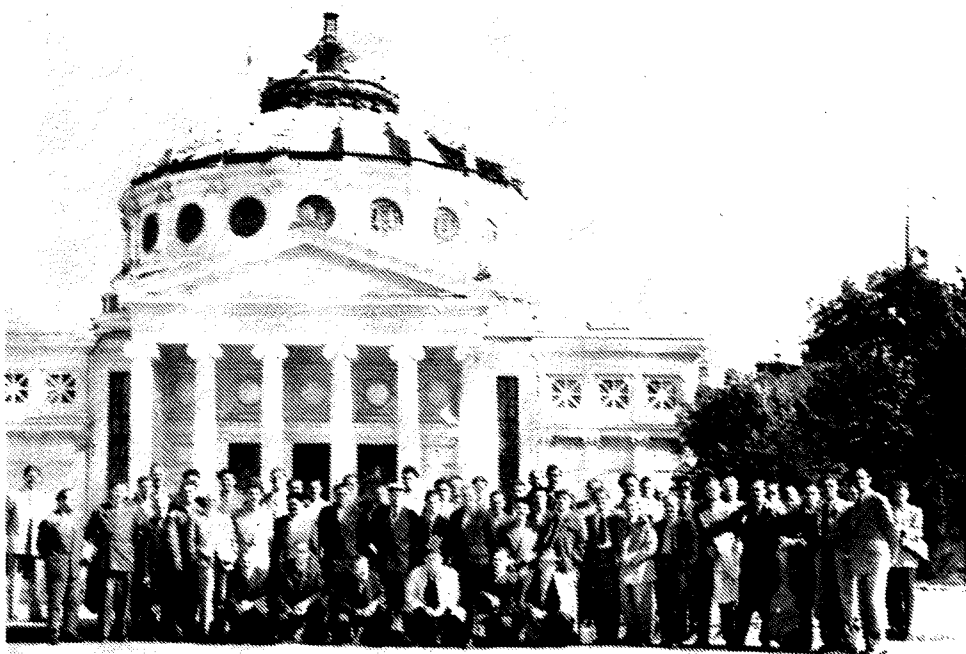
Dvojna številka Vestnika, ki sledi, namreč 3-4, je vsebinsko še pestrejša. Na prvem mestu gre omeniti prispevke Pavla Zaucerja-Matjaža pod naslovom »Ob štirideseti obletnici pomembnih dogodkov koroškega partizanstva«, ki se bodo nadaljevala še v prihodnji številki. V bistvu gre za svojevrsten pregled koroškega NOB, povzet po dveh predavanjih, ki jih je avtor imel na Inštitutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani, ob tem pa tudi označuje delo za zgodovino koroškega partizanstva, katere prva knjiga je že pred končno fazo. Omenjeno delo namreč ni pomembno samo za zgodovinskeje kot tako, temveč je tudi neposredno povezano z nekaterimi sodobnimi dogajanjmi, predvsem tudi izkrivljanji zgodovinske podobe koroškega NOB s strani

nemških nacionalistov v Avstriji. V tem smislu gre razumeti poziv Janeza Wutteja-Luca za pravo podobo tega boja proti pisanju Ingomerja Pusta v Kärntner Landsmannschaft. Boris Jesih nadaljuje delo Dušana Nečaka ter objavlja rezultate ter analizo parlamentarnih volitev v Avstriji 14. 4. 1983 posebej glede na Koroško in na Slovene.

Sledijo štiri spominski prispevki o NOB na Koroškem, ki pa imajo v precejšnji meri dokumentarno vrednost. To velja tudi za nekatere članke iz naslednjega dela »Spominjanja...«. Med njimi moramo omeniti za posebno zanimive odlomke iz dnevnika Olge Kastelic-Marjetke, ki je leta 1957 skupaj s Stano Gerk-Leno na Koroškem zbiral gradivo za zbornik »Slovenke v NOB«. Iz besede veje prava etnološka avtentičnost v prikazovanju vsakdanjega življenja nekdanjih koroških aktivistov NOB ter slovenskih domačij nasploh.

Del revije je namenjen rubriki »Kultura«, v njej pa sta dva prispevka Draga Druškovića in Borisa Misje posvečena pisatelju Lovru Kuharju ob devetdesetletnici njegovega rojstva. Sposobnost za aktualno odzivanje brez dvoma dokazuje prispevek S. K. »Odmeki na predvajanje tretjega dela filma Vas na meji«, ki je, kot znano, razburil nacionalistično nemško javnost na Koroškem. Vsebinsko zadnjih dveh števil Vestnika, ki ju lahko ocenimo za privlačno in aktualno, končuje dvojje poročilo o bralni značka Karla Prusnika-Gašperja.

Boris Mlakar

Pred koncertno dvorano Ateneul v Bukarešti

romunske, so kritiki na prvem nastopu, v dvorani »Ateneul«, zelo ugodno ocenili. Poročali so: »Partizanski invalidski pevski zbor se je predstavil z bogatim programom revolucionarnih, borbenih in jugoslovanskih narodnih pesmi. Enotna in dognana interpretacija je dokazovala umetniško kvaliteto zbora.« Tako je bil ocenjen prvi nastop pevcev, ki je odgnil zaveso neznanke, dal pevcem pogum, da so tudi na vseh ostalih koncertih želi velik uspeh. Časopis »Munca«, glasilo centralnih sindikatov Romunije, je poročal: »Enotno in ubrano uglasjeni zbor se je predstavil z umetniško zapetimi partizanskimi pesmimi jugoslovan-

sebeno pa pri poslušalcih v Trstu. Časopis »Primorski dnevnik« je o tem nastopu poročal: »In še bi ljudje sedeli, poslušali in ploskali, saj jih je vse prevzel notranji ogenj partizanske pesmi, katerega sij žari v vsej svoji svetlobi in se ogreva z vso svojo toplino naše srce, posebno pa še srca bivših partizanskih borcev.«

Gostovanje pevcev Partizanskega invalidskega pevskega zbora v Romuniji je bilo uspešno in pomembno za nadaljevanje poslanstva. S tem gostovanjem so se začela odpirati vrata v nove turneje in partizanski pesmi v svet.

ce

Obnovljena partizanska bolnišnica »Celje«

Nova podoba spomenika

Zgornja Savinjska dolina bo štiridesetletnico osvoboditve – in prihoda Štirinajste divizije na Štajersko – praznovala več kot slavnostno, četudi skromno.

Med prireditve, ki bodo s krajšimi presledki vse leto, so uvrstili tudi otvoritev slovenske partizanske vojaške bolnišnice »Celje«, ki je bila do nedavnega v zelo žalostnem stanju. Pobuda za dokončno ureditev zanimivega – in za narodnoosvobodilni boj v Zgornji Savinjski dolini in Štajerskem nasploh pomembnega objekta ni nova, vselej pa se je ustavljalo pri denarju.

Danes je vsaj približno že rekonstruirana in obnovljena kirurška baraka, v kateri bodo razstavljeni panoji s slikami zdravnikov in nekoliko večjo sliko operacije. Vse to bo mogoče videti tudi od zunaj. Glede na to, da je bila SPVB »Celje« sestavljena iz več spremljajočih objektov, ki so že dotrajali – in tudi povsem izginili – so se moziški borci v sodelovanju z arhitektom Jagričem iz Celja odločili, da jih bodo predstavili simbolično: s portali, na katerih bodo napisani osnovni podatki o objektu. Morda še skromna podrobnost (za moziške borce velika!): arhitekt Jagrič je projekt naredil – zastonj!

Skupaj z objekti bo obnovljeno tudi grobišče v bolnišnici umrlih borcev, ki je bilo doslej več ali manj zanemareno.

Moziški borci so v sodelovanju z mladimi in planinci označili in uredili pot do bolnišnice, za katero ureditev so sredstva prispevale domače delovne organizacije in seveda domačini, ki so darovali precej lesa.

Moziški borci pripominjajo, da so si izbrali takšno rešitev ureditve partizanske bolnišnice, ki bi bila najbolj varčna glede na sedanji čas. Obnovljeni objekt bo obiskovalcem na voljo že v maju. Takrat bodo obiskovalcem ponudili tudi zloženko s

kratko zgodovino bolnišnice in nekaj slikami.

Za konec še nekoliko najosnovnejših podatkov o partizanski bolnišnici »Celje«. Je ena prvih partizanskih bolnišnic, ki so jih postavili za potrebe Štirinajste divizije. Stoji na Tratnikovi parceli na nadmorski višini okoli 1200 metrov, na močno zaraščenem območju. Objekt omejujeta na vsaki strani hudournika izpod Travnika.

Bolnišnico so začeli graditi po prihodu divizije na Šta-

Dr. Robert Kukovec, upravnik bolnišnice »Celje«, ki so ga Nemci ubili v Zgornji Savinjski dolini v prvi polovici marca 1945. Našli so ga mnogo pozneje. Dr. Kukovec je pisal dnevnik, ki v mnogočem razkriva življenje bolnikov v tej, do sedaj precej pozabljeni bolnišnici.

jersko, v marcu 1944. Takrat so bolnišnico upravljali dr. Peter Držaj kot upravnik (padel 1945 v Črešnjicah na Moravskem), Oblak-Sime kot politični komisar ter intendant Polde Travnar z Gomilkega. Pozneje so bolnišnico vodili še dr. Virgil Krasnik in dr. Dušan Šober, ki sta vojno preživela, in dr. Robert Kukovec, ki je v sredini marca 1945 padel. Doktor Kukovec je vse do 12. marca tega leta pisal dnevnik.

V bolnišnici se je zdravilo več kot tristo borcev, ob polni zasedenosti pa je imela sedemnajst članov zdravniškega in strežnega osebja.

Milenko Strašek

Pisatelj Fran Saleški Finžgar je zapisal:

»Dovolj je krvi, smrti in ruševin. Mir ljudem na zemlji!«

Dvaindvajset let in en dan po smrti pesnika Franceta Prešerna se je v Doslovčah rodil pisatelj Fran Saleški Finžgar. Od Vrbe do Doslovč je le 15 do 20 minut hoje. Znano je, da je Finžgar nosil najtežje breme pri preureditvi Prešernove rojstne hiše v muzej. Slovesna otvoritev je bila pred 45 leti.

Zanimivo je, da je pred vojno denar za odkup Prešernove rojstne hiše zbrala slovenska šolska mladina, po načelu: vsak šolar naj prispeva vsaj 1 dinar.

Pred sedemnajstimi leti je slovenska šolska mladina zbirala denar za odkup in preureditev Finžgarjeve rojstne hiše v muzej. Finžgar, ki je iskreno cenil svojega daljnega sorodnika Prešerna, je prav zaradi slednjega imel opravka z orožniki. V spominih na svojo mladost je Finžgar zapisal: »Za vse svete 1890 smo se osmošolci (gimnazije) odločili, da pojdemo na Prešernov grob in tam položimo venec. Meni so veleli, da bi na grobu govoril. Spisal sem elegijo v distihih. Ko smo prišli na grob in za nami polno Kranjčanov, je pristopil orožnik in povedal, da je vlada vsak govor na grobu strogo prepovedala. Zato smo zapeli tri žalostinke. Nato smo odšli v krčmo, za nami nekaj uglednih meščanov. Potem smo v posebni sobi praznovali spomin na Prešerna. Tam sem prepovedano elegijo deklamiral. Z nami sta bila profesorja Petelin in Bartel.

Sploh je bila narodna zavest tedaj med slovenskim dijaštvom odlična in slovenski profesorji so vse storili, da so nas navduševali pa tudi krili, kadar smo kaj zagrešili zoper Slovanom hudo sovražne odredbe naučnega ministra Gautscha. Ta minister (trdili so, da je cesarjev postranski sin) je vladal šole v strupeno nemškem duhu. Pa čim bolj so nas pritiskali, tem bolj je rasla naša navdušenost...«

V tistih časih so bile gimnazije na Slovenskem v nemščini, oziroma nemške (avstro-ogrske). Pisatelj znamenitega zgodovinskega romana Pod svobodnim soncem je bil v minuli vojni ostro proti okupatorju in njegovim pomagačem. Kljub temu da nam je to več ali manj znano, pisatelj in duhovnik F. S. Finžgar zaradi svoje doslednosti, poštenosti, narodne zavednosti zasluzi, da se tudi v tem borčevskem časopisu kdaj pa kdaj spomnimo nanj.

Poleti 1941. leta so pisatelja Franca S. Finžgarja, ki je bil župnik v Trnovem v Ljubljani, obiskali trije študentje. Spraševali

Pogovor z italijanskim polkovnikom

Ovaduhi niso odnehali, toda pisateljevega prepričanja niso omajali. Zaradi ovadb so Italijani oktobra leta 1942 poklicali več slovenskih kulturnih delavcev na »pogovor«. Italijanski oficir je Finžgarju nanizal vrsto priliznih trditve: »Prihujeni ste pri dijaki, imate velik vpliv na mladino, ste pisatelj, ki ga rada bere tudi Italija... Prav zato je vaša dolžnost, da začnete pisati v Slovenca zoper komuniste in partizane. Čeprav niste komunist, ste moralno odgovorni za vse, kar se godi v gozdovih, če se temu javno ne uprete. Seveda se morate pod članke podpisati s polnim imenom...«

Finžgar, ki se je odzval pozivu vodstva OF o kulturnem molku med okupacijo, je odločno odklonil sodelovanje v propagandi proti Osvobodilni fronti in parti-

zanski vojski. Italijani so ga že določili za talca, vendar so tako pri škofu pri Rupniku posredovali Finžgarjevi prijatelji, posebno iz vrst univerzitetnih profesorjev. Pred dokončnim sklepom o nadaljnji pisateljevi usodi so ga še enkrat poklicali na pogovor. Da bi govoril z večjo avtoriteto, mu je italijanski polkovnik rekel: »Moji strici pa so kmetje in delavci,« mu je odgovoril Finžgar.

»V mojem odgovoru je čutil nekoliko osti,« je zapisal F. S. Finžgar v svoji avtobiografski knjigi Leta mojega potovanja, »Zato je jezno iztegnil roko proti meni in skoraj zakričal: 'Vi ste komunisti!' Odločno sem mu odgovoril: Ni res. To je laž. Resnica pa je, da sem zvest Slovenec, vedno socialno čuteč in delaven, kot pisatelj član Akademije znanosti in umetnosti, častni občan mesta Ljubljane in duhovnik. Pokazal sem mu na duhovniški talar in rekel: Če ga ne nosim iz prepričanja, sem hinavec in lažnik. Takih ljudi pa Akademija in mesto ne sprejemata za častne člane. Oba sva stala in si uporno gledala v oči...«

»To je bolečina vseh bolečin!«

Pisatelj Finžgar se med vojno ni uklonil ne Italijanom ne Nemcem in ne škofu dr. Gregoriju Rožmanu. Zelo ga je prizadelo, ker so belogardisti in četniški plavogardiisti prijeli orožje iz rok okupatorja za boj proti svojemu narodu.

Obsodbo proti tem izrodrom je jasno in iskreno zapisal v že omenjeni knjigi, v kateri lahko preberemo tudi tole:

»Pametni in pošteni so se trudili, da bi se strnil ves narod v boj za osvoboditev. Dobro hoteli niso uspeli. Stara zagreznost je poznala samo prvo in zadnjo besedo – oblast, kakor je zapisal Ivan Cankar. Rajši so sprejeli orožje, obleko in denar od okupatorjev za boj zoper brate Slovence. To je v slovenski zgodovini najbridejši madež, ki ga noben izgovor ne more izbrisati. Razumljivo je trdno krščansko prepričanje, razumljiva kapitalistična usmerjenost, nerazumljiva in po vesoljnem svetu obojena pa je drznost, da sežeš po orožju smrtnega narodnega sovražnika za boj zoper svoje brate. To je bolečina vseh bolečin...«

Te besede ne potrebujejo razlage. S tako močjo in jasno, da si jih velja zapomniti v opomin za preteklost in prihodnost.

»Zagrmeti bi moralo človeštvo«

Pisatelj Finžgar nikakor ni mogel razumeti, zakaj so zavezniška letala 9. marca 1945. leta bombardirala stanovanske predele Ljubljane. Bomba je porušila tudi hišo v Trnovem, v kateri je stanoval. Več ur je bil med ruševinami. Z zadovoljstvom je po vojni zvedel (in to tudi zapisal), da se je glavni štab NOV in POS vseskozi pri zavezniških prizadeval, da ne bi bombardirali Ljubljane.

»Vojskovanje z bombami je strašna človeška zabloda,« je zapisal Finžgar v knjigi Leta mojega potovanja. Koliko stvaritev človeške pridne roke so bombe porušile. Celi deli velenest Londona, Berlina in Petrograda so se sesuli v razvaline. In kje so še tisoči človeških življenj, ki so ali nenadno ugasnili ali pa so dolge noči na pol mrtvi čakali strašen konec. »Kako strašna slepota je človeka,« je po pravici vzkliknil naš Prešeren. Res že modri državnik govorijo zoper tako strašno orožje. Zagrmeti pa bi moralo vesoljno človeštvo, da bi jeknilo do neba: »Proč in konec vojska s strašnimi bombami!«

Mir! Za večne čase naj je konec takih vojsk. To je preklestvo, poživljenje in podivjanje človeštva, pehanje ljudskih množic v smrt, nedolžnih otrok v lakoto, rušenje dragocenih stavb in spomenikov, ki jih bo moral naslednji rod s krvavimi žulji na novo postavljati. Naše geslo bodi: »Dovolj je krvi, smrti in ruševin. Mir ljudem na zemlji!...«

Vsakemu je jasno, da bi bila prihodnja vojska ob najnovejših tehničnih iznajdbah (letala, atomske bombe, plini) zgolj množično pokončevanje človeštva in celih mest. Zato delajmo, želimo in molimo za pravičen in trajen mir na svetu. Na sedaj sklepajočih se mirovnihih pogodbah je pečat morje krvi in solza preteklo vojne – preklet, kdor ta pečat drzno razdrobi. *

Ob koncu naj vsem organizacijam ZB NOV priporočim, naj tedaj, ko bodo organizirali izlet v Begunje in Vrbo, obiščejo tudi Finžgarjevo rojstno hišo v Doslovčah, ki je že več kot deset let preurejen v muzej. Do aprila bo odprta od 12. do 16. ure, potem pa od 9. do 13. ure. Za napovedane obiske pa ni časovnih omejitev.

priredil
Jože Vidic

V nadaljevanju bomo objavili del knjige, ki bo izšla pri Partizanski knjigi

Ivan Jan

Strdenovi

Mladinska zgodba, ki sega tudi v čas dražgoške bitke

Strdenova mama Julka ni bila le kmetica, temveč tudi občasna babica. Tisto majsko jutro, ko se še daniti ni začelo, je zbudila trdo spečega Rafka. Preostali otroci so spali tako globoko, da niso slišali njenih tihih besed, s katerimi je Rafku pojasnjevala zgodnje zburjanje:

»Vstani! V Dražgoše boš šel z mamo! Španov fant je pravkar sporočil, da spet kupujejo. Mama potrebuje pomoč!«

Komaj petnajst, šestnajstletni Rafko si je že mencial krmežljave oči in vstal brez besede. Takih poti z mamo je bil že vajen. Počasi se je oblačil in nase vlekel suknjč z veliko prekratkimi rokavi. Pred dvema letoma, ko je še hodil v šolo, mu je bil zadosti velik. Vmes je zdehal in pogledoval po spečih bratih in sestri, ki so bili vsi mlajši od njega. V kotu sta ležala leto mlajši Ludvik ter osemletni Vinko, ki je bil najmlajši. Dvanajstletna, s kitama okrašena Lenka, četrta po vrsti, pa je z leto mlajšim Primožem in z devetletnim Jankom spala v sosednjem prostoru.

Z dolgim pogledom je preletel njihova ležišča, kjer jih je bolj slutil in slišal dihati, kot pa videl. Ni bilo mogoče razbrati, ali jim privoščiti, ko lahko še spijo, ali pa obžaluje, da je najstarejši med njimi in mora pomagati materi? Posebno je pogrešal že odraslega brata Milana, ki je bil celih devet let starejši od njega. Ta je že odslužil vojaške. V Ljubljani se je izučil trgovske obrti in ostal kar tam. Vedel je, da bi se

Milan rad šolal naprej, ker je bil bistre glave, pa priden in vztrajen. O tem sta večkrat govorila mama in oče, a ni bilo denarja za šolanje. Velikega brata je vedno občudoval in ga spraševal o vsem, kar ni mogel zvedeti drugod. Na vse mu je znal razumljivo odgovoriti. Skoda, ko tako poredko pride domov, je vzdihnil vedno, kadar se je spomnil nanj. Spomnil pa se je velikokrat.

Mama mu je medtem že pripravila skodelico vročega mleka. Tega jim ni manjkalo, ker so domače krave hvaležno vračale dobro postrežbo.

»Povrh vsega še dežuje,« je vmes pojasnila mama.

Ko je vsrkaval dišeče mleko, je mama pripravila dva dežnika, ki jima ne bi mogel določiti starosti. Nato je na mizo postavila še kangle, polno strdi.

»Čeprav dežuje, bi zmogla tudi sama, a mimogrede mi boš pomagal nositi tole strd. Kržetovi in Žvabovi čakajo nanjo!«

Po Rafkovem obrazu je z dolgim pogledom tipala, s kakšno voljo fant sprejema naloge? V temi, v dežju in s težkim strdnim tovorom bosta do Dražgoš potrebovala debelo uro. Pa še navkreber?

Toda kljub neprepanosti Rafko ni kazal slabe volje. Prej nasprotno. V Dražgoše, kar ne bo prvič, je vedno šel rad. Mama je opravljala svoje delo on pa je vedno dobil kakše fante vrstnike. Dobro se je poznal s Kajžnikovim

Nacem ali s Španovim Cirilom, zlasti pa s Kržetovim Petrom in z Žvabovim Rudijem. Vsi so bili živahni kakor on, enako stari, njihove matere in tete pa so v tej vasi izdelovale največ »malega kruha«. Zanj so potrebovale precej strdi. Te pa so običajno in največ kupovale pri Strdenovih.

Oprtana vsak s svojim tovorom sta stopila v deževno jutro, ki je medtem že trgalo temo. Ko so njuni čevlji zazvonili na kamnitem dvorišču, so ju pozdravili godrnjajoči glasovi prebujenih krav.

»Je že dobro,« je obrnjena k hlevu govorila mama, kot da jo krave razumejo. »Danes vas bosta pomolžla ata in Lenka!« Zdaj so krave zamukale glasneje in dale vedeti, da so čule gospodinjin glas.

Rafko se je že vzpel po stezi nad domačijo in pred čebelnjakom čakal mamo. Ona je šla v hlev, kjer je kravam položila seno. Čebelnjak, v katerem je bilo čez trideset panjev, je stal v strmini, le kak luč na hišo. Hribovita zemlja tod je bila kaj skopa, a čebelnjak, največji v okolici, je na južnem poboju stal v prijetnem zavetju. Zato so pridne čebele imele zadosti paše, le zime so jim bile nevarne. A Strdenov oče Tomaž ni bil le garaški holcar in dober kmet, temveč tudi izkušen in previden čebelar. Že on je enkrat obnovil čebelnjak, dobro pa je pomnil, da sta bila čebelarja tudi ded in oče. Ni pa pomnil, da bi jim čebele kdaj pomrzile, čeravno so bile zime to ostre. Trdo življenje in pomanjkanje si je številna družina lajšala tudi s strdjo. Zaradi čebel in strdi je hiša tudi dobila ime, dasiravno ni bilo mogoče ugotoviti, kdaj se je to zgodilo. Čebelarstvo je prehajalo iz roda v rod.

Rafko se je tudi že razumel na čebelarjenje. Najverjetneje bo on nadaljeval z gospodarjenjem pri Strdenovih. Ob čakanju pri čebelnjaku je premišljal, kako je mamo že večkrat spremljal na takih poteh. Strd je odnašal ali vozil tudi v Škofjo Loko in celo v Kranj. Ko je

bil še manjši in je bilo strd po več kangel, je z njim šla tudi mama, da ga je vpeljala – ali pa on z njo. Kmalu je pri tem pomagal tudi leto mlajši brat Ludvik. Kadar je bilo treba k poročnicam, ju niso smeli zadržati ne sneg ne noč ne deževje, kakršno je bilo to jutro. Če je bila tema, je Rafko pred mamo hodil z lučjo. Za to je služila brezova veja ali iver. Breza gori tudi surova – in ne kadi se. To je že vedel. Tako so Strdenovi zaradi očetovega gospodarjenja, maminega babištva, sploh pa strdi, postajali vedno bolj znani. Vendar pa je pri hiši vedno tako primanjkovalo denarja, da ga še za davke ni bilo.

V tem premišljanju ga je mama dohitela, nato sta se po vijugasti poti vzpenjala proti Dražgošam.

Nista govorila, tako kot običajno ne. Vse je bilo jasno, a tudi s sapa je bilo treba varčevati. Zato pa so tudi mamo Julko prevevale različne misli. Ob takih priložnostih so se največkrat vrtele okoli Rafka.

»Ko je že kazalo, da ne bo nobenega več, se nama je le rodil, sicer bi bil Milan edinec. In kot da se je z Rafkom odprlo, so potem prihajali drug za drugim. Hvala bogu. Le kaj bi zdaj brez njih?«

Hvaležno je ogledovala Rafkov hrbet, ki se je pred njo krivil pod težkim bremenom. Zasmilil se ji je, a se je v naslednjem hipu že tolažila: »No, saj je za svoja leta močan. Pa utrjen, utrjen!« Ko so nedavno nekaj betonirali, je videla, s kakšno lahkoto je dvignil vrečo cementa. Okoli ust se ji je nabral nasmehek, ki je izžareval zadovoljstvo in ponos. »Serkljan pa res ni,« je sklenila premišljevanje, »a vendar dober kot strd, ki jo nosi! Pa tudi ostali niso dosti drugačni!«

Vsakega otroka je poznala do zadnjega vlakna in vse je vzgajala v tihi ljubezni do ljudi, do živali, do narave. In v spoštovanju do dela, do ljudi, predvsem starejših. »In da mi ne

Kdo je bil padli pesnik Stjenka

Te dni bo minilo 41 let od dveh velikih bitk prvih štirih slovenskih brigad: bitke v Suhi krajini od 16. do 20. marca in bitke pod Veliko goro, ki se je z uvodnimi boji začela 22. in končala v Jelenovem žlebu 26. marca 1943. Tomšičeva brigada je v teh bitkah nosila veliko težo, njeni zmagi nad fašističnimi bataljonom pri Kamnem vrhu in pri Plešivici pa sta bili tudi izziv drugim trem brigadam za tekmo vanje v bojevitosti, ki je končno pripeljalo do zmage Gubčeve in Cankarjeve brigade v Jelenovem žlebu, to pa je bila največja zmaga slovenskih partizanov nad Italijani sploh.

Bitka v Suhi Krajini se je začela 16. marca 1943 zarana z napadi: Cankarjeve na belogardistično postojanko v Kočevju nad izvirom Krke, Serčerjeve na belogardistično postojanko v Malem Korinju in Tomšičeve brigade na belogardistično-fašistično postojanko v Ambrusu. Ti napadi so bili neuspešni ali malo uspešni. Še največ uspeha je dosegla Tomšičeva brigada, ki je belogardiste v Ambrusu popolnoma presenetila, zavzela njihovo utrdbo v gasilskem domu, očistila Kal in ves Ambrus ter sovražnike potisnila v močno utrjeno ambruško šolo, kjer so imeli precejšnje izgube. Padla sta dva fašista in šest belogardistov, ranjenih pa je bilo 20 fašistov in 16 belogardistov. Razume se, da je imela hude izgube tudi Tomšičeva brigada, in sicer 14 padlih, pet smrtno in 22 hujše ranjenih.

Kot zanimivost navajam razmerje med sovražnikovimi in partizanskimi izgubami za vseh pet dni suhokrajinske bitke. Na sovražnikovi strani so imeli največ izgub fašisti. Teh je bilo 77 mrtvih in 76 ranjenih, sledijo belogardisti, ki so imeli 30 mrtvih in 50 ranjenih, ter italijanska kraljeva vojska, ki je imela 27 mrtvih in 17 ranjenih. Skupne izgube na sovražnikovi strani so bile torej najmanj 134 mrtvih in 143 ranjenih, medtem ko so bile skupne izgube na partizanski strani 72 mrtvih in 61 ranjenih. Najhujše izgube je imela Tomšičeva brigada, in sicer 33 mrtvih, sedem smrtno ranjenih, šest ujetih in ustreljenih ter 35 hujše ranjenih, poenostavljeno 46 mrtvih in 35 ranjenih, vendar je ona pobila tudi največ sovražnikov, najmanj 87, ranila pa 84.

Ti podatki so že sami dovolj zgovorni in prepričljivi o

tem, kako zagrizeno so se vojskovali borci Tomšičeve brigade. Velika večina njenih padlih so bili člani KPS, kandidati in skojevci, dva pa tudi predvojna komunista. Žal je Tomšičeva brigada ob napadu na Ambrus že prvi dan izgubila tudi nadarjenega pesnika, o katerem vemo samo to, da si je nadel partizansko ime Stjenka. Brigadni list Tomšičev glas je objavil dve njegovi pesmi: Pesem rdeče mladine v štev. 4 na 32. str. in Od kod smo v 5. štev. na 8. str. Za zgled ponatiskujemo slednjo.

Stjenka: Odkod smo mi
*Iz revnih koč, barak
 predmestnih,
 od tam, kjer tulijo sirene
 smo mi doma,
 mi tvorci novega sveta.*

*Utihnili so stroji, krampi in lopate,
 počivajo motike, plugi, brane.
 Vendar so naše njive preorane.
 V vas vseh je duh svobode prave.*

*Pustili smo domove, prazne,
 zapuščene,
 pustili lačno deco, lačne žene.
 Zakaj vse to? Zakaj vse to?
 Vse, vse za svobodo.*

*Iz revnih koč, barak
 predmestnih,
 od tam, kjer tulijo sirene,
 smo mi doma,
 mi tvorci novega sveta.*

Pesnik Stjenka je bil smrtno ranjen 16. marca 1943 v Ambrusu. V partizanske bolnišnice na Kočevski rog so ga prinesli nezavestnega; umrl je 19. marca, ne da bi kdo mogel zapisati njegov priimek in njegovo pravo ime. Ohranili so se nam samo tile podatki: »Stjenka, politdelegat 2. čete 2. bataljona UBTT, rojen 1921, privatni uradnik iz Ljubljane, prišel 18. 3; umrl 19. 3. 1943...« Med poizvedovanjem smo ugotovili, da je politični delegat Stjenka prišel v 2. bataljon Tomšičeve brigade 14. decembra 1942. Prej je bil v

3. bataljonu ZDO na Pugledu pri Ljubljani, katerega komandant je bil Ludvik Smrekar. Stjenka je bil visoke postave in nosil očala z močno dioptrijo.

Istega dne je padel tudi pomočnik puškomitraljezca pri Janezu Kramariču s partizanskim imenom Filip. Po nekaterih pričevanjih je bil Filip po poklicu pek iz Črnomlja, po dveh drugih pričevanjih pa je bil doma iz Cepelj, Knežje lipe ali Predgrada na jugovzhodu Kočevske. Partizanom se je priključil v Šiškov bataljon 7. julija 1942, ko se je le-ta umikal iz Gorskoga kotarja čez Kol-

po proti Mavrlenu. Iz Šiškovskega bataljona je 12. avgusta 1942 na Gorjancih prišel v sestavo 2. čete 2. bataljona Tomšičeve brigade. Bil je majhne rasti, droban, čeden dečko in zelo bojevit.

Deset dni pozneje, v bitki pri Danah pod Veliko goro 25. marca 1943, je iz 2. bataljona Tomšičeve brigade padel tudi komandir ali politični komisar 1. čete Bezljaj. O njem so se ohranili tile podatki: »Zupanc Ivan-Bezljaj, roj. 7. aprila za letnico rojstva pomotoma napisano 1942), čevljar, v NOV od 6. maja 1942, mitraljezec, politdelegat, član KP.« Menda je pred vstopom k partizanom prebival v Jaršah pri Ljubljani, v Zborniku prispevkov iz zgodovine... Ljubljana Moste-Polje 1965, str. 324 (se-

znam padlih iz vasi Dolsko, Križevska vas, Petelinje, Kamnica, Senožeti, Laze, Vinje, Klopce, Osredki, Vrh), pa smo zasledili tudi tele podatke: Zupanec Ivan 1925-1943, Jevnica, kmečki delavec. O tem sem iskal dodatne podatke v zgodovinskem arhivu občinskega odbora ZZB NOV Ljubljana Moste-Polje, vendar jih nisem našel, tako da ne morem vedeti, če gre pri obeh zapisih za isto osebo.

Za pomoč pri ugotavljanju dodatnih podatkov za opisane tri padle prosim zlasti preživele borce 2. bataljona Tomšičeve brigade, na pesnika Stjenka in Ivana Zupanca-Bezljaja opozarjam predvsem ljubljanske bralce in bralce iz vzhodnih predmestij Ljubljane ter parti-

zane, ki so se v letu 1942 drževali v oolici Molnika, na partizana Filipa, po poklicu peka, pa bralce iz okolice Predgrada in Starega trga ob Kolpi. Za pesnika Stjenka potrebujem pravo ime in priimek ter naslov najbližjega sorodnika, za partizana Filipa vse to in še datum rojstva, za Ivana Zupanca-Bezljaja pa letnico rojstva in naslov najbližjega sorodnika, vendar je dobrodošel kakršen koli podatek, ki bi me privedel do njihovih sorodnikov in s tem do fotografij za objavo v knjigi TOMŠIČEVA BRIGADA - 1942-1943. Podatke pošiljajte na naslov: Franci Strle, novinar, Lajškova 17, 61000 Ljubljana, ali po telefonu na štev. 266-682 prek 061!

Franci Strle

»Letalski miting« pred štiridesetimi leti

Topla, čeprav še zgodnja pomladna nedelja 19. marca 1944 je zatekla četo Tomaževega bataljona, ki je sicer spadal pod Gorenjski odred, na kmetiji pri Mežnarju, v Sopotnici: Večina borcev je bila zaposlena. Blizina močne okupatorjeve postojanke v Škofji Loki in policijske v gabrški šoli, je zahtevala veliko mero previdnosti. Straže, patrolje, zasede okrog Mežnarja so zaposlile skoraj vse borce.

Le nekaj nas je tisto dopoldne v brezlednem lenarjenju morda res občutilo bližino prostega dne. Sukali smo se okrog kuharja, ki je v velikem kotlu pripravljaval kosilo. Že od jutra je bilo v zraku polno nemira. Ameriške letelce trdnjave, obdane z lovci, so iz italijanskih baz prek nas letele proti Avstriji in Nemčiji. Oddaljene detonacije so potrjevale, da niso tam na prijateljskem obisku. Bili smo srečni in zadovoljni, saj smo vedeli, da se tako ruši materialna in moralna moč tretjega rajha. Ni nam bilo dolgčas ob tem »letalskem mitingu«, saj se je marsikatero letalo s pravo akrobatsko spretnostjo vračalo s tega poleta manj ali bolj poškodovano na najbližje letališče.

Opoldne sta se po izdatnem kosilu pridružila še komandant Tomaž in obveščevalec Marko ter nasmejana z daljnogledi opazovala, sicer le še posamezne železne ptice, ki so nas hrumeče preletavale. Označile so bile sedaj tudi že večkrat sovražne z značilnimi križi na krilih in repu. Besno so zasledovali nemški lovci zastale, ki so se zamudili verjetno v boju še nad samimi kraji bombardiranja in tam dobili nevarne zadetke protiletalske obrambe.

Nenadoma smo se vsi zazrli v hitro bližajočo se točko. Skozi daljnogled smo ugotovili, da gre za hudo poškodovani nemški lovec, ki se mu je zasledovanje bridko maščevalo. Lovca je vse bolj in bolj premetavalo po zraku. Z višine kakih 1000 metrov se je od letala odlepila temna točka ter začela padati proti zemlji. Član posadke si je hotel s padalom rešiti življenje. Komaj pa se mu je odprlo, ga je preletela skupina petih, šestih ameriških lovcev, in to je bilo zanj usodno. Razločno smo slišali rafale mitraljeza in izstrelki so poškodovali padalo, ki se je začelo nevarno gugati. Temna pika se je sedaj brez moči vse hitreje približevala koncu. Medtem pa je letalo že s silovitim truscem udarilo v sosednje pobočje.

Tomaž je določil patroljo. Z Vinkom sva takoj odšla na pot. Kmalu sva dosegla iz Sopotnice vojaško cesto Blegoš-Skofja Loka ter po njej odšla proti kmetiji Sušnik, nedaleč od vasi Breznica. Niti dve sto metrov nisva prešla, ko sva obstala kot vkopana. Ob robu ceste je bil naslonjen mrtev - prvoborec Peter Kavčič-Jegorov, sezut in v sami srjaci ter jahalnih hlačah, tako so ga pustili prejšnji

krat njegovi ubijalci. Niti slutila nisva, da je čisto blizu, na drugi strani, pod cesto tudi truplo Danile Kumar-Andreje. Le dvema, Miheli in Ivanu je uspelo pobegniti.

Za hip sva ob mrtvem tovarišu obstala, potem pa nadaljevala pot. Vstopila sva pri Sušnikovih. Doma so bila samo dekleta, bratje so bili namreč pri belogardistih v Škofji Loki. Postregle so nama s kruhom in krljevo vodo. Bila so molčeca, saj so vedela, kaj se je zgodilo prejšnji dan. Izmenjala sva nekaj nepomembnih besed, zadnje, saj so kmalu po najinem odhodu odšle za brati v Škofjo Loko.

Za ponesrečenim letalom sva poizvedovala pri Nacetu, domačiji pod Lubnikom. Tu se nama ni bilo treba bati. Mati je bila na naši strani, moža pa so kot talca ustrelili že leta 1942. Vedela pa je za lovca, toliko kot midva. Ker sva bila vedno bližje Škofji Loki, sva od tod dalje šla previdno s puško v roki ter čisto ob robu ceste. Pred Breznico sva se spustila v grapo in ostanke letala res kmalu našla. Zrušilo se je le kakih 50 metrov od Rohotnikove kmetije. Se ga je izdajalo silovito pokanje gorečega streliva, saj je bil lovec na svoji poslednji bojni nalogi dobro založen z njim. Brskala sva po ožgani pločevini, našla pa nisva ničesar uporabnega. Edino kosti zoglonelega pilota, ki je bil verjetno ranjen že med bojem v zraku, in ostanke mitra-

lezov.

Veliko srečo pa je imela številna Rohotnikova družina, saj so bili ravno pri kosilu, ko je padel nepričakovani obisk z neba. Le naključje je hotelo, da niso končali skupaj s pilotom lovca. Po krajšem počitku sva zopet nadaljevala pot proti Sopotnici. Previdno, v popolni tišini sva že v poznem popoldnevu skrbno preiskovala okolico. Nenadoma sem presenečen obstal. Nekaj metrov pod mano, je ležal obrnjen z obrazom v razmajani bukov štor, mrtev padalec. Krošnje dreves nad njim so bile okleščene, vrvi na padalu pa potrpane. Na moj klic je prihitel Vinko, jaz pa sem mu medtem že vzel popolnoma novo pištolo »efenko« z vsemi naboji. Vinko si je prilastil v spomin na ta dan njegovo službeno torbico z dokumenti. Vesela nad dobro opravljeno nalogo sva se vrnila. Tudi v štabu so bili zadovoljni z najinim poročilom. Žal pa je bilo moje veselje s pištolo kratko, saj sem jo moral čez nekaj dni zamenjati za Markov »gasar«.

Medtem ko sva se vrnila k Mežnarju, so truplo padalca našli tudi terenci. Zvečer istega dne je del naše čete za skrivno pri Petrovi in Danilini smrti požgal Sušnikovo domačijo. Tako danes po 40. letih pričata o tistem pomladnem dogodku le spominski obeležji padlima partizanskima junakoma Jegorovu in narodni herojinji Andreji.

Lojze Hafner

boste rasli v laži!« jim je tako kot oče zabičevala večkrat.

Po poldrugi uri sta premočena dosegla prve dražgoške hiše, ki so raztrešene, a velike čepele po južnih strminah pod gozdnato Jelovico. Zadihana sta se ustavila pred Španom, kjer ju je že pred hišo pričakoval neučakani gospodar.

»Pa si le prišla,« je namesto pozdrava ogovoril babico. »Zdi se mi, da se bo zgodilo vsak čas.«

Špan je bil že izkušen glede tega, kajti pričakovali so že šestega otroka.

Mama Julka je zdaj pohitela pomagat Španu. Rafko pri tem ni ne mogel ne hotel sodelovati, sicer pa je moral strd odnesti k Žvabu in h Kržetu. Ker je bila strd že naročena, je hitro opravil, pri obeh hišah pa je povpraševal še po prijateljih. A ni ju bilo. Rudi se je učil v Kropi, Peter pa je z očetom vozil les na Jelovici. Vrnili se je k Španu, kjer je med čakanjem na mamo klepetal s Cirilom, ki je sekal drva.

Ciril je bil tih fant. Ker je bilo tudi pri Španu toliko otrok, je Rafko zdaj iz velikega žepa izlekel dobro zaprt kozarec. V njem je bila strd, ki jo je skrivaj pripravil za ta primer. Cirilu, Rudiju ali Petru je bila namenjena.

»Na,« je kozarec pomolil Cirilu, »da se boste še vi malo posladkali. A mami ne povej, nič ne ve za tole!« mu je pomežiknil.

Strdenovi so sicer živeli v trdem, toda poleg mleka jim vsaj strdi ni manjkalo. Ni jim bila samo del prehrane, temveč se je njeno zauživanje poznalo tudi na njihovih rdečih licih. Dajala pa jim je tudi moč. To je Rafko že vedel. Kako jajce ali drug priboljšek pa je Strdenov otrok ali odrasel dobil le, če je zbolel.

Prelepa Selška dolina

Ko je mama opravila pri poročnici in je po hiši odmeval prodoren novorojenčkov jok, sta morala še pomalicati. Tega se nista branila,

čeprav se jima je mudilo domov. Na poti sta bila že pet ur!

Medtem se je sredi dopoldneva nenadoma zjasnilo! In ko sta se napotila proti dolini, ju je obsijalo prijetno majsko sonce.

Kljub maminemu priganjanju, kajti doma so jo čakali živina, otroci, kuha in perilo, sta se ustavila na vabljenem robu. Od tod je bilo videti velik del Selške doline. Njen mir je motilo samo ptičje petje. Oba je prevzelo tako, da sta se samo mehko spogledala in glavi spet obračala na vse strani. V dnu ozke doline so se skrivale gručaste hiše, ki so bile od tod podobne igračkam. Nikjer ni bilo videti nobenega tovarniškega dimnika, ni bilo slišati piska lokomotive, kajti vsega tega v Selški dolini ni bilo. Obdajalo ju je sveže zelenilo smrekovih in drugih gozdov, ki so neprestano osveževali oči. Zato sta ga zajemala s polnimi pljuči, kot bi bilo tu boljše kakor okoli njihove domačije, ki se je skrivala nekje spodaj. Obdajal ju je venec obraščenih in kopastih gora, ki so bile na vrhovih gole, kakor da so plešaste. Za njunima hrbtoma sta se dvigali Dražgoška in Lajška gora, na levo Mohor, naravnost pred njima je kipel strmi Lubnik, pod katerim sta slutila Škofjo Loko, proti zahodu pa je kraljeval razdrapani, a najvišji Ratitovec. Onstran, na desnem bregu Sore se je nad Železniki vzpenjal venec gosto obraščenega Koprivnika, Mladega in Starega vrha, ki se končuje z Blegošem. Blegoš pa je nekakšen loški Triglav.

In kamorkoli je nesel pogled, povsod so se kazale cerkvice in posamezne domačije. Okrog njih pa so češnje že odpirale cvetoče krošnje, da je bilo videti, kot bi sredi zelenic ostajali veliki in rahli kupi snega. Po vseh bregovih so se med gozdovi odkrivali senožeti in pašniki, viseče njive in mežikajoča naselja, potaknjena med hruske, jablane, češnje in češnje. Povsod tam, ne na gosto, so živeli delovni, odporni in večinoma na boljše čase čakajoči ljudje. Čeprav sta vsak dan vdihavala zrak te doline, čeprav je bil kraj in zemlja

skopa zanje, ju je ta sončen dan prevzelo tako, da jima je nehote privrelo iz prsi:

»Prelepa je Selška dolina...«

Spet sta se spogledala in še enkrat vrgla poglede navzdol, v smer njunega doma. Tega nista mogla videti, opazila pa sta nekaj hiš in šolo v Smrekovcu. In tudi tja, k učiteljevi družini ju je odnesla misel. Tja so vsi otroci hodili v štirirazrednico, tja je pogosto zahajal tudi njihov oče Tomaž. Vsaj vsako drugo nedeljo po maši se je po nekaj ur zdrževal pri družini učitelja Javorja. Učiteljevi so stanovali kar v šoli, čeravno je bila to majhna, pritična stavba. Pri učiteljevih je dobival različne knjige, predvsem pa so ga zanimale kmečke zadeve. Ob tem sta z naprednim učiteljem veliko razpravljala, zato je le redkeč vašan v tej okolici toliko vedel o sadjereji, živinoreji, predvsem pa o čebelarstvu kot prav njihov. Strdenov oče. Zato ga je cenila tudi učiteljeva družina, ki je poleg staršev štela tudi tri otroke. Strden in učitelj sta se razumela toliko bolj, ker je za šolo stal tudi srednje velik, a verno urejen čebelnjak.

Vendar se njihovi pogovori niso sukali le okoli kmetovanja in čebelarjenja, temveč vse večkrat tudi okoli grozeče vojne. Vse večkrat je beseda nanesla na Hitlerja, na Stalina, na Angleže, na draginjo, krize, na velika nasprotja med državami. In seveda tudi na gnulob v Jugoslaviji, ki so jo povzročali požrešni oblastniki in bogataši. A največkrat je beseda zadnje čase tekla o Hitlerjevi nevarnosti, ki je pretila izza Karavank.

In tako so njune misli od učiteljevih pohite le še proti Ljubljani! K Milanu! Takrat je bila zanje Ljubljana res za devetimi gorami!

»Le kdaj bo spet prišel?« je zahrepenel po njem Rafko, ki je izrekel skupno misel. Oba z mamo sta vedela, da govori o Milanu. O njem, ki je vedno prinesel kake vznemirljive novice, vselej pa se je jezil na Hitlerja in tiste, ki so mu pritrjevali v domačih krajih. Imenoval jih je peta kolona!

To ju je streznilo, da sta spet vzela pot pod noge in pohitela proti domu.

Prišla je vojna

Tisto pomlad 1941. je nevarnost preskočila Karavanke, Po pokrajini so se najprej razsuli domači vojaki. Moški so bili vpoklicani v vojsko, ženske so zaskrbljeno brnle po hišah, otroci pa so hodili ogledovat vojake. Ti so se utrjeno in resnih obrazov vozili in pomikali po vijugasti cesti, ki je po dolini vodila iz Škofje Loke proti Železnikom in k meji. Krožile so različne vesti, čeprav ni bilo slišati nobenega streljanja, Ljudje so bili zbegani - po nekaj dneh pa se je vse sesulo.

Otroci niso mogli razumeti, kako da se domača vojska ni upirala prihajajočim. ki so govorili tuj jezik in bili drugače oblečeni? Prisluskovali so pogovorom odraslih, ki so tudi kazali zmedenost, običajno pa ugotavljali:

»Kaj se ne bi sesulo, ko pa je bilo vse gnilo, trhlo, podkupljeno, prodano! Zanič!«

»Kaj naj bi bilo tako gnilo in zanič?« je vprašal Rafko.

»Kaj? Država, kralj, ministri, generali - in taki!« je po svoje razložil oče Tomaž. »Milan, ta bi nam zdaj znal kaj povedati, ta! Le kje hodi, kam so ga poslali?«

Rafko je bil z očetom enakih misli. A izrekel je tudi:

»Če je pri vojaki, se prav gotovo ni vdal brez streljanja!«

Hkrati pa ga je skrbelo, da ne leži kje mrtev, ker je ob obiskih vedno zatrjeval, da fašistom ne bo popuščal. Zlasti, če bo oborožen!

V okolici pa je vihralo vedno več velikih rdečih zastav z velikimi zlomljenimi križi! Hitlerjevimi.

Tudi s hiše njihovega sorodnika Viktorja v Smrekovcu!

(se bo nadaljevalo)

Hotel Terme, Čateške Toplice, Brežice

emona hoteli, ljubljana
tozd terme čatež, brežice

68250 BREŽICE
Telefon (068) 610 10, 610 11, 618 11
Telex 35795 YU TERME

V Čateških Toplicah so uvedli pod vodstvom doc. dr. Franoviča, mg. Vidmarja in še štirih zdravnikov specialistov MPAO preventivo. Kaj je MPAO? To je medicinsko programirani oddih, ki traja običajno 10 dni. Pod nadzorstvom šestih zdravnikov, številnih fizioterapevtov, bolniških sester, maserjev in pod vodstvom treh profesorjev telesne vzgoje imajo člani delovnih kolektivov iz vse Jugoslavije tako imenovano fizioprofilakso, ki vsebuje savno, sol-lux, podvodno masažo, fizioterapijo, tri ure telovadbe dopoldne in ravno toliko popoldne, šport, izlete, kopanje v zaprtem in odprtem bazenu, kegljanje itd.

Poleg MPAO so uvedli tudi kolesarjenje po znani in zanimivi TOPLIŠKI KOLESARSKI POTI.

Posebno potovanje bodo organizirali po gradovih bližnje okolice v Brežicah, Kostanjevici in na Mokricah.

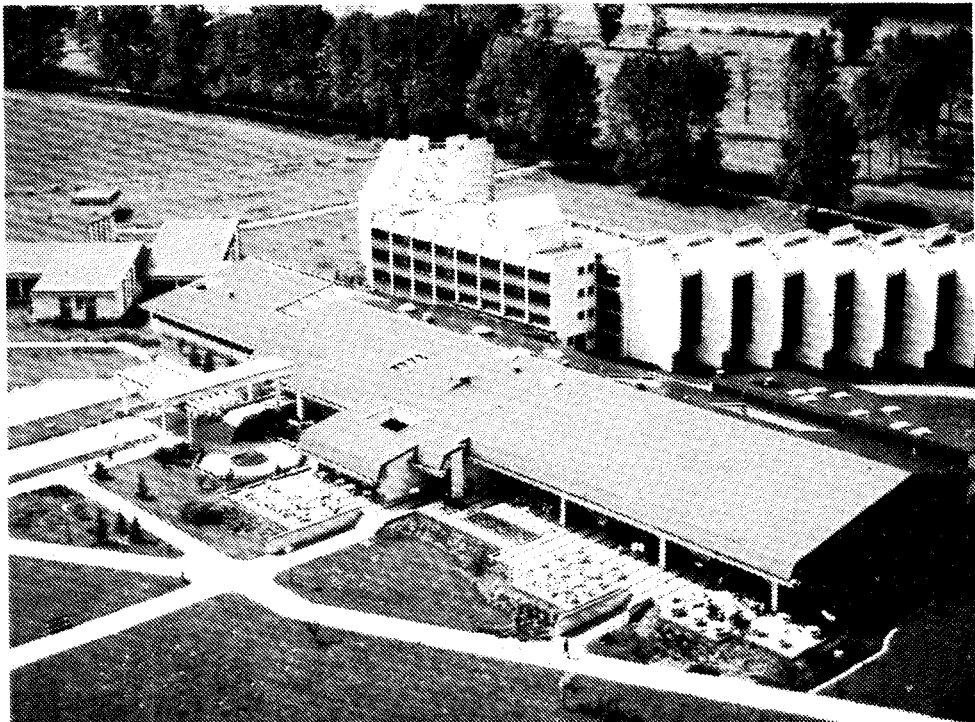
Na novo so organizirali občasna predavanja. Tako bo predaval Viki Grošelj o alpinizmu.

Novi sistem učinkovitega zdravljenja brez stradanja

Nov način učinkovitega hujšanja brez stradanja so uvedli v zdravilišču pod vodstvom osmih zdravnikov in specialne kuhinje. Prvi rezultati so prinesli osem kilogramov nižjo težo. Prvi Nemci so že zadovoljni odpotovali in obljubljajo poslati še svoje in prijatelje. O načinu hujšanja brez lakote bomo še poročali.

Novost so tudi kulturni recitacijski pesniški večeri. Prvi bo obisk pesnika Ivana Minattijsa.

Kulinarična posebnost bo bolivijska kuhinja, ki jo bodo priredili skupaj z zagreb-

Velik in moderen objekt hotela visoke B kategorije TERM ČATEŽ je bil zgrajen 1979. leta.

skim hotelom. Zanimiv bo teden jedi iz Samobora. Mesec dni bodo imeli na jedilniku komplet slovenskih jedil in dietni komplet. V načrtu imajo DRUŽINSKI BRANČ. Le-ta je namenjen predvsem obiskovalcem. Pravijo naj bi bile gospodinje

vsaj čez vikend proste. To jim omogoča družinski branč s samopostrežnim zajtrkom, hrano in zabavo v hotelu ali okolici. Zares lepi načrti, vredni starega latinskega reka UTILE DULCI (koristno s prijetnim).

Toplo vodo je že v letu 1795 odkril menih, ker se mu je zdelo čudno, da vodni rokavi in zalivi nikoli, tudi v najhujši zimi niso zamrzili.

Šele 1924. leta je odprl zasebnik Čateške Toplice. Zidano-lesena stavba je že imela manjši bazen in kabine s toplo vodo.

Kolektiv takratnih Čateških Toplic je 1965. leta zgradil lep Zdraviliški dom z velikim bazenom in telovadnico ter veliko terapijo.

težjega dvigne. S hrano in čistočo kakor z osebjem je zadovoljen in Toplice priporoča vsem, ki so revmatični ali jih bolijo hrbtenica in sklepi.

Zdraviliških izletov se ni udeleževal, ker ima na Bizelskem sorodnike in se je vozil k njim.

Pove še o svojem konjičku – kinologiji. Ukvarja se z vzgojo nemških kratkodlakih ptičarjev. Rad bi izšolal tudi psa vodnika za slepe, to je najtežja šola, ker mora vztrajno vaditi sam in samo enega psa.

V TERMAH ČATEŽ imajo več vrst pacientov: vojaške vojne invalide pošiljajo invalidske komisije, borce pošiljajo odbori ZZB, paciente s podaljšanim zdravljenjem pošiljajo ortopedske in revmatološke bolnišnice, bolnike, ki jih na žalost vedno manj pošilja bolniško zavarovanje, paciente novo uvedene preventive MPAO, ki jih pošiljajo podjetja iz vse Jugoslavije, paciente, ki jih za nagrado pošiljajo na zdravljenje delovni kolektivi in samoplačnike, ki so najštevilnejši. Tu so iz Slovenije, bratskih republik in iz evropskih in celo zunajevropskih držav.

Kaj so povedali topliški gostje?

Janez TERLEP, strojni inženir, sadjar in obrtnik iz Ljubljane je samoplačnik in hodi že dolga leta s soprogo na pre-

Pepca ZAVOLOVŠEK, upokojenka iz Velenja. Pošilja jo socialno zavarovanje na predlog ZZB. Tu je že tretjič zaradi

pojavljajo pogosto, vendar počasneje, če je v zdravilišču vsaj vsako leto. Voda pomaga in razgibavanje v topli vodi tudi. Pohvali hrano in čistočo v sobah in vsem hotelu. Zanimivi so izleti in prijetne kulturne prireditve. Vsem bolnikom z revmo privoščijo, da bi se zdravili v toplicah in si tako olajšali bolečine.

Ivan LIČEN, zaposlen v Tekstilni tovarni Okroglica, doma iz Preserja pri Braniku, je samoplačnik in tukaj prvič. Z ženo Vando je hodil v Istarske Toplice, vendar so mu naprave

vati za zdravje. Zdravje se je že po tednu dni v toplicah obema popravilo. Pohvali zdravnike in osebje, hrano in zabavo, na izlete pa hodita z ženo sama. Da, toplice bi morele biti odprte vsakemu, ki je bolan.

Mirjam NADIŽAR iz Ljubljane, birotehničarka v Plinarni v Ljubljani. Pošilja jo delovna organizacija za nagrado. Preventivno se zdravi 10 dni. V zdravilišču je sicer že bila, toda le mimogrede in na kopanju brez zdravljenja. Zdaj pa se ji je zdravje ob terapiji precej

Pohvali hrano in čistočo in osebje, ki ima veliko razumevanje z bolniki. Ogledala si je okolico Brežic in nuklearko, Mokrice in še druge kraje.

Peter PEČNIK, upokojenec, kinolog in lovec, iz Ljubljane, Zg. Šiška. Pošilja ga ZZB kot pacienta dr. Turka. V zdravilišču je že tretjič, ker ga boli hrbtenica in ima revmo. Tritredensko zdravljenje mu pomaga toliko, da preživi leto, in mora zdravljenje zopet ponoviti. Ima vaje v bazenu, kopanje v topli zdraviliški vodi, obseva-

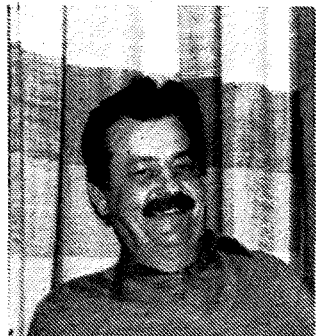
Marija PAVLICA, Žorževa iz Dornberka, ki je delala v Poligalantu in je zdaj že upokojena, je tukaj na podaljšanem zdravljenju. Poslala jo je bolnišnica Stara gora zaradi revmatizma, okvarjene hrbtenice in bolnega ožila. Prijazno jo je sprejel zdravnik docent dr. Franovič in ji omogočil vse vrste zdravljenja. Poslali so jo za 10 dni in čuti tolikšno izboljšanje, da bo še sama doplačala za deset dni, kar bo že skoraj celotno zdravljenje. Ima suho in vodno masažo, jonomodulator, diadinator in parafinske obloge. Ko je prišla, je imela nogo še popolnoma trdo, zdaj pa se ji je že toliko razgibala, da lahko hodi. Za-

Janez Terlep

Pepca Zavolovšek

Ivan Ličen

Mirjam Nadižar

Peter Pečnik

Marija Pavlica

ventivno zdravljenje. Težave ima s hrbtenico in muči ga išias. Včasih je dobil od socialnega zavarovanja vsaj plačane zdravstvene storitve, zdaj pa mora plačati vse sam. Terapija mu pomaga, vendar samo delno, ker lahko ostane v toplicah le po štirinajst dni, moral pa bi po tri tedne. Najbolj mu pomagata masaža in plavanje v bazenu s toplo zdraviliško vodo. Pohvali se, da so z njim kot stalnim gostom zelo prijazni. Pohvali več kulturnih prireditev in dobro hrano. Presenečen je bil nad razumevanjem zdravstvenega osebja s šefom dr. Franovičem, ki so odklonili kakršnokoli plačilo za zdravniško pomoč, ko so ga hudo napadle bolečine v hrbtenici. Dejali so: za stalnega gosta nič plačila.

hude sklepne revme. Dobiva suho masažo, kopanje v topli zdraviliški vodi in parafinske obloge. Revmatični napadi se

in voda tukaj bolj všeč in bolj pomagajo. Je samoplačnik in je težko plačati oskrbnino, vendar mora človek vse žrtvo-

izboljšalo. Telovadi, plava v topli vodi in dobiva jonomodulator. Čeprav je zdravljenje trajalo le 10 dni, čuti izboljšanje.

nje, masažo hrbtenice, parafinske obloge rok. Rad prizna, da je zdravljenje uspešno, a se doma hitro poslabša, če kaj

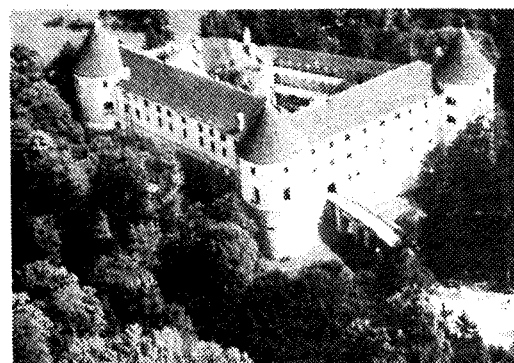
dovoljna je tudi z vsem osebjem, hrano in kulturno-zabavnimi prireditvami. Ima prostorno in čisto sobo.

Leta 1971 so zgradili v rekordno kratkem času številne bungalove.

V sedemdesetih letih so zgradili in stalno večali zelo obkani avtokamp, ki je takoj zaslovel po celi Evropi.

Kolektiv je prevzel tudi znameniti grad Mokrice v upravljanje.

AGROSTROJ LJUBLJANA

Ljubljana, Draga 41

AGROSTROJ LJUBLJANA

Emona Posavje

n. sol. o.

BREŽICE

TELEFON:
(068) 61-240

**68250 BREŽICE,
CESTA PRVIH BORCEV 35**

tozd terme čatež

Pravočasno poskrbite za svoje zdravje
Združite prijetno s koristnim
Povežite sistematizirane pregiede z oddihom

Tel. (068) 61-811, Telex: 35795

KUPON

Prosim, pošljite mi informativno gradivo in cenik storitev na naslov:

Poskus diverzije?

V časniku Delo je bil 12. marca objavljen članek z naslovom: Kakšen bo scenarij sklepe prireditve ob dnevu mladosti. Iz tega zapisa smo izvedeli, da so mnenja o scenariju različna. Zlasti slovenski mladinci sodijo, da je sedanji koncept proslave »solzav, kičast in idejno vprašljiv«. Članek omenja nekatere podrobnosti o zamišljeni »koreografiji«: s skoki padalcev na stadion naj bi bil uprizorjen desant na Drvar; pri isti točki naj bi na prizorišče zavozil tank; nadalje, po tirnicah naj bi pripeljal na stadion tudi »modri vlak«; igralec, predstavljajoč pokojnega predsednika Tita, naj bi nato delil publiki čokoladne bonbone...

Ce ne bi vse to stalo črno na belem v osrednjem slovenskem dnevniku (ne v listih Kaj ali Jak!), bi bilo komaj verjetno, da se neke skupine v jugoslovanskih mladinskih vrstah resno ukvarjajo s takimi »projekti« in posiljujejo z njimi ne le celotno svojo organizacijo, marveč vso našo družbo. Ne meneč se za kritike, ki jih je bila deležna lanska sklepna prireditev z njenimi škandaloznimi elementi, poskušajo torej letos »scenaristi« privedi svoje ravnanje do skrajnega absurda. Ko skušajo uveljaviti omenjene ekshibicije infantilnega verizma in ikonografske kulture, sprenevedavo igrajo na karto, da hočejo posredovati znamenite vrednote »preprostim ljudem« pač z njim umljivimi »preprostimi« sredstvi. Vsekakor gre tu za cinično podcenjevanje okusa jugoslovanskih množic, ki seveda znajo razločevati proletkult v azijskem slogu ali evropsko-abotne »igre brez meja« od vsebinsko tehtne manifestacije. Ker je tudi neverjetno, da bi scenaristi sami (pripadniki intelektualne elite!) imeli tako slaboumen okus, smo lahko prepričani, da gre tu za namerno vzbujanje razdiralnih aluzij, torej za doseganje nasprotnih učinkov, kot jih želimo doseči s praznovanjem dneva mladosti in ohranjanjem Titovega ustvarjalnega izročila. S tem, da skušajo na norčav način pred domom in svetom smešiti stopnjo zavesti naše mladine in vse skupnosti, pa s klovnovskimi parodijami ironizirati, poniževati, sramotiti Titov spomin, hočejo izničevati vrednote, iz katerih črpamo trajne pobude za naš družbeni razvoj. Dokaj prozoren je namen teh »koreografov«, namreč, zavajati mlade, naj bi v času, ko smo se prisiljeni ob naporih za gospodarsko stabilizacijo marsičemu odpovedovati, raje nostalgčno obračali oči po »čokoladnih bonbonih« preteklosti, kakor pa da bi po Titovem vzoru zavijali rokave, se bojevali in delali.

Sele v drugi vrsti – čeravno je v sedanjih razmerah tudi to zelo aktualno – velja protestirati proti stroškom, ki jih prinašajo cirkuški ludizmi te vrste. (Honorarji scenaristov in vsakršnih menežerjev so v teh stroških znatna postavka). Če se že nam samim ne zdi škoda denarja, če že v svoji duhovni lenobi ne polščemo kakšnega manj razpisnega in manj anahronističnega prijema za negovanje izročil, kakor je tale vsakoletna štafeta z njeno cenoeno patetiko, nam kaže pomisliti, kaj bodo o tej zadevi porekli tujci. Navsezadnje zdaj nismo več v položaju, da bi rekli: kaj jih briga. Zadolženi smo do vratu. Ko se naši pogajalci z MMF pravkar trudijo, da bi dobili nujna nova posojila, bodo svetovni finančniki, ki jih njihovi poročevalci natančno obveščajo o razmerah v Jugoslaviji, kaj lahko rekli: dežela, ki si lahko privoščiti taka šemasta razkošja, ne potrebuje dolarjskih milijard. Samo v škodo ji bodo!

Iz katerekoli strani si torej ogledamo zamišljeni spektakel, nam mora postati jasno, da tak, kot ga skušajo nekateri izvesti, ne bi predstavljal proslave, ampak idejno in tudi materialno diverzijo. Prepričanje, da je res tako, nam potrjujejo ogorčeni protesti državljanov – zlasti tudi mnogih borcev NOB – ki se te dni usipajo v vseh strani.

Toda še bolj kot samo dejstvo, da se utegnejo v določenih strukturah kotiti taki »sinopsi« vznemirja vednost, da so mladinski forumi o njih sploh razpravljali in da jih niso zavrnila že v zarodku. Zdi se – in tu je morda vendar nekaj sreče v nesreči – da na osnovi te afere mladina lahko temeljito revidira svoje forumske sestave. Hkrati, ko bo tak scenarij zavržen, o čemer ni dvomiti, je treba njegove očete in pospeševalce poklicati na odgovornost. V takem ravnanju vidimo možnost, da bo tudi tisti del naše mladine, ki se zdaj nasproti zaposlitvenih in drugih objektivnih problemov obnaša defetistično, hitreje razpoznal slabe vplive in razvil odločnost, da se dokoplje do rešitev v večji meri tudi z lastno močjo.

Zvone Kržišnik

Narodnoosvobodilnega boja in pustolovščine ni mogoče spraviti skupaj

Ze dolgo smo priče pisanemu mnoštvu poskusov, da bi NOB – pravzaprav njegovemu bistvu – čim bolj zmanjšali vrednost in tako tudi нравno razvrednotili. Za taka prizadevanja so primerna zlasti področja kot književnost, film in dr., še celo zgodovina s spominopisjem na čelu. Pri tem se radi sklicujejo na pojme kot: svoboda umetniške (in sploh) ustvarjalnosti, umetniško videnje vzete snovi, časovna oddaljenost in podobno. Kakopak je vse to prav. Skorajda sleherni ve, kako so pojavne oblike stvarnosti »rašamonsko« naravnane, in ne le kot trenutek, tudi skozi čas. Prav pa ni, če se z naštetimi pojmi gremo rekohitrostva ter z zlim namenom, da reči sprejmemo tako, kakor to ustreza nam ali...

In glej, gredeč po tej poti, smo naleteli še na eno »odkritje«, namreč, da se je v NOB moglo tudi zaradi pustolovskih pobud! Ali se bolj natančno, na to se »obsoja« naš pisatelj Vito mil Zupan.

Ni moj namen seveda, da bi se spuščal v prepis posameznikov, branim pa bistvo boja – žrtve in cilj, katerega so visoko visoko nad zamočvirjeno miselnostjo in ravnanjem prenekaterih zdajšnikov. Kdorkoli je sestavljal

osnovno množico zares bojujočih se, lačnih in žejenih, prezebljenih in onemoglih, tavajočih po bregovih med zasedami in utrdami, bolnih in umirajočih, se prav gotovo nihče od teh ni imel za pustolovca. In ne le trpljenje, še nekaj je, kar izključuje pustolovstvo, a to je – cilj tega boja. Saj je šlo največkrat za žrtvovanje osebnega ugodja v življenju ob siceršnjem delu ali šoli, za zavestno žrtvovanje za nekoga in nekaj zunaj samega sebe.

Smiselni krog pustolovščine se torej začne in neha v pustolovcu samem. V najboljšem primeru je to le »paradno« tveganje, beg iz (notranjega) praznotnega dolgočasia, poplesujoč tek za neko koristjo...

Tako se ve, kje je pustolovcem mesto. V letih druge svetovne vojne in na naših tleh jih je najti predvsem med narodnimi izdajalci in njihovimi pomagači. Če pa se je pustolovec le odločil za »gošarje«, so ga ogromni napor in strahote partizanskega vojskovanja kaj hitro stregile, nakar si je poskal rešitev v begu ali kako drugače. A to – DRUGAČE, je pa že druga zgodba...

Vladimir F. Snoj

Obeta se nam proslava s slikami »novega realizma« ob dnevu mladosti

Vse kar je prav

V osrednjem slovenskem dnevniku smo lahko prebrali, da so tudi letos stekle prve priprave za proslavo dneva mladosti. Ker smo lani doživeli in jezno preživeli nad vse neokusno »vnebovzetje«, smo letos pričakovali sveže in umetniško pristnejše predloge. Pa glej ga škrate, kot da se je vse zarotilo proti domiselnosti in ustvarjalnim pobudam za oblikovanje osrednje proslave naše mladosti. Kot da je to kamen, na katerem se spotikajo vse napredne, umetniško in družbeno sprejemljive ideje in nenazadnje – vsakršnja mera zdrave pameti in okusa.

Mladinci so ugotavljali, da so (zopet prvi!) v časovni stiski za pripravo proslave dneva mladosti; predlogov za scenarij proslave je nekaj, vendar vsak posamičen baje ni dovolj dober za izvedbo. Rezanje in lepljenje (kompilacija) pa

obetata nad vse »pestre« možnosti: od tiste, da bi padalci s padali poskakali na stadion (in s tem simbolizirali napad na Drvar!), do tiste, ko naj bi se na stadion pripeljal modri vlak in zadnje (!), ko naj bi nekdo, ki bi bil po zunanjem videzu podoben našemu legendarnemu Titu, delil mulariji čokoladne bonbone!

Kaj naj si mislimo? Gre tu za nov »punk« pristop? Ali morebiti za neko zapoznelo različico socialističnega realizma? Ali pa morebiti za tako imenovani novi realizem? Karkoli že imajo v mislih planerji predstave, naj ne pozablajo, da je bila lanska polomija ne le očitna, ampak do skrajnosti neokusna (če že ne namerno nesramna), in da si ponovitve res ne bi smeli privoščiti.

Bojana Žokalj-Jesih

ZDENSKA VAS

V spomin na zmago

Dne 28. 2. 1984 je minilo 40 let, odkar so partizanske enote 15. udarne divizije NOVJ uničile eno najtrdnostnejših sovražnikovih postojank Zdensko vas. Ob tej priložnosti je bila tudi spominska slovesnost, ki jo je organizirala Skupnost borcev 15. udarne divizije NOVJ skupaj z mladimi 1. SPUB Tone Tomšič Dobropole, Struge, Kampilje in Ponikve. Poleg borcev 15. udarne divizije NOVJ so se slovesnosti udeležili tudi predstavniki občine Grosuplje, Novo mesto in Metlika, krajani in mladi iz teh krajev. Srečanje je pozdravila tudi mladinka iz Osnovne šole 15. udarne divizije NOVJ Grm – Novo mesto.

Sovražna postojanka Zdenska vas je imela 333 moč, od tega je bilo 141 nemških vojakov iz sestave 3. bataljona 14 SS policijskega polka. Ta četa je imela tudi 28 podoficirjev in 2 oficirja. Hkrati je bila v vasi tudi 26. četa slovenskih domobrancev, ki je štela 160 moč. Glavni poveljnik posadke je bil nemški SS poročnik Heinig. Nemška četa je bila dobro oborožena. V bližini Zdenske vasi je bila utrjena z debelim zidom in odlično zakrita še postojanka v cerkvi sv. Antona. V tej postojanki so bile desetina policijske čete SS in tri desetine slovenskih domobrancev. Glede na pomembnost teh postojank ob kočevski železniški progi je štab 15. divizije določil, naj 15. in 12. brigada uničita obe sovražni postojanki z napadom ob pomoči 1. divizion artilerije 15. divizije, medtem ko sta imela del Gubčeve brigade in Dolenjski odred nalogo, da blokirata ceste, ki vodijo iz Ljubljane proti Kočevju in Grosupljem. Poleg tega naj bi Dolenjski odred napadel tudi postojanko sôvražnih vojakov v Grosupljem. Hkrati naj bi 18. divizija s svojimi brigadami uničila sovražno postojanko v Velikih Laščah. Napad na vse sovražne postojanke je bil določen za 28. 2. 1944. Vreme je bilo sicer neugodno, saj je ležal sneg, pa tudi megla je ovirala artilerijo. Prvi napad so izvedle enote 15. brigade, ko so z jurišem zavzele sovražno postojanko sv. Antona ob 19. uri. Sovražnik je zbežal v postojanko v Zdenski vasi. Pri umiku je pustil v postojanki sv. Antona 3 mrtve, 1 puškomitraljez, 1 težki mitraljez in strelivo. Enote 12. brigade so jurišale v vas. Juriš je popolnoma uspel in sovražnik je v paničnem begu pustil ves svoj material v Zdenski vasi. Zanimivo je, da sovražnik te postojanke ni nikdar več obnovil.

O vseh teh dogodkih so borci 12. brigade – 15. divizije pripovedovali učencem osnovnih šol Dobropole, Struge, Kampilje in Ponikve. Tako je sekretar skupnosti borcev 15. udarne divizije NOVJ Bogdan Vrančič pripovedoval o vojaškem in političnem pomenu tega napada, medtem ko je Lojze Sonc-Tomi govoril o jurišu borcev 12. brigade v Zdensko vas. Potem so učenci v 4 različnih skupinah krenili po poteh 15. divizije in njenih brigad.

Na slovesnosti pred gasilskim domom v Zdenski vasi je govoril predsednik skupnosti borcev 15. udarne divizije NOVJ Ivan Slapnik-Bliški, ki je kot komandant bataljona vodil juriš v Zdensko vas 28. 2. 1944.

V kulturnem programu so sodelovali znani Dobropoljski oktet, mladina iz osnovne šole 1. SPUB Tone Tomšič – Dobropole in Osnovne šole Kampilje. Program, ki je bil zelo pester in zanimiv, se je končal s podelitvijo knjige »XV. divizija« s posvetilom avtorja Lada Ambrožiča-Novljana in posvetilom Skupnosti borcev 15. udarne divizije NOVJ mladim iz osnovne šole I. SPUB Tone Tomšič – Dobropole.

Slovesnost ob 40-letnici se je uspešno končala s pozivom, da se ponovno dobimo 2. junija 1984, ko bo v spomin na ta dogodek v Zdenski vasi na gasilskem domu odkrita spominska plošča tej partizanski zmagi.

Skupnost borcev 15. udarne divizije NOVJ

KANOMLJA

Ime šole po 2. trnovski četi

Ko so pred dvema letoma v Kanomlji ustanovili samostojno krajevno skupnost, se je v tem kraju začelo živahno življenje.

Kanomlja je veliko žrtvovala med NOB. Padlo je veliko mladih fantov in moč. Sovražnik je požgal več domačij, v katerih so zgoreli otroci, žene in starši. Prvi fantje in močje so odšli v partizane že v pozni jeseni 1942. Tu je bila ustanovljena 2. trnovska četa, v katero so vstopili predvsem mladi iz Kanomlje. Ta četa je potem

taborila v kraju še dva meseca. Domačini so jo podpirali z vsem, kar so potrebovali. Na hiši, kjer so se zbrali, preden so odšli v taborišče, so po vojni odkrili spominsko ploščo, na kraju taborišča pa spominsko obeležje. Obeležja so odkrili tudi na kraju žalostnih dogodkov med NOB.

Tudi sedaj, ko so v vodstvu krajeve skupnosti in družbenopolitičnih organizacij mlajši ljudje, si še vedno prizadevajo, da zgodovinski dogodki med NOB ne bodo pozabljeni in tudi ne žrtve za našo svobodo.

Dne 22. aprila, ko bodo proslavili krajevni praznik, bodo poimenovali podružnično šolo v Srednji Kanomlji po 2. trnovski četi.

Krajani vabijo in želijo, da bi jih ta dan obiskali vsi preživeli borci 2. trnovske čete in učitelji, ki so poučevali v Kanomlji med NOB, ko je bila sovražna postojanka oddaljena le dobro uro. Prav tako tudi učitelji, ki so poučevali v tej šoli po osvoboditvi, do danes.

JANEZ JERAM

LJUBLJANA

S TV-15 in Slavnikom na izlet

Po prijavnici Portorož vas vabi se je 10. marca odločilo 30 izletnikov in zapustilo pusto Ljubljano. Sofer Vovk, Slavnikov spremljevalec Mitja in gost TV-15 črnogledi humorist Igor so bili poročniki, da so v varnih in dobrih rokah. Udobna lepa vožnja in vsestranska Mitjeva turistična navodila so bila vzrok, da je v prvem polčasu Igor komaj prišel do mikrofona. Ko pa ga je le dobil, se je razlezel nalezljivi smeh, da smo se nenadoma znašli v Piranu, kjer smo bili poleg vetra in burje edini gostje. Naselili smo se v

hotelu Lucija. Popoldne nam je borec kulturnik, dramaturški igralec Joco prikazal odisejajo svojega življenja, zlasti med vojno, ko je kot komisar kulturnik 9. korpusa doživel hude in vesele čase. Zvečer pa se je noč prevesila v ples in prijetno doživljanje glasbe. Dopoldne smo zaplavali v morski bazen, da smo se tako slani poslovi; obiskali smo še kaktusov vrt in za dan žensk in dan mučencev prejeli vsi po enega v dar. Pot nazaj je bila že sklenitev novih znanstev in novih obljub, da se zopet vidimo na prihodnjem izletu. Želimo si še takih srečanj, ki bogatijo našo vsakdanjost.

I. K.

ZREČE

V spomin talcem

Dne 9. 3. 1984 je poteklo 40 let od takrat, ko je nemški okupator v Zrečah ustrelil dvajset talcev. Vsi so bili doma s Stajerske, trije pa domačini s Pohorja. Brata Anton in Jurij Mernik ter Jožef Kropelj so bili prvi sodelavci NOV v teh krajih nad Zrečami in okupator se je kruto znesel nad njimi in njihovimi družinami, ko mu je bilo izdalo njihovo delo za NOB. Otroke in ženo so zaprli, nje same pa po hudem mučenju ustrelili.

Spomin na te hrabre partizanske sodelavce pa je še vedno živ. Njihovo ime je nosila že partizanska tehnika Mernik pri Božjem, nosi ga pionirski odred v Slovenskih Konjicah in ulica v Zrečah.

Ob obletnici sta krajevna skupnost in ZB NOV Zreče organizirala lepo spominsko slovesnost ob spomeniku, ki označuje kraj streljanja talcev. Prišla je vsa šolska mladina in veliko krajanov. Zbranim je spregovoril član občinskega odbora Jakob Stefančič, mladi pevec in recitatorji pa so pripravili lep kulturni program. Svoje padlih talcev pa so zatem povabili še na skupni pogovor v hotel Dobrava, kjer so skupaj s predstavniki občinskega odbora ZBZB NOV in KS Zreče obujali spomine na drage starše in brate, ki so prelili kri za naš lep današnji dan.

JULKA TAJNIKAR

CERKNO

Spominska plošča v Gorjah

V vaseh Gorje, Poče in Trebenče, pod mogočnim Poreznom, med NOB ni bilo bojev. Tu se brigade niso zadrževale več časa, bilo pa je več drugih ustanov in delavnice, ki so delale za potrebe vojske. Med drugim je bilo v vasi Gorje 17. marca 1944 ustanovljeno tudi idrijsko vojno področje, ki se je kasneje združilo z goriškim vojnim področjem. Krajani teh treh krajev so v velikem številu aktivno delovali za OF že sredi leta 1942. To leto so odšli v partizane prvi moški iz teh vasi.

Tu so bili številni bunkerji z raznim materialom za vojsko. Sovražnik je zato povzročal civilnemu prebivalstvu razna grozodejstva. Dne 8. novembra 1943 so Nemci požgali vas Poče, zgorelo je petindvajset poslopij. Dne 17. aprila 1944 so Nemci v vasi Gorje požgali pet poslopij in ustrelili tri talce.

V spomin na požig vasi Gorje praznujejo v tej krajevni skupnosti krajevni praznik 17. aprila. Letos bodo praznovali 15. aprila in ob tej priložnosti bodo odkrili spominsko ploščo na hiši, kjer je bilo pred štiridesetimi leti ustanovljeno IVP.

Družbenopolitične organizacije in krajevna skupnost vabijo, da jih ob tem prazniku obiščejo vsi preživeli nekdanji pripadniki IVP in kasneje GVP ter drugi, ki so se med NOB zadrževali v tem kraju. Kot med NOB jih bodo krajani tudi tokrat prijazno sprejeli.

JANEZ JERAM

TOLMIN

Prvo smučarsko tekmovanje

V Tolminskih Ravnah, vasici na nadmorski višini 915 metrov, so letos 11. marca priredili prvo smučarsko tekmovanje v zgodovini kraja. V veleslalomu so se pomerili pionirji, moški, ženske in veterani treh sosednjih vasi: Cadrga, Zadlaza in Ravni. Priznanja je izročal najstarejši smučar v kraju in borec NOV Jože Kovačič.

Prireditve je lepo uspela in bo odslej vsako leto. Pohvalo pa zaslužijo organizatorji in vsi domačini, ki so vložili veliko truda in časa, da so skrbno pripravili progo in usposobili cesto za promet z motornimi vozili. Pot v dolino je bila namreč že dva meseca zaprta zaradi plazov in zametov.

R. D.

DRAMLJE

Po poteh NOB

Sredi februarja je bil že tradicionalen pohod po poteh NOB Dramlje-Ziče, ki naj bi zaradi svoje nezahtevnosti postal pohod slovenskih pionirjev po poteh 14. divizije.

Letošnjega pohoda se je udeležilo prek 250 planincev, bili so iz Savinjske doline, domačini, iz Maribora, Ptuja in še od drugod.

Vsi skupaj so na stalni razstavi o Milošu Zidansku na Osnovni šoli Dramlje in v rojstni hiši Miloša Zidanske na Straži spoznali življenje tega narodnega heroja, spoznali del poti 14. divizije in v Zičah še življenje komandanta Bračičeva brigade Milenka Kneževića, ki je na pragu svobode padel pri Zičah.

Med pohodom je premalo poudarjen brežiški pohod, pa čeprav so bile Dramlje leta 1941 ena izmed postaj 1. stajerskega bataljona v znanem pohodu na Kozjansko.

Razveseljivo je, da je bilo na pohodu veliko pionirjev, bili so iz Savinjske doline, iz Celja, učenci osnovne šole Dramlje.

Vendar pa udeležba na pohodu zbujala nelagodno občutke, saj se pohoda ne udeležijo planinci iz PD Sentiur pri Celju, čeprav je v njihovi občini, in bi naj bil osrednji pohod po poteh NOB v tej občini, niti pionirji ostalih šol iz te občine.

Pohod je prebredel začetne težave, vedno bolj množičen je in zavrta ugotovitev enega izmed odborov borcev NOV iz Ljubljane, da v celjski regiji premalo naredimo za gojenje izročil NOB. Ob tem pa se pozablja, da ima že vsaka občina iz te regije svoj osrednji pohod po poteh NOB.

Franc Jezovnik

Poziv
borcem na proslavo 40-
letnice organov za notranje
zadeve

Organizacijski odbor za proslavo 40-letnice organov za notranje zadeve poziva vse borce, ki so v septembru in oktobru ali decembru 1944 obiskovali tečaja Narodne zaščite v Vratih pri Čepovanu in Kerkovčah pri Gorenji Trebuši, naj čimprej sporočijo te podatke: priimek in ime, leto rojstva, natančen naslov sedanjega bivališča in čas, od kdaj do kdaj so bili na tečaju in s kakšnimi lastnostmi.

Podatke sporočite na naslov: Republiški sekretariat za notranje zadeve, odbor za proslavo, 61000 Ljubljana, Kidričeva 2.

ORGANIZACIJSKI ODBOR

VSEMU VETERINARSKEMU
OSEBJU IZ NOB

Zveza društev veterinarjev in veterinarskih tehnikov Slovenije se ob 40-letnici ustanovitve SNOS in njegovih služb spominja vseh tovarišic in tovarišev, ki so med NOB sodelovali v takratni veterinarski službi in jim želi izročiti skromna priznanja. Žal pa imamo na voljo samo poimenski seznam takratnih veterinarskih bolničarjev, veterinarskih pomočnikov, podkovskih kovačev, diplomiranih veterinarjev in drugih sodelavcev (administratorjev ipd.), nimamo pa njihovih sedanjih naslovov.

Zato vabimo vse, ki so med NOB sodelovali kot veterinarski delavci, bodisi v bojnih enotah NOV in PO bodisi v veterinarskih ustanovah (bolnice, podkovske delavnice, skladišča ipd.), da nam vsaj do 1. junija 1984 sporočijo svoje sedanje naslove in kratko navedejo, kje in kako so sodelovali (npr. Anton Muren, 61335 Nova sela, vet. referent 15. brigade).

Svoj seznam želimo izpolniti tudi s podatki sodelavcev, ki so med NOB padli ali umrli po osvoboditvi. Prosimo njihove sorbce in svoje, da nam pošljejo – poleg navedenih podatkov – še datum in kraj smrti!

Podatke nam pošljite na naslov: ZDVT SRS, 61115 Ljubljana, Gerbičeva 60, telefon 261-664, 261-560, 261-221.

BORKE IN BORCI CANKARJEVE
BRIGADE

Na osnovi Pravilnika o organizaciji in slovanju skupnosti borcev 5. SNOUB Ivan Cankar sklicujemo zbor borcev, ki bo 1. maja 1984 ob 9. uri v Sentiurju.

Na zboru bo podano poročilo o delu odbora – sekretariata, sprejeli bomo dopolnjeni Pravilnik skupnosti borcev in izvolili nov brigadni odbor.

Zbor bo v dvorani osnovne šole NH Martin Kotar, v avli šole pa bo razstava o bojni poti Cankarjeve brigade. Po zboru se bomo udeležili slovesnosti na Javorovici, ki je posvečena 40. obletnici padlih borcev 4. bataljona.

Vabimo vse borke in borce Cankarjeve, da se zbora udeležijo v čim večjem številu, s seboj pa pripeljite svoje, da se tudi oni seznanijo z delom naše organizacije in da z udeležbo na Javorovici osvežimo spomin na 125 padlih partizanov, ki so 16. marca 1944. leta žrtvovali svoja mlada življenja za našo svobodo.

Iz Ljubljane bo organiziran avtobusni prevoz. Cena za osebo bo okoli 300 dinarjev, zato prosimo, da najkasneje do 10. aprila z dopisnico na naslov »Republiški odbor ZBZB NOV Slovenije, 61000 Ljubljana, Vrtiča 11 (za 5. brigado)« sporočite svojo udeležbo in na dopisnici napišete število oseb.

Odhod avtobusa bo s Trga osvoboditve Ljubljana ob 6.30.

Vaša udeležba bo prispevala k večji in lepši slovesnosti, na svidenje.

Vsa obvestila v zvezi s proslavo na Javorovici bodo pravočasno objavljena v sredstvih javnega obveščanja

Odbor
5. SNOUB Ivan Cankar

»Stari naročnik-novega«

Kljub temu, da smo na nedavnem sestanku predsednikov občinskih odborov ZBZB NOV slišali o težavah pri zbiranju denarne pomoči za naš časopis, pa nekateri stvari kažejo drugače. Tako so v eni izmed štajerskih občin na hitro pridobili sto tisoč dinarjev. Predsednik tamkajšnjega občinskega odbora je namreč v odmoru med dvema točkama nekega sestanka vprašal predstavnika občinskega sveta sindikata, kako so z denarjem in če bi lahko kaj prispevali v naš tiskovni sklad. Čez nekaj dni pa so iz sindikata sporočili, da bodo prispevali sto tisoč novih dinarjev.

Ta primer kaže, da le niso vse stvari tako črne. Mogoče bi morali občinski odbori pa tudi krajevne organizacije zveze borcev potrkati na še kakšno druga vrata in ne samo na vrata združenega dela. Tudi v marsikateri

družbenopolitični organizaciji bi prav gotovo prispevali nekaj finančnih sredstev, če bi jim pravilno prikazali vse težave, s katerimi se srečuje časopis TV-15 Naš tovariš.

Seveda smo v uredništvu veseli pripravljenosti, da bodo vsi občinski odbori sodelovali pri zbiranju novih naročnikov. Toda občinska vodstva ZBZB NOV so bila tudi na začetku akcije pred dobrim letom zelo zagreta zanjo. Rezultati na žalost kažejo, da jih je bila večina samo zagretila, in niso v bistvu pridobili niti enega novega naročnika. Mogoče bo zdaj drugače. Tega si želimo vsi, najbolj pa mi v uredništvu. Zavedamo se namreč, da novi naročniki pomenijo pravo rešitev za denarne težave našega časopisa, ne pa takšno neriljubljeno prosjačenje od vrat do vrat.

B. K.

Obvestili

Pozivamo vse tiste pevce Invalidskega pevskega zbora, ki so se aprila 1945 udeležili turneje po Italiji, da čimprej sporočijo naslov sedanjega bivališča.

Podatke sporočite na naslov Partizanski pevski zbor Ljubljana, 61000, Krekov trg. 2.

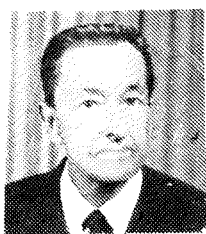
Ljubljanska sekcija BBO bo imela v soboto, 24. 3. 1984, že tradicionalni družabni večer v domu JLA z začetkom ob 16. uri. Vabimo vse borce in aktiviste BBO, 17. brigade Simona Gregorčiča, Gradnikove brigade, KVP in ZPO.

Ljubljanska sekcija BBO

Poizvedbi

Leta 1941 sem delal v kočevskih gozdovih. Septembra ali oktobra je prišel k nam partizan, visoke postave in oblečen v uniformo stare jugoslovanske vojske, na kateri je imel slovensko trobojnico. Bil je ranjen v glavo, dejal pa je, da so jih napadli Italijani ter da se je s težavo prebil iz obroča. Vprašal je za pot v Gotenico. Pot sem mu pokazal, in ker je bilo to moje prvo srečanje s partizani, bi rad vedel, kdo je bil ta partizan. Oglasi naj se mi na naslov: Jože Mihelič, Trava 5, Draga.

Prosim, da se mi oglasi tovariš Vid Predalič-Krajc iz Udja pri Grosupljem, ki menda živi v Ljubljani. Zadnjič sva se videla v bolnišnici Stari log. Piše naj mi na naslov: Anton Križan, Priložje 4, 68332 Gradec

Leopold Pavšek

V Zagorju smo se januarja poslovlili od aktivista in obveščevalca Leopolda Pavška, rojenega 1912. leta v Kolku pri Zagorju. Leta 1942 je bil obveščevalec in 1943. leta je aktivno stopil med borce NOB.

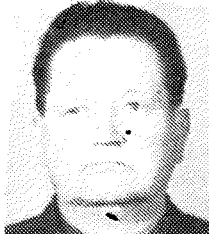
Alojz Šuc

V Dutovljah na Krašu smo se decembra lani poslovlili od Alojza Šuca, rojenega 1911. leta. Za NOB je začel delati 1942. leta, saj je bilo v njegovi hiši zatočišče aktivistov in ilegalcev. Deloval je v okviru Južnoprimorskega odreda in imel čin oficirja. Do konca vojne je delal kot politični komisar v raznih enotah 9. korpusa. Za svoje delo je prejel priznanja in odlikovanja.

Jože Jeras-Branko

Decembra smo se na kamniškem pokopališču poslovlili od Jožeta Jerasa-Branka, rojenega 1917. leta v Češnjicah v Tuhinjski dolini. Takoj po okupaciji domovine se je odločil, da bo šel po poti, ki jo je začrtala OF. Kot aktivist je delal na terenu do vstopa v Kamniški bataljon junija 1942. Zaradi slabega zdravja je bil premeščen na terensko delo najprej na Moravsko, nato pa v Tuhinjsko dolino. Lotil se je ustanavljanja vaških odborov OF in postal prvi sekretar OF za Tuhinjsko dolino. Po vojni je opravljal najodgovornejše naloge od odbornika do podpredsednika in predsednika nekdanjega okrajnega ljudskega odbora Kamnik, ljudskega poslanca SR Slovenije, odbornika SO, tajnika in člana občinskega odbora ZZB NOV ter člana SZDL.

Anton Kobolt

Rodil se je 1907. leta v Dravogradu, kasneje je živel v Mušeniku. Kot aktivist je bil povezan z NOB, od 1943. leta na Koroškem, med partizane pa je odšel 1944. leta v Vzhodnokoroški odred. Bil je dvakrat odlikovan. Od njega smo se poslovlili v Crni na Koroškem.

Leopold Zupan

Rodil se je 1928. leta v Cernšeniku pri Zagorju ob Savi. Septembra 1944. leta se je priključil partizanom zaščitne čete 4. operativne cone. Od njega smo se poslovlili decembra lani v Zagorju.

Jože Jug

V 75. letu je umrl Jože Jug. Rodil se je v Napoliju, saj je bila njegova družina izgnana. Po prvi svetovni vojni se je družina vrnila domov. Vpoklican je bil na odsluženje vojaškega roka v italijansko vojsko, kjer je zbolel in poslan so ga domov. Junija 1942. leta se je aktivno in organizirano vključil v NOB. V operativne enote NOV je vstopil 1943. leta. Za svoje delo je bil trikrat odlikovan.

Mihael Bižalj

Krajevni odbor ZB NOV Pregrad je izgubil svojega dolgoletnega tajnika Mihaela Bižalja, rojenega 1926. leta. Že mlad fant se je vključil v NOG in 1943. leta vstopil v NOB. Po vojni je bil aktiven družbenopolitični delavec, za kar je prejel priznanje.

Karolina Ferjančič

Julija lani smo se v Grosupljem poslovlili od Karoline Ferjančič, rojene pred 82 leti na Planini pri Ajdovščini. Mož je odšel na delo v Ameriko in ostala je sama z dvema otrokoma. Preselila se je k bratu na Slap pri Vipavi in že oktobra 1941. leta je delala za OF. Sin je padel kot partizan, hčerka pa je bila aktivistka OF. Tudi po vojni je bila aktivna pri obnovi domovine, za kar je bila odlikovana.

Jože Jensterle

Takoj na začetku leta smo se poslovlili od 57-letnega Jožeta Jensterleta, rojenega v Sorici. Komaj 17-leten se je vključil v NOG in od jeseni 1943. leta je imel stalne zveze z borci. Maja 1944. leta je bil aretiran in zaprt najprej v Begunjah in kasneje odpeljan v Nemčijo. Od njega smo se poslovlili na tržiskem pokopališču.

Alojz Bazelj

V Zagorju smo se decembra lani poslovlili od Alojza Bazelja, rojenega 1903. leta. S partizani je sodeloval od 1941. leta. Oskrboval jih je z oblačili. Leta 1944 se je vključil v gospodarsko četo na zagorskem terenu.

Marija Zorn

Na pobreškem pokopališču v Mariboru smo pokopali Turnškovo nono Marijo Zorn. Skromno, kot je vedno živela, smo se svojci in številni prijatelji tiho in dostojno poslovili od nje. Rodila se je 11. 4. 1901 v Prvačini. Med drugo svetovno vojno je vsa njena družina sodelovala v NOV. Njene tri hčerke so bile mladinske aktivistke, skorejke.

Od septembra 1942 je bila obveščevalka in kurirka Alberta Gregorčiča, pooblaščenca VOS za Primorsko, ter je zbirala hrano in drugo za borce in ilegalce. Na njihovem domu so našli varno in toplo skrivališče nešteti borci in aktivisti. Sama je izdelovala in kuhala mazilo za zdravljenje kožnih bolezni. Po vojni se je z vso vneto vključila v prostovoljne delovne akcije. Kljub celotredenski težkemu delu na kmetiji je pridobivala še druge vaščane za nedeljske delovne brigade. Udeleževala se je vseh protestnih akcij in demonstracij za priključitev Primorske k Jugoslaviji. Za aktivistično delo med vojno je prejela medaljo zasluge za narod. Za udarniška dela pri čiščenju in obnovi pa številna priznanja. Zadnja leta, ko ji je začelo zdravje pešati, je preživela v Mariboru pri hčerki Jožici Turnšek in njeni družini.

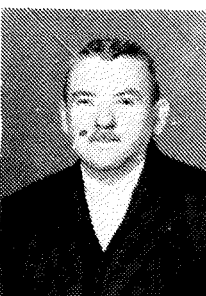
Alfonz Garlatti

Decembra lani je umrl Alfonz Garlatti. Zaradi sodelovanja z NOB je bil aretiran in zaprt v Trstu, v Cairo Monte note Savona in odpeljan v taborišče Mauthausen. Bil je dvakrat odlikovan.

Vladimir Stojan-Valodi

Decembra lani je umrl jeseniški aktivist, borec in aktiven družbenopolitični delavec Vladimir Stojan-Valodi. Rodil se je 1921. leta. Kot telovadec je bil udeleženec vsesokolskih zletov v Pragi in Sofiji. Po zlomu stare Jugoslavije je aktivno delal za NOG in se 1944. leta priključil borem Jeleniško-bohinjskega odreda. Konec vojne je dočakal v 2. brigadi Knoja. Po prihodu iz JLA se je zaposlil v Železarni na Jesenicah. Za svoje delo je prejel več vojnih in povojnih priznanj ter odlikovanja.

Franc Koprivec

Septembra lani smo se na pokopališču na Bostanju pri Grosupljem poslovlili od 84-letnega Franca Koprivca, Maistrovega borca in borca NOB. Na začetku vojne je postal član OF in je med prvimi aktivno in organizirano delal v NOG. Avgusta 1942. leta je bil aretiran in odpeljan v Gonars in Reniči. Ob kapitulaciji Italije se je vrnil domov in se ponovno vključil v NOG. Bil je večkrat odlikovan.

Franc Kopač

Decembra lani je umrl Franc Kopač, rojen 1919. leta. Moral je v italijansko vojsko in prišel v nemško ujetništvo.

Alojz Srebre

V Podkrajju pri Velenju smo se januarja poslovlili od borca Šerčerjeve brigade, družbenopolitičnega delavca in aktivista Alojza Srebreta. Rodil se je 1925. leta v delavski družini. Med okupacijo je moral na obvezno delo v Avstrijo, kjer je bil mobiliziran v nemško vojsko. Poslan je bil na rusko fronto ter na francosko bojišče, kjer so ga predali vojaškemu sodišču in 1943. leta obsojili na smrt. Ob napadu mu je uspelo pobegniti. Leta 1944 se je priključil Šerčerjevi brigadi. Bil je dvakrat odlikovan in prejel spomenico Šerčerjeve brigade.

Ivan Radman-Bosanec

Novembra lani smo se poslovlili od aktivista, borca NOV in kapetana 1. razreda Ivana Radmana-Bosaneca. Rodil se je 1909. leta v Travniku v BiH. Že 1942. leta je aktivno sodeloval z NOG. V njegovi hiši je bil ustanovljen vaški odbor OF. Januarja 1943. je organiziral partizansko civilno taborišče, v katerem so bile družine, ki so jih Nemci hoteli izseliti. Bil je borec Zaslavskega bataljona, Gubčeve brigade, 12. brigade in Slandrove brigade. Po vojni se je vključil v družbenopolitično delo v Jevnici in bil večkrat odlikovan.

Franciška Sotler

Konec lanskega leta smo se na celjskem pokopališču poslovlili od matere padlega borca Franciške Sotlar. Rodila se je v Mostah pri Ljubljani 1903. leta. Julija 1941. leta je bila preganana v Srbijo. Po vojni se je vrnila domov, sin ji je padel na sremski fronti.

Ivan Konec

Decembra lani smo se na Volčah poslovlili od borca 3. prekomorske brigade, Ivana Konca. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Antonija Kovačič

Decembra lani smo se na pokopališču na Pregarju poslovlili od partizanske mame Antonije Kovačič, Bitenčeve mame iz Prelož. Februarja 1942. leta so Bitenčevo domačijo obiskali prvoborci Brkinske čete. Italijani so aretirali moža in sina in tik pred razpadom Italije tudi njo. Bila je odlikovana z medaljo zasluge za narod.

Marija Švab

V Trzinu smo se januarja poslovlili od 75-letne Marije Švab, rojene v Lomu pod Storžičem. Že v poletju 1942. je njen dom dajal zatočišče partizanom in isto leto je bila v njeni hiši ustanovljena javka, ki so jo do konca vojne uporabljali kurirji, obveščevalci, politični delavci in terenci.

Lipče Tori

Tragično je umrl Lipče Tori. Rodil se je 1908. leta na Partizanskem vrhu. Med partizane je odšel septembra 1944. leta. Bil je v gospodarski četi za revirje na terenu Zagorje. Od njega smo se poslovlili v Zagorju.

Mire Grobler

Tone Tekavec-Klančar in Koroščani

Tik preden so odpeljali moške v Žilce, je Klančar med drugim uspel reči Štefki: »Če najdejo puško v seči pod vasjo, naj Angela kar pove, da je njegova.« Menil je namreč, da jo bodo spričo tolikšne vojske našli, posebno še, ker je bila seč komaj 50 metrov pod vasjo. Kot mož, ki mu je bilo poštenje življenjsko načelo, se je odločil, da prevzame to breme nase.

Italijani so ponoreli. Sistematično so se lotili preiskav in pri tem našli zaboj – ali pa je bila to vreča, poln orožja, streliva in bomb. To je bilo že tistega dne, ko so Italijani prodirali proti Žilcam, pripeljal jih je Zalar (Jurant) z Beča.

Zalar je vse skupaj vrge kar ob poti za kamnito podrtijo pri Klančarju. Štefki mož je nato to založil s kamenjem. Klančar pa je kasneje dodal še nekaj vojaškega materiala. Italijani so vse skupaj našli in podivjali. Ko so zasliševali Klančarja, ni ravnal tako, kot so to običajno storili drugi, da bi začel tajiti, da o tem ničesar ne ve ali kaj podobnega. Vedel je, da bo le treba nekaj reči, sicer se bodo znašli tudi nad sosedoma. Preprosto je priznal, da je to skril on. Po sredi ni bil strah, čutil je le odgovornost do sosedov. S tem je pokazal, iz kakšnega testa je. Sicer pa je tudi vedel, da o njem vedo vse, in je že slutil, da mu smrt ne uide zaradi drugih »grehov«. »Skrili bi vsaj v gozd«, je dejal Štefki sestrini neki Italijan. »Tja ne bomo šli.« Misli je seveda reči, da se tja ne upajo. Res je tej najdbi botrovala nepredvidnost, a kaj hočemo, ko ni bilo več časa. Klančar je tedaj reševal, kar s je dalo. Vojaki so po tej najdbi začeli iskati še z večjim veseljem. Prekopavali so celo krtine, ker je bilo tam videti zemljo. Našli so samo še spisek lesa, ki naj bi ga narezal žagar na Zalarjevi žagi za partizanske gradnje.

Dokler še ni bilo izdano, kje leži taborišče, so to hoteli izvleči iz Koroščanov. Imeli so skoraj popoln opis Klančarjeve dejavnosti in so vedeli, da ga je gradil on. Samo kako naj najdejo to preklemsko taborišče? Res je, da je Klančar takoj priznal tisto zadevo o zaboji bomb in orožja, o taborišču pa je bil tiho. Iz začasnega zapora v Štefkini kleti so pobrali vse 4 moške in začeli z iskanjem. Vodili so jih po golih senožitih v okolici, ob gozdu do Koščakov in nazaj, pa še enkrat gor, dol, tja in nazaj pa še in še. Kljub grožnjam ni bilo uspeha. V gozd pa se niso upali, čeprav je vodila do taborišča še kar zlozna pot. Taborišče je ostalo neznanka. Zaprli so jih spet v klet. Ta trenutek je Klančar izkoristil stražarjevo nebudnost in s kretanjami ter s papirjem in svinčnikom kazal, da misli nekaj napisati. Kakšen popisan papir so nato pri Gorenjih iskali, a so ga našli šele v jeseni pod kado. Na njem je pisalo, naj si vsega ne ženejo preveč k srcu, saj bo čas itak zacelil vse rane. Klančar je torej že vedel, da ga čaka najhujše. Pa so vse štiri naložili na tovrnjak in jih mimo Pikovnika peljali proti Rakitni. Klančarja so slab kilometer za Pikovnikom na Občini odložili, ga privezali k smreki in pustili samega. Kdo naj ugan, kaj so hoteli s tem? Najverjetneje je, da so okrog njega postavili zasede in pričakovali, da bodo na Tonetove klice prišli partizani. Privezan je bil namreč blizu kraja, kjer se odcepi gozdna pot proti taborišču in kjer so partizani večkrat hodili iz gozda. Zopet nič.

Ostale tri so odpeljali skozi Rakitno v Ljubljano, končna postaja pa je bil Rab. Tu je Štefin Tone umrl 17. 11. 1942. Tone, mož Dolenje Marije, pa 8. 1. 1943. Na Koroščem ni bilo nobenega gospodarja več. Ostale so samo tri vdove, kup otrok in nekaj ostarelih ljudi. Karel Rot je padel 25. januarja 1944 pri Hribljanih.

Cez čas so se Italijani vrnili k privezanemu Klančarju. Kar ni šlo zlepa, so hoteli zdaj doseči zgrda. Zopet nič.

Tepli so ga s puškami, predvsem po glavi in nogah. Končno so obupali ter se peš vrnili na Župeno, se tam spravili na tovrnjake in peljali proti Žilcam. Ker jih je pot vodila skozi Korošče, so Toneta takrat zadnjič videli njegovi otroci. Samo pomahali so si lahko. Te sreče ni imela niti Angela. Pa je morda še bolje, da ga ni videla takšnega.

V Žilcah je bil v noči na 24. julij zaprt v izbi pri Strletovih – Zimovih skupaj s še nekaj Vidovci. Močno so bili zastraženi. Dva stražarja sta bila celo pri njih v sobi.

Med zaprtimi sta bila tudi Janez Štrukelj-Kristan in Jože Zalar-Griški, ki sta pričeli te prebite noči. Klančarju se je videlo, da je veliko pretrpel, saj so ga komaj prepoznali. Rekel jim je: »Ubili me bodo, ker vedo o meni preveč.« Povedal je tudi, da bi bil lahko ušel, a se je bal za družino.

Dne 24. julija so začeli Italijani naslednjo fazo ofenzive. Poplava zelecev se je premaknila proti Blokam in oblezli so vse, kar so utegnili ali mogli in spotoma požgali. Vsakega moškega, ki so ga zalotili med potjo, so odpeljali s seboj. Pobirali so jih med košnjo, na dvoriščih, v hišah, kjerkoli so kakšnega videli.

Tega dne so odpeljali od Zimovih samo Klančarja. Zgodaj jutraj so se usmerili proti Bečajem, kjer so se za pol ure odpočili. Tu so Klančarja priključili že zajetima Janezu Strletu-Spelinovemu in Francetu Smreku-Jakju. Ta dva so sneli v Stopnjaku. Tako je Tone lahko povedal Spelinovemu Janezu, kaj je že vse preživel in da so pri njih na dodmu našli tisti spisek lesa, ki naj bi ga Spelinov Janez narezal.

Pot so nadaljevali čez Šivce na Rožanče, kjer so spet počivali. Tu sta se videla Tone in sestra Jožefa, ki je bila tu poročena. Kar naravnost ji je rekel, da so mu obljubili, da bo ustreljen še to popoldne, ker da so mu dali rdeč listek.

V kolono se je nabralo čedalje več zajetih mož. Na Radljeku, kjer so prenočili na nekem skednju, jih je bilo že okrog 100. O kakšni hrani pa Italijani niso premišljali. Petindvajsetega julija, to je naslednjega dne, je kolona z zajetimi prispela že na Bloško Polico. Spravili so jih na neki vrt in temeljito zastražili.

Ljudje so hitro zvedeli, kam so gnali moške. Žene in matere so pridrle takoj. Prišla je tudi Tonetova sestra. Rahlo je še upal, da mogoče ne bo najhujšega, ker ga niso ustrelili že prejšnji dan. Tonetu je upanje kmalu prešlo. Niso mu dovolili več, da bi pokadil vsaj pol cigarete, ki mu jo je ponudil Spelinov Janez.

Dne 28. julija bi moral Tone praznovati obletnico rojstnega dne, a je bil ustreljen prej. Bilo bi mu natanko 37 let.

Neki narodni heroj je upravičeno dejal, da je razumljivo, da je veliko več narodnih herojev med tistimi, ki so padli in jih niso razglasili za narodne heroje. Stane Semic-Daki pa je naslovlil knjigo svojih spominov z besedami: »Najboljši so padli.« Tone spada med te.

Resnica je daleč od tega, da so bili junaki samo tisti, ki so dobro metali bombe in streljali z mitraljezi ali brzostrelkami, kar moramo upoštevati posebno pri Tonetu.

Angelina družina nadaljuje Tonetovo delo

Vdova Angela je morala zdaj skrbeti za pet otrok v starosti od 6 mesecev do 12 let, to je od Milke do Zofke, pa še partizani so hodili stalno okrog, saj so domovali v teh hribih. Bila je pač še vojna na življenje in smrt. Tudi z ropanjem ji niso prizanesli. Drugič so to pri njej opravili za Italijani še domobranci.

Angela je bila za partizanska dela z obema sosedama vred vedno na voljo. Otroci niso bili izvzeti. Po vojni je nekoč Angela zapisala, da je kljub temu, da so ji stalno grozili s smrtjo, še vedno podpirala partizane, mi pa lahko rečemo, da je bilo to čez njene možnosti, kajti skopa zemlja ji je dajala bore malo. Odrtrgovala je od otročjih ust, posebno pa še od svojih. Kolikokrat so prišli k njej ali k sosedama, večinoma pa kar k vsem hkrati! Saj so bili ena sama velika družina.

Za partizani so prišli domobranci. Ustrahovanja se je že naveličala, in jim zabrusila, naj gredo za partizani in govorijo z njimi in jih tudi lahko štejejo, ker jih to toliko skrbi. Tudi prispevek narodno osvobodilnemu gibanju obeh sosed je bil velik. Štefki je bila takrat v veliko pomoč njena sestra Pavla.

Februarja 1943 so vse Koroščane prisilili, da so se preselili na Žilce in Rudolfovo. Belogardisti so vedeli, da obveščajo in pomagajo partizanom. Pa so se na pomlad kar odločile in vrnile domov. Čakala so jih neobdelana polja in bilo je treba jesti.

Nekega jutra v oktobru 1944 je Angelina hčer Zofka nesla partizansko pošto v Žilce. Kmalu je pritekla vsa prestrašena domov in komaj povedala, da leži zraven vasi na cesti ubit njihov stricček – mamin brat Matija iz Rožančega. Ubili so ga domobranci ponoči 1. oktobra 1944, ko je tam mimo vodil enoto Notranjskega odreda. Torej je Angela izgubila še brata prav tu poleg Korošče.

Kaj vse je Zofka čutila, ko je videla v krvi ležečega strica. Ubogi otrok je videl toliko gorja in krvi, da se ji je to moralo poznati vse življenje. Zaradi vsega tega je mnogo prezgodaj umrla – kmalu za materjo.

Epilog in zamujena priložnost

Angela je umrla 22. julija 1977 na Golniku, pokopana pa je bila na Žilcah. Zaslužila je, da bi vsaj njen pogreb pokazal kaj več, kot je dokazoval, ko je že Tonetov pogreb v Šivcah v takratnih casih bil tako boren. Mi vsi smo krivi, da je bil preskromen zaradi vsega tega, kar je prestala in žrtvovala skupaj s Tonetom in otroki in še potem, ko njega ni bilo več. Tu mislim na poslovinne besede, spremljajočo zastavo ZB, pevce in še kaj.

Pravijo, da so dali živim medalje in priznanja, kaj pa mnogim mrtvim... Prav danes bi se morali zavedati, da je v vzponu drugih bil tudi delež Klančarjevega Toneta. Ideje, za katere je padel Klančar, ostajajo predvsem v oporo mladim. Premnogi pozabljajo nanje. Korošče so naš skupni ponos in pozabiti Klančarja ter Koroščane bi bilo celo nemoralno.

Še danes mi zveni v ušesih resnica, ujeta v besedah Jožeta Zalarja-Griškega, ko mi je opisoval svoje zadnje srečanje s Klančarjem: »Kolikor je dal in prestal, si Klančar zasluži spomenik.« Kaj pa z misljo o izgubljeni priložnosti?

(se bo nadaljevalo)

O nadaljnji gradnji Doma pionirjev pod partizanskim Rogom

Delež pionirjev je velik

Dom pionirjev v Dolenjskih Toplicah je tema številnih razprav, od namenskosti doma do finančnih in drugih težav, ki zavlačujejo gradnjo.

Dom pionirjev bo predstavljal pomemben del vzgojnega in idejnopolitičnega oblikovanja in usposabljanja pionirjev ter mentorjev, je bilo posebej poudarjeno že od vsega začetka. Dom je zgrajen do stopnje, ko se lahko že uporablja za osnovno dejavnost v poletnem času.

Še sicer je bil lani poleti na prostoru doma 14-dnevni tabor Sutjeska. Kaj je bilo zgrajeno? Celotno vodovodno, kanalizacijsko in električno omrežje, sanitarije z umivalnicami za 120 oseb, šotorišče za 100 oseb ter dva lesena skladiščna objekta. Gradnja se mora v prihodnje nadaljevati, vendar bo do konca tega srednjeročnega obdobja upočasnjena zaradi zaostrenih gospodarskih razmer. V letu 1984 ima prednost gradnja jedilnice in

kuhinje, postaviti pa imajo namen še dve leseni hišici in urediti okolico.

Pozanimali smo se še malo okoli zbiranja sredstev za gradnjo. Za vsa opravljena dela je bilo zbranih 18.655.830 din, od tega so pionirji s prispevki in akcijami zbrali 9.523.200 din, ostalo pa so prispevale delovne in druge organizacije. Akcija zbiranja sredstev za gradnjo Doma pionirjev s pomočjo pionirjev samih je doslej le deloma uspela, saj v dvajsetih občinah niso dosegli načrtovanih prispevkov. Predsedstvo ZPMS opozarja na neodgovornost nekaterih občinskih ZPM in svetov Zveze pionirjev, ki niso omogočili vsem pionirjem organizirano vključevanje v akcijo zbiranja teh sredstev. Zato so sklenili, da je treba posebej opredeliti obveznosti v obdobju do junija 1984, ko bodo končale 13. JPI pod geslom »Pionirji, veselo na delo!« V tem obdobju naj zbira-

nje sredstev temelji na delovnih akcijah – pri nabiranju zdravilnih zelišč, starega papirja, nabiranju gob, borovnic, češenj, pri delu v pionirskih zadrugah, razvijanju sodelovanja pionirskih odredov z združenim delom, na poljskih opravilih ter organizaciji kulturnih prireditev, prodajnih razstav pionirskih izdelkov itd. Pripomniti pa je treba še to, da gradnja Doma pionirjev nikakor ne sme temeljiti le na sredstvih, ki jih bodo zbrali pionirji, pač pa je treba spodbuditi organizacije združenega dela, ustanove, družbenopolitične organizacije, družbene organizacije in društva ter posameznike. Tudi mladinske in pionirske delovne brigade se bodo tudi v prihodnje vključevale v gradnjo, gradbeni odbor pa mora zanje pripraviti natančen program predvidenih del.

Pionirji že težko čakajo, da bodo ugledali svoj dom in v njem zaživel.

Živa Drole

Milomir Marković – avtor letošnje štafete mladosti

Milomir Marković je študent kiparstva na akademiji v Sarajevu. Letos je v natečaju za izdelavo štafetne palice osvojil nagrado. Takole je dejal: »Za natečaj sem izvedel po naključju. Izdelal sem dve različni, dve idejni rešitvi štafetne palice, in glejte – osvojil sem nagrado. To je vse. Preprosto, srečo sem imel. Nisem pričakoval prvo nagrado, saj je to moje prvo sodelovanje na nekem natečaju, a vendarle – upal sem.« Povejmo še to, da sta v ožji izbor prišli obe Milomirjevi različici štafetne palice in po njegovem mišljenju je dosegla priznanje enostavnejša rešitev.

Še nekaj podatkov imamo o avtorjevem življenju: Rodil se je v Velikem Boru blizu Beograda. V Rakovici je dokončal industrijsko šolo. Zaposlitev je našel v IMT v Novem Beo-

gradu. Ob delu se je vključil še v sekcijo »Delavci likovni ustvarjalci«. Sodeloval je tudi na MDA Sava 75, leto pozneje, po prihodu v Sarajevo, pa je začel sodelovati z amatersko delavsko sceno Doma kulture »Vaso Pelagić«. Delovna organizacija Zrak mu je da-

la priporočila za stipendijo Titovega sklada, s katero se je vpisal na akademijo likovnih umetnosti. Prispel je že do tretjega letnika študija.

»Želim veliko delati,« je njegovo življenjsko geslo. Ž. D.

Srečanje pionirjev zgodovinarjev

Zgodovinski krožki so dobra in privlačna šola za naše pionirje. V njih spoznavajo zgodovino slovenskega in ostalih jugoslovanskih narodov in narodnosti. Delo krožkov sega na najrazličnejša področja zgodovine, nove in nove metode raziskovanj se uveljavljajo, kvaliteta dela se iz leta v leto izboljšuje. Žal pa se število krožkov ne izboljšuje. Lani je naslov raziskovalne naloge popeljal mlade zgodovinarje iz osnovnih šol v povojno obdobje. Več kot petdeset zgodovinskih krožkov je sodelovalo.

Letošnja raziskovalna naloga nosi naslov Gospodarske in družbene pridobitve kraja v obdobju prve petletke (1947–1951).

Mentorji so že v decembru lani imeli posvet o tem, kako naj pionirjem pomagajo pri zbiranju gradiva in oblikovanju naloge, kako naj jih spodbujajo pri zanimivem raziskovalnem delu. Tistim, ki niso bili na posvetu, pa bi radi izvedeli kaj več, bodo radi odgovorili na svetih Zveze pionirjev v občinah.

Maja letos pa bodo videli rezultate prirednega dela. Takrat bo namreč v Kopru srečanje pionirjev zgodovinarjev in objavljene bodo iz tistih zgodovinskih krožkov, ki bodo svoje naloge oddali RK ZPM Slovenije do 15. aprila.

Živa Drole

Literarni natečaj

Kulturna skupnost na slovenski zemlji tudi med NOB ni zamrla

Iz Cerknega so nam poslali nekaj nagrajenih nalog z literarnega natečaja Kulturna dejavnost na slovenski zemlji tudi med NOB ni zamrla. V natečaju je sodelovalo sedem šol iz idrijske občine, in sicer OŠ Prešernove brigade Železniki, OŠ Peter Kavčič in OŠ Cvetko Golar iz Škofje Loke, OŠ Janko Premrl-Vojko Črni vrh, OŠ Jožeta Miheva Idrija, OŠ Vojkove brigade Spodnja Idrija in OŠ spomenik NOB Cerkno. Danes objavljamo sestanek, ki ga je na to temo napisala Barbara Kacin iz 8. razreda osnovne šole Vojkove brigade iz Spodnje Idrije.

Kultura. Ali se danes, ko živimo v miru in sreči, zavedamo, koliko nekemu narodu pomeni to, da ima staro in lepo kulturo? Borci med NOB so to dobro vedeli, zato tudi v najhujših trenutkih niso pozabili na slovenske pesmi, plesov in recitacije.

V mojem domačem kraju je veliko starih borcev, vendar pa tiste, ki so med NOB aktivno gojili slovensko pesem in besedo, bolj malo poznam.

Eden teh borcev je tovariš Velikajne, ki je letos zakorakal v petinsedemdeseto leto. Takrat, pred tridesetimi leti, ko se je pridružil partizanom, je bil seveda mlad in vesel, in ko je zaigral na harmoniko, so se vsi borci razživali. V četi so ga klicali Mali Godec. Vzdevek »Mali« so mu nadeli zato, ker je bolj majhne rasti, »Godec« pa, ker je vedno igral harmoniko. Sodeloval je v vseh mitingih in s svojima tovarišema Tonetom in Nacetom je v četi zabaval stare in mlade. Se danes rad pove o mitingu, ki ga ne bo nikoli pozabil.

Bilo je popoldne, aprila 1943. Vsa četa je mirno počivala po skromnem kosilu, le Mali Godec je pridno vadil s harmoniko za večerni miting. Čez čas si je že krepko utrujen rekel, »Malo se odpočijem, potem pa zopet na delo!« In tako je legel pod hrast, harmoniko pa položil zraven sebe. Ko se je prebudil, se je večerilo. Prestrašil se je, kajti nobenega borca ni bilo več v bližini. Pomel si je oči in videl, da mu nasproti prihajata tovariša Tone in Nace. Rekla sta mu: »Ja tovariš,

tovariš! Mislila sva, da te bova morala zdaj še buditi! Vsa četa je že zbrana okoli ognja, samo tebe še čakamo. Daj, vstani že in pohiti!« Godec se obrne, da bi pobral harmoniko, tedaj pa: »Ojoj! Moja harmonika! Izginila je! Ni je več!« Ves obupan je strmel na prostor, kjer naj bi bila njegova harmonika in ni vedel, kaj naj stori. Tovariša ob njem sta si pomežiknila in Nace je resno rekel: »Daj, daj, ne žaluj! Harmonika je harmonika! Zaradi tega se ne bo svet podrli! Toda Godec brez harmonike ni hotel nikamor. Tovariša sta ga s skupnimi močmi komaj komaj prepričala, da je nazadnje le odšel k četi, ki je vsa nestrpna pričakovala našega Godca in njegove pesmi. Ko je muzikant ravno hotel pojasniti, da nikoli več ne bo mogel igrati harmonike, so se pred njim zalesketale snežno bele tipke njegovega ljubljenskega instrumenta. Godcu so od sreče solze zalile oči. Božal je harmoniko in venomer ponavljal: »Samo da si tu, da si le tu! Niso te ukradli!« Tone in Nace sta se čela smejeti in mu med smehom pripovedovala, kaj sa je zgodilo. »Hotela sva ti pomagati. Videla sva, da si utrujen, in ko si zaspal, sva harmoniko odnesla na jaso, kjer saj bi bil zvečer miting. Nisva te hotela potegniti za nos. Toda, ko sva videla, da si ves preplašen in zmeden, ker ni harmonike, sva se malo pošalila s tabo, sta tovariša končala pripoved. Zdaj so se smejali vsi trije in kmalu se je smejala že vsa četa. Celo komandant, ki je bil drugače strog in resen možakar, se je pridružil partizanom. Ko se je smeh poleg, je Mali Godec zaigral tako veselo in živahno kot še nikoli prej. Vsi partizani so veselo zapeli in še pomislili niso na to, da bodo drugi dan zopet morali prehoditi veliko cest in se bojevati za košček slovenske zemlje.

Tako je bilo med vojno. Toda zdaj je svoboda in proslave prirejamo v lepo okrašenih dvoranh, Ni se nam treba bati, da nas bo vsak hip napadel sovražnik, pa vendar ni tako veselo in lepo, kot je bilo na partizanskih mitingih v gozdu med smrekami in hrasti.

Spomin na Prežihovega Voranca

V osnovni šoli Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem je ponovno zaživelo delo taborniškega odreda Koroški jeklarji. Vsi člani so zelo aktivni in delavni. Udeležili so se že več pohodov. Eden izmed teh je tudi pohod po Prežihovi poti, ki ga njihova taborniška organizacija izvede vsako leto. Mladi taborniki so zapisali:

»Ponovno je zaživelo delo taborniškega odreda Koroški jeklarji na osnovni šoli Prežihovega Voranca Ravne. Vključenih je 65 tabornikov in uspešno delujejo v petih vodih. Izvajamo program Zveze tabornikov Slovenije. Imamo izdelan tudi svoj program, ki ga uresničujemo.

Delovanje strelskega krožka

Tudi letos deluje na naši šoli strelski krožek. Mentor je tovariš Ivan Tomažič. Prejšnja leta za ta krožek ni bilo posebnega zanimanja. Letos pa se je v krožek vključilo kar 51 učencev in učenk. Urjenje imamo ob torkih. V tem šolskem letu 1983/84 smo organizirali precej tekmovanj. V šoli smo imeli medrazredna tekmovanja. Na njih so sodelovali peti, šesti, sedmi in osmi razredi. V Gaberje smo odšli na 4. Debeljakov memorial.

Kljub slabim vremenskim razmeram smo dosegli lep rezultat. Zasedli smo četrto mesto. Precej tekmovanj imamo na Petričku.

V sredo, 22. 2. 1984, je bilo občinsko tekmovanje. Udeležili sta se ga ekipe naše šole: ekipa pionirk in ekipa pionirjev. Dosegli smo lep rezultat. Dekleta smo bile druge. Osnovna šola Dobrna nas je prehitela za devet krogov. Fantje pa so dosegli šesto mesto od enajstih šol. Občinska prvakinja sem bila jaz. Dekleta so dosegle tele rezultate: Saška Lamut 164, Sandra Oberč 93 in Jelka Kralj 87 krogov.

Fantje: Roman Rojc 121, Dušan Leban 85 in Dimitrij Režun 62 krogov.

Načrtujemo še precej tekmovanj. V marcu je obrambni dan za sedme in osme razrede, v aprilu pa imamo tekmovanje v SLO in DS. Upam, da bomo tudi na teh tekmovanjih dosegli čim boljše rezultate.

SAŠKA LAMUT, 8. a
OŠ Franja Vrunča
Celje-Hudinja

Kaj bi ljudje radi

Ko poslušam ljudi, kako tarnajo, da ni kave, drugih stvari, da je vse drago, da slabo živimo, se spomnim besed svojega dedka, ki je pripovedoval, kako skromno je on živel. Trdo si je služil kruh, brez tople malice in peš je šel na delo, vstajal je veliko pred soncem. V službi, kjer je delal, ni bilo strojev, delo je bilo trdo. Imel je samo dve obleki: eno delovno in eno mašno. Jedel je zelje in žgance in narobe. Spomnim se besed o vojni, ki jo je preživel. Najbolj sem si zapomnila to, da je vodil del 14. divizije, skozi našo vas do Lindeka. Pa si mislim: res živimo slabo? Je res tako strašno? Mar nimamo hiš in oblek? Ne dveh, treh, štirih in več? Ne jemo skoraj vsak dan meso, klobase? Ne pijemo sokov? Nismo nič izbirčni, ko je za malico sam kruh? Ko bi res živeli tako slabo kot naši dedki, še ne bi bilo slabo. Mislim, da smo izbirčni. Smo na toplem, na suhem, mir imamo. Kaj bi ljudje še radi? Raje delajmo več, pa ne bomo mislili na hude čase.

SUZANA FIJAVŽ,
Dop. krožek OŠ Stranice

Najpomembnejša akcija taborniškega odreda je bil »Pohod po Prežihovi poti«, ki smo ga organizirali 18. februarja 1984. S tem pohodom smo počastili spomin na našega velikega pisatelja in revolucionarja Prežihovega Voranca. Ponosni smo, da nosi šola njegovo ime, zato smo se pohoda množično udeležili.

Leta 1950 je umrl znani koroški pisatelj Lovro Kuhar-Prežihov Voranc. Rodil se je v Kotljah. Bil je velik pisatelj in revolucionar. Pisal je romane, novele in črtice. Opisoval je življenje Korošcev in svojih bližnjih. Ob obletnici smrti ravenski taborniki vsa-

ku na Preškem vrhu. Nato smo se podali na poti proti prvi hiši, ki je bila v našem Prežihovih. Tam smo videli skedenj, v katerem je Prežih napisal prvo zgodbo. Tovariš Osojnik mi je pripovedoval, kako so Korošci živeli nekoč. Povedal nam je, kako zaničevan narod smo bili, kako so nas bogataši izkoriščali. Spregovoril je še o Prežihovem življenju, nato pa smo pot nadaljevali. Krenili smo proti prvi Prežihovi hiši. Tam smo se pogovarjali s prijazno Prežihovo ženo, a ker nas je bilo preveč, si hiše nismo mogli ogledati od znotraj. Nič zato; saj je blizu nas in imeli bomo še veliko priložnosti. Nato smo krenili proti Kotljah in se ustavili na Prežihovem grobu.

Naša zadnja postaja je bil

Pohod po Prežihovi poti je bil naporen, zato smo bili potrebni počitka.

ko leto organizirajo pohod. Ker se naša šola imenuje osnovna šola Prežihovega Voranca, je za nas še posebej čast, da se udeležimo tega pohoda, zato je vedno veliko udeležencev. Letos sem bil med njimi tudi jaz. Pot je bila težka in naporna, tudi vreme nam je nagajalo. Padal je gost smeg. Prva postaja je bila pri Prežihovem spomeni-

Kulturni dom v Kotljah, kjer smo dobili malico.

Obogaten s spomini na Voranca sem se zadovoljen vračal domov. Sklenil sem, da se bom še udeležil že tradicionalnega pohoda »Po Prežihovi poti«.

MATJAZ LESJAK, 6. b
osnovna šola Prežihovega Voranca
Ravne na Koroškem

Ob 40-letnici požiga Komna

Na stari šoli je bila ob 40-letnici požiga Komna, Malega dola, Tomačevce in Branka razstava slik in raznih sestavkov iz NOB. Razstavno smo si ogledali vsi učenci naše šole, odprta pa je bila tudi za druge obiskovalce. Med njimi je bilo veliko starejših ljudi. Mnogi od njih so se na

nekaterih slikah prepoznali. To je bil zanje nepopisen občutek. Na slikah so bili partizani in partizanke, ki so se bojevali v Dovcrah. Na nekaterih drugih slikah so bile razne skupine ljudi, ki so trošili letake in raznašali partizanske časopise. Bilo je veliko sestavkov iz partizanskih

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Živeti v miru,
delati za mir

MIR-PACE-FRIEDEN smo lahko prebrali na plakatih, ki so prejšnji teden viseli po Ljubljani in marsikje še ponujajo roko miru. Takšni plakati naj le visijo! v opozorilo, za našo skupno željo po medsebojnem zaupanju, sožitju, sodelovanju in spoštovanju vsakega človeka. Ljudje ne marajo negotovosti, ne marajo ogrožajočih raket, ne marajo vojne. V takšni smeri je potekala manifestacija miru in sosedskega sodelovanja, mirovno srečanje sindikatov treh dežel v Ljubljani pod geslom »Mir-sožitje-razorožitev«. V takšni smeri pa potekajo tudi naša premišljanja na mladinski strani, dragi mladi dopisniki. Ne samo ob posebnih priložnostih in manifestacijah. Moram povedati, da vsak teden prispe izpod vaših peres vsaj en sestavek, ki govori o miru in prizadevanjih za mir. V njih je pravo odraslo premišljanje, starejši bi rekli »zrelo«, ki pa ga otroška iskrenost le še oplemeniti,

Sonja Krapež iz 8. razreda celodnevne osnovne šole Ivan Blizjak z Otlice je svoje misli strnila v nekaj verzov, ki jih je naslovila »Naj...«.

Takole piše:

MIR-naj bo beseda vsakega človeka.
Naj svet spozna človeka bolečine,
sovrastvo naj s sveta izgine.
Naj pride čas,
ko krivica in laž se miru umakneta.
Svet naj bo cvetoče polje,
na njem naj ne bo slabe volje.

Draga Sonja, še kdaj nam kaj napiši. Mislim, da sem tvoje ime prvič zasledila med našimi dopisniki. Naj obenem povem, da se nam je poleg Sonjinega oglasilo še več drugih novih imen. Tisti, ki že stalno pišemo za našo mladinsko rubriko, upamo, da to niso le muhe enodnevne. Je pač lepo izvedeti kaj novega iz tistih krajev Slovenije, o katerih bolj malo pišemo, lepo je izvedeti za mišljenja vrstnikov, ki jih še ne poznamo. Se strinjate z menoj, moji mladi sodelavci?

Še na nekaj moram danes spet opozoriti, preden vas vse skupaj za en teden lepo pozdravim; na naš nagrajni natečaj Bogo Flander-Klusov Joža, Razpis zanj smo objavili že v začetku februarja v 5. številki TV-15, pa se ni doslej še nihče odzval. Res, da je do 1. maja, ko bomo izbrali pet najboljših za knjižne nagrade, še nekaj časa; tako veliko pa spet ne! Naj še enkrat napišemo naslov naloge: Življenje-kako lepo zveni ta beseda. Veliko lepih misli vam želim!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Krožek OZN

V začetku šolskega leta imajo učenci možnost, da se vpišejo v politični krožek OZN.

Do sedaj smo imeli v našem krožku OZN 20 sestankov, Sodeluje 34 članov, Sestajamo se vsak četrtek 7. uro v zgodovinskem kabinetu. Krožek traja eno šolsko uro. Delo je porazdeljeno na ambasadorje, ki poročajo o tedenskih dogodkih po svetu. Sestavili smo načrt dela, ki obsega 32 ur.

Vsak mesec ima eden od članov referat. Urejam svojo oglasno desko. Izvolili smo tudi odbor, ki šteje 3 člane: predsednik, podpredsednik, tajnik.

Naš mentor je tovarišica Silva Izlakar, za pomoč pa ima še tovarišico Nado Jarc.

Naši člani redno obiskujejo krožek OZN in vestno opravljajo svoje naloge.

Pri krožku OZN člani obogatijo svoj besedni zaklad, ker prosto pripovedujejo, ter spoznajo najnovejše politične dogodke. Sedaj bomo oglasno desko opremili tudi z znaki raznih organizacij, ki delujejo v okviru OZN.

Vsak ambasador ima tudi zastavo države, ki jo zastopa. Želimo, da bi se naslednje šolsko leto v krožek OZN vključilo še več članov, saj pri krožku OZN spoznavamo svet in dogodke, ki se dogajajo v njem, ter se dobro zavedamo, da nam preti vedno večja nevarnost jedrske vojne.

VILI KRAJŠEK
Oš. Franja Vrunča
Celje-Hudinja

bojem. Mati tega fanta je pretila veliko solz. Ko se je po dolgih letih spet vrnila domov, jo je tam čakal prav njen sin. Bila je presrečna.

To je le majhen delček tistega, kar smo videli in prebrali na razstavi. Mislim, da je vsak odnesel s seboj košček tistega, kar se je dogajalo med narodnoosvobodilnim bojem pri nas.

TADEJA KUKANJA, 7.a
OŠ Antona Šibelja-Stjenka Komen

Podatki o borčevskih prejemkih in prejemkih vojaških invalidov

Gotovo vas bodo zanimali podatki o prejemkih, ki ste jih, oziroma jih boste prejemali letos. Vse, tudi tiste za civilne invalide vojne, je zbral Republiški komite za borce in vojaške invalide.

BORČEVSKI PREJEMKI

	LETO	
	1983 V DIN	1984 V DIN
1. Povprečni mesečni čisti OD v SRS	14.365 za l. 1982 (Ur. l. SRS, 7/83)	18.259 za l. 1983 (Ur. l. SRS, 7/84)
2. Republiški dodatek zaposlenim udeležencem NOV	15.902 (Ur. l. SRS, 13/83)	22.458,50 Se ni objavljeno
3. Najnižja pokojnina za polno pokojninsko dobo (pred 1. 1. 1984 je to mejni znesek najnižjih pokojninskih prejemkov)	7.936,66 (Ur. l. SRS, 25/83)	10.088 Se ni objavljeno Skupščina SPIZ sprejela 15. 3. 1984
Zagotovljena pokojnina za borce pred 9. 9. 1943 (13. 10. 1943)	14.359	18.259
5. Najnižja pokojnina imetnikov partizanske spomenice 1941, španskih borcev in narodnih herojev	13.893 (Ur. l. SRS, 13/83)	21.481,50 Se ni objavljeno
6. Najvišja pokojnina v SRS	44.531,50 (Ur. l. SRS, 10/83)	56.602,90 Se ni objavljeno Skupščina SPIZ sprejela 15. 3. 1984
7. Najvišja priznavalnina	7.936,66	10.088
8. Povprečna priznavalnina	2.870	3.659
9. Višina letnega denarnega prejemka za rekreacijo imetnikov »PS 1941« in španskih borcev	14.172 (Ur. l. SFRJ, 15/83)	17.920 Se ni objavljeno

INVALIDSKI PREJEMKI

	1983		1984	
	Znesek v DIN od 17. 7. 83	Št. upr. v SRS 1. 1. 1983	Znesek v DIN od 1. 1. 84	Št. upr. v SRS 1. 1. 1984
1. Osebn invalidnina vojaških invalidov na mesec:				
I. skupina	20.395	149	24.025	139
II. skupina	14.780	373	17.310	369
III. skupina	11.183	377	13.173	356
IV. skupina	8.258	760	9.728	748
V. skupina	5.880	804	6.927	784
VI. skupina	3.644	1.490	4.293	1.423
VII. skupina	2.465	1.406	2.903	1.340
VIII. skupina	1.190	1.398	1.402	1.344
IX. skupina	887	1.764	1.045	1.698
X. skupina	600	959	707	945
2. Dodatek za postrežbo in tujo pomoč na mesec:				
I. stopnja	17.483	55	20.596	70
II. stopnja	13.450	139	15.844	107
III. stopnja	9.417	120	11.093	106
3. Ortopedski dodatek na mesec:				
I. stopnje	5.900	317	6.951	301
II. stopnje	4.502	285	5.304	263
III. stopnje	2.900	691	3.417	658
IV. stopnje	1.403	476	1.653	476
4. Družinska invalidnina:				
a) za enega družinskega člana	1.327		1.564	
b) povečana druž. inv. po 3. členu Zakona o temeljnih pravicah voj. inv. in druž. padlih borcev	3.540		4.170	
5. Invalidski dodatek				
a) polni inv. dod.	7.936,66		10.088	
b) povečan za 100% (ležeči, slepi)	15.873,32		20.176	
c) povečan za 50% (za nadaljnega uživalca, ali če v kraju bivanja nima svojcev)	3.968,33		5.044	

PREJEMKI CIVILNIH INVALIDOV VOJNE

	od 1. 7. 1983		1. 1. 1984	
1. Osebn invalidnina civilnih inv. vojne na mesec				
I. in II. skupina	7.390		8.705	
III. skupina	5.592		6.587	
IV. skupina	4.129		4.864	
V. skupina	2.940		3.464	
VI. skupina	1.822		2.147	
2. Žrtvam fašističnega nasilja se zneski civ. inv. vojne povečajo za 25% in znašajo na mesec:				
I. in II. skupina	9.238		10.881	
III. skupina	6.989		8.234	
IV. skupina	5.161		6.080	
V. skupina	3.675		4.330	
VI. skupina	2.278		2.684	
3. Dodatek za postrežbo in tujo pomoč civ. inv. vojne znaša 85% dodatka za postrežbo in tujo pomoč vojaškega invalida razvrščenega v drugo stop. dod.	11.433		13.467	
4. Žrtvam fašističnega nasilja se znesek poveča za 15% in znaša	13.147		15.487	
5. Polna dodatna denarna pomoč				
a) za civ. inv. vojne	3.968,33		5.044	
b) za družinske člane civ. inv. vojne	1.984		2.522	

Ljubljana, 19. 3. 1984

Z volilno-programske konference Zveze tabornikov Slovenije

Na šesti seji republiške konference Zveze tabornikov Slovenije so delegati ocenili taborniško delo in ugotavljali, da je aktivnost v organizaciji izraz življenja v posameznih okoljih, pri čemer pa se nasplošno zanimanje za tabornike nenehno zvečuje. Ocena dela v minulih dveh letih je dobra, v prihodnosti pa bodo v skladu s podpisanim dokumentom z RO ZZB NOV Slovenije po svojih močeh še naprej prispevali k razvijanju izročil narodno-osvobodilnega boja kakor tudi k programu republiške akcije NNNP 1984/85, kamor je vključeno tudi varovanje okolja. Poleg ocen in načrtovanja za prihodnje delo so se seje, ki je bila tokrat v Celju, poslali zvezni konferenci ZSMJ, njenim organom in organizatorjem sklepne prireditve ob dnevu mladosti v Beogradu protestno pismo, v katerem ostro nasprotujejo nekaterim delom programa proslave, meneč, da je neokusen in žaljiv.

AFORIZMI

- ★ PA ŠE RES JE!
Tisti, ki so dol, največkrat gor plačajo!
- ★ BOGATAŠI
Marsikateri SIS se obnaša, kot da bi bil Onas-sis!
- ★ NAPREDEK
Včasih smo rodovitna polja obdelovali s plugi, zdaj pa z - buldožerji!
- ★ NOVA KRATICA
Zaposlen sem v GOZDu.
Ne, nisem drvar, kajti to je kratica za Grozno Organizacijo Združenega Dela!
- ★ OJOJ!
Gorje kmetijstvu v tisti državi, ki ima najlepšo travo - na sredini nogometnih stadionov!
- ★ OPOZORILO
Vsem, ki ste že v prihodnosti, v prihodnosti, ki nima mej: le-ta pripada tistim, ki zdaj še niso v njej!
- ★ DEFINICIJA
Državni aparat ni niti mikser niti likalnik, ampak čisto preprost - ožemalnik!

PETELIN

Šopek za Dolfko Jovičević

V prostorih krajevne skupnosti Zgornja Šiška v Ljubljani je bila minuli teden krajša slovesnost, s katero so

dno 20-letno delo v krajevni samoupravi, obenem pa tudi počastiti njen visoki jubilej - 70 let. Dolfka Jovičević je prava Ljubljancanka, rojena na Viču. Vojno viхро je kot aktivistka preživela v Boki Katorski. Po vojni je službovala v Jajcu, nato se je vrnila v Ljubljano in leta 1947 so jo sprejeli v ZK. Leta 1961 se je preselila na območje sedanje krajevne skupnosti in začela aktivno delati v krajevni samoupravi. Koliko funkcij je opravljala na ravni krajevne skupnosti, občine pa tudi republike, ni želela preveč obešati na zvon, ker je pre-skromna. Njeni sodelavci ji pripisujejo ogromen delež pri krepitvi družbenopolitičnih dejavnosti v krajevni skupnosti. se želeli krajani in predstavniki DPO omenjene krajevne skupnosti oddolžiti Dolfki Jovičević za njeno neutru-

Jože Čurin

Saj vam verjamem, ampak...

Ce vi to pravite, pa naj bo po vašem... Mi si tega res nismo izmislili. Kdo pa ve, zakaj je treba venomer nekaj spremenjati, ljudem pa ni nikdar nič prav. Ljudi zmeraj nekaj prepričujejo, jim nekaj zatrjujejo in seveda obljubljajo. Ljudje pa so pač ljudje in nikdar ne vemo, kaj pravzaprav mislijo, ko pohlevno pritrujejo: »Če vi to pravite... »Tako je torej zdaj treba spet prepričevati ljudi, da bo prav v ponedeljek po tisti nedelji 25. marca ali tega meseca ob petih zjutraj že ob šestih. Le, zakaj, prekleta svinjarija, bi naj človek vstajal kar celo uro prej kakor dotlej in bi moral verjeti, da je že ura šest, ko je šele celó po najbolj-ših, prastarih železničarskih urah, tistih neuničljivih čebulah iz prejšnjega stoletja, natančno do sekunde eno celo uro manj?

Pa nam naj kdo dopove, za-kaj, tri sto pisanih, je treba pre-mikati ure, če niso prav nič zaostajale, zakaj bi naj poslej budilke ropotale že v trdi noči! Kaj se je spremenilo ali kaj so zagrešile uboge ure z nami vred, da nas tako kaznujejo? Prav, pravite, da je to nujno, ker ne smemo zaostajati za na-prednim svetom, za Evropo in za njenimi urami, za njenimi voznimi redi, ker smo nekakš-na turistična dežela, ker smo napredni, civilizirani, razviti in ker imamo mednarodne dolž-nosti, ne le dolgove. Prav, prav, »če vi to pravite«... am-pak. Ali je ljudem mogoče kaj dopovedati? Res, to nekateri še zmeraj poskušajo. Zato jim tudi dokazujejo, kako imenit-no smo se odrezali lani prav s tem, da smo spomladi prvič premaknili ure in pri tem pri-dobili - no, zdaj se je že težko spomniti, kaj vse smo pridobi-li! Morda se kdo le spomni, da smo s tem preklicanim premi-kanjem kazalcev ukvarjali ta-ko vneto, zagrizeno, vročkrv-no in, kajpak, »analitično« naj-manj tako, kakor da smo se pripravljali na nekakšen nara-dni referendum, namreč, da bomo odločili, ali bomo v pri-hodnje sploh še delali ne glede na delovni čas ali pa bomo rajši o tem le razpravljali in nebe-ško uživali v splošni prometni zmešnjavi in v strašno zaplete-nih urnikih. Saj nismo mogli niti verjeti, da bodo zaradi vse-ga tega celo naše »oštarije« za-pirali celo uro prej, čeprav zju-traj niso odpirali nič prej ali da nisi mogel kupiti niti kruha ob navadni jutranji uri, češ da pe-ki vendar zaradi vsega tega ne bodo vstajali kar debelo uro prej! Sploh pa, zakaj bi prav peki morali biti vso noč na no-gah in pri tem premišljevat, kako tečejo ali poskakujejo na-še ure!

Kdove, ali so lani ljudem kaj dopovedali in ali je že kdo za-čel pisati »analitično oceno«, kaj vse smo pridobili od lan-skega premikanja urnih kazal-cev, n. pr. za koliko odstotkov je bila inflacija manjša ali več-ja, za koliko odstotkov so se podražile ne le ure, marveč tu-di še vse tisto, kar si tlačimo v usta. Toda koristi so bile ne-znanske, zakaj bi ne verjeli! Saj vam tudi zdaj verjamemo, če vi to pravite, ampak... Kaj spet? Če ima še kdo uro, pa se naj igra z njo! To je koristno, če vi to pravite...

efes

tv-15naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK. Odgovorni urednik: TONE URBAS. Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ - notranja politika; MILENKO STRAŠEK - reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ - naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN. Vodja uprave: MILAN SENIČAR. Telefon uredništva: 327-780. Telefon uprave: 317-049 - Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana - Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din - Tekoči račun: Založba Borec, p. o. Ljubljana 50101-603-45772 - TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov - Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35